

Overvallen vanuit daderperspectief

Overvallen vanuit daderperspectief

Situationele aspecten van gewelddadige, niet-gewelddadige
en afgeblazen overvallen

W. Bernasco
M.R. Lindegaard
S. Jacques

In opdracht van:
Programma Politie & Wetenschap

Foto omslag: Luuk van der Lee/Hollandse Hoogte

Ontwerp:
Vantilt Producties & Martien Frijns

ISBN: 978 90 352 4697 3
NUR: 600, 824

Realisatie:
Reed Business, Amsterdam

© 2013 Politie & Wetenschap, Apeldoorn; NSCR, Amsterdam

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opname of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16b Auteurswet 1912 juncto het Besluit van 20 juni 1974, Stb. 351, zoals gewijzigd bij Besluit van 23 augustus 1985, Stb. 471 en artikel 17 Auteurswet 1912, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Publicatie- en Reproductierechten Organisatie (Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp). Voor het overnemen van (een) gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet 1912) dient men zich tot de uitgever te wenden.

No part of this publication may be reproduced in any form, by print, photo print or other means without written permission from the authors.

Inhoud

	Voorwoord	7
1	Achtergrond en probleemstelling	9
2	Onderzoeksopzet	13
2.1	Gedetineerde overvallers en overvallers in de vrije samenleving	13
2.2	Instemming ethische commissies	15
2.3	Toestemming Dienst Justitiële Inrichtingen en contact met inrichtingen	15
2.4	Vrije samenleving	17
2.5	Respons	18
2.6	Interviews	20
2.7	Analyse	29
3	Achtergronden van respondenten	33
3.1	Geslacht, leeftijd en herkomst	33
3.2	School-, werk-, woon- en leefsituatie	35
3.3	Middelengebruik	36
3.4	Overvallen	37
4	Gepleegde en afgeblazen overvallen	41
4.1	Dag en tijdstip	42
4.2	Aard locatie	43
4.3	Mate van voorbereiding	44
4.4	Tipgevers	47

4.5	Sociale aspecten: mededaders, slachtoffers en omstanders	48
4.6	Bivariate en multivariate fixed effects logit-analyse	52
4.7	Redenen voor afblazen: wat zeggen overvallers zelf?	55

5 Overvallen met en zonder geweld 63

5.1	Definitie van geweld	64
5.2	Dag en tijdstip	65
5.3	Aard van de locatie	66
5.4	Mate van voorbereiding	67
5.5	Mededaders en omstanders	69
5.6	Slachtoffers	72
5.7	Bivariate en multivariate fixed effects logit-analyse	74
5.8	Verdere analyse van de relatie tussen geweld en weerstand	75

6 Conclusies en discussie 92

6.1	Samenvatting	93
6.2	Conclusies	101
6.3	Aanbevelingen	105
6.4	Lessen voor onderzoekers	107
6.5	Nieuwe vragen en uitdagingen	110

Literatuur 113

Bijlagen 117

1	Alle overvallen in het kort	117
2	Aanvullende tabellen	157

Voorwoord

In dit rapport wordt verslag gedaan van een onderzoek naar situationele aspecten van overvallen. Tijdens het onderzoek zijn vraaggesprekken gevoerd met 104 personen die in het verleden als dader bij een of meer overvallen betrokken zijn geweest. De opdrachtgever van het onderzoek was het programmabureau Politie en Wetenschap. De begeleiding vanuit Politie en Wetenschap werd verzorgd door dhr. Frits Vlek, mw. Renske Emmelkamp en dhr. Kees Loef. Het onderzoek begon in mei 2011 en werd in december 2012 afgesloten. Het kon plaatsvinden dankzij de medewerking van veel personen en instanties. Onze dank betreft in de eerste plaats de respondenten. Zij hebben ons veel verteld over de overvallen waarbij zij betrokken zijn geweest. De gesprekken waren voor hen vaak confronterend en soms pijnlijk. De vraaggesprekken die wij met hen voerden, zouden niet mogelijk zijn geweest zonder de medewerking van de directies en medewerkers van drie penitentiaire inrichtingen, te weten de Penitentiaire Inrichting Lelystad, de justitiële jeugdinrichting De Hartelborgt en de justitiële jeugdinrichting Teylingereind. In alle inrichtingen kregen wij van de directies de vrijheid om contact te leggen met gedetineerden en de ruimte, tijd en rust om met hen te praten. De medewerkers van de inrichtingen waren ons daarbij zeer behulpzaam. Bij de verwerking van onderzoeksgegevens speelden vier mensen een belangrijke rol. Benny de Vries was verantwoordelijk voor het invoeren van de gegevens uit gestructureerde vragenlijsten. Babet Zevenbergen transcribeerde het grootste deel van de vraaggesprekken. De overige werden getranscribeerd door Sally Simpson en Sanne Lagerweij.

Wim Bernasco
Marie Rosenkrantz Lindegaard
Scott Jacques

Achtergrond en probleemstelling

Overvallen zijn er in veel soorten en maten. Bekende maatschappelijke classificaties van dit misdrijf zijn onder meer roofoverval, gewapende overval, straat-roof en tasjesroof. Strafrechtelijk gaat het om een (poging tot) diefstal met geweld. Bij sommige overvallen is sprake van een beperkte geweldsdreiging, bij andere van extreem en onvoorwaardelijk geweld. Hoewel de monetaire waarde van de buit in de meeste gevallen gering is (Feeney, 1986), hebben overvallen veel impact op de slachtoffers en hun omgeving (getuigen, familie, vrienden, collega's, buurtbewoners). Overvallen veroorzaken ook veel maatschappelijke onrust. Zowel in de detailhandel en de horeca als onder de bevolking berust de angst voor criminaliteit voor een belangrijk deel op de vrees om overvallen te worden (Cook, 1980; Ferwerda & Hakkert, 2003). De ruime aandacht die overvallen in de media krijgen is daarvan een afspiegeling. De recentelijk in opdracht van de 'Taskforce Overvallen' uitgevoerde studie naar overvallen in Nederland (Rovers e.a., 2010) is een van de indicaties dat de overheid zich ook zorgen maakt over de omvang van de overvalcriminaliteit en het daarmee gepaard gaande gebruik van geweld.

In veel onderzoek naar overvallen ligt het accent op kenmerken en achtergronden van de daders (De Haan & Vos, 1980; Feeney, 1986; Gruter & Kruize, 1980; Kroese & Staring, 1993; Kruize, 2002; Wright & Decker, 1997). Kroese en Staring (1993), bijvoorbeeld, onderscheiden op basis van werkwijze en motivatie drie soorten overvallers: desperate overvallers, beginners en professionals. Van Wijk e.a. (2009) komen tot de conclusie dat straatrovers in Almere relatief vaak allochtone jongemannen zijn die eerdere veroordelingen op hun naam hebben staan.

De uitkomsten van eerder onderzoek vertellen ons in het algemeen veel over leeftijd, geslacht, etnische achtergrond, criminele antecedenten en andere kenmerken van overvallers. Soms wordt ook aandacht besteed aan hun motieven, en blijkt dat aan overvallen niet uitsluitend materiële motieven ten grondslag liggen, beknopt te formuleren als 'de bekostiging van een exorbitante leefstijl', maar dat zij soms ook voortvloeien uit immateriële behoeften, zoals het verwerven en tentoonspreiden van status, of de behoefte aan opwinding (Jacobs &

Wright, 1999; Wright e.a., 2006). De Haan en Vos (2003) stelden vast dat impulsiviteit, morele ambiguïteit en opwinding een belangrijke rol speelden bij het plegen van straatroof. Wright e.a. (2006) benadrukken dat het plegen van overvallen status oplevert in de straatcultuur van jongeren in Engeland. Snel geld verkrijgen was de directe reden voor daders om overvallen te plegen, en deelname aan de straatcultuur was de indirecte reden, omdat die er de oorzaak van was dat zij zo'n grote behoefte aan geld hadden. Dergelijke uitkomsten zijn weliswaar belangwekkend, omdat ze ideeën opleveren voor interventies die zouden kunnen voorkomen dat mensen betrokken raken bij criminele activiteiten in het algemeen en bij overvallen in het bijzonder. Ze bieden echter weinig praktische handvatten voor hoe men specifieke overvalsituaties zou kunnen voorkomen en wat slachtoffers en omstanders zouden kunnen doen om gebruik van geweld in overvalsituaties te voorkomen. De achtergronden van de daders en hun motivaties zijn immers een stuk moeilijker te beïnvloeden dan situationele aspecten, zoals hoe potentiële slachtoffers optreden.

Veel onderzoek leert ons dus iets over overvallers, maar weinig over overvallen. In het voorgestelde onderzoek analyseren we juist de situationele aspecten van overvallen:

- Waar gebeurde het en wanneer?
- Wie waren erbij en welke rol speelde eenieder (dader, slachtoffer, omstander)?
- Hoe werd de overval uitgevoerd?
- Waren er wapens in het spel en, zo ja, welke?
- Werde er lichamelijk geweld gebruikt?
- Op welk moment en op welke manier gebeurde dat?

Onderzoek dat antwoord geeft op dit soort vragen is er wel (Indermaur, 1986; Katz, 1988; Luckenbill, 1980; McCluskey, 2013; Mesu e.a., 2011; Van Wijk e.a., 2009; van Wilsem, 2010), maar is betrekkelijk schaars. Met data uit de Verenigde Staten laat McCluskey (2013) zien dat er meer geweld wordt gebruikt bij straatroven dan bij overvallen op winkels en bedrijven, en dat als slachtoffers weerstand bieden, dit bij beide soorten overvallen de kans doet toenemen dat de overvallers geweld gaan gebruiken. Mesu e.a. (2011) laten zien dat wanneer er geweld wordt gebruikt tijdens woningovervallen in Nederland, het meestal instrumenteel geweld is, dus geweld gericht op het bereiken van het doel van de overval. Excessief geweld komt echter ook vaak voor, vooral bij overvallen op ondernemers.

Kenmerkend voor eerder onderzoek naar situationele aspecten van overval-

len is dat de aandacht primair uitgaat naar situaties waarin overvallen plaatsvinden, maar dat een systematische vergelijking met de kenmerken van situaties waarin overvallen juist niet plaatsvinden achterwege blijft. Dat is een gemiste kans, want het zouden wel eens bij uitstek de beraamde maar nooit gepleegde overvallen kunnen zijn die ons iets kunnen leren over wat er nodig is om een overval te voorkomen. Met andere woorden: wellicht kan onderzoek naar overvallen die wel beraamd of overwogen werden maar niet uitgevoerd, ons meer leren over wat noodzakelijke en voldoende voorwaarden zijn om een overval te doen plaatsvinden. Zou de overval hebben plaatsgevonden als de dader zich langer had voorbereid? Als er zich bekenden onder de slachtoffers hadden bevonden? Zou de overvaller zich iets hebben aangetrokken van de aanwezigheid van omstanders?

Voor het gebruik van geweld bij overvallen geldt dezelfde redenering: misschien kan onderzoek naar verschillen in geweldgebruik bij voor het overige vergelijkbare overvalsituaties, zicht bieden op welke situationele factoren (dus afgezien van de achtergronden en motivatie van de dader) de mate van geweld bij overvallen beïnvloeden. Zou geweld achterwege zijn gebleven als het slachtoffer zich niet verzet had, of als de overvaller alleen was geweest en niet met vrienden? Als er omstanders waren geweest of als er straatverlichting was geweest?

In dit onderzoek verwerven we kennis over de situationele aspecten van overvallen door, met behulp van een *matched case-control-design*,¹ situaties te analyseren waarin dezelfde dader in vergelijkbare omstandigheden de ene keer wel en de andere keer niet overging tot het plegen van een overval, en bij de ene overval wel en bij de andere overval geen fysiek geweld gebruikte. We zoeken dus naar variatie in situationele aspecten door verschillende situaties te beschrijven waar dezelfde persoon (met een gegeven demografische, criminele en motivationele achtergrond) als dader bij betrokken was.

Bij elke persoon maken we onderscheid tussen drie soorten overvallen waarbij de persoon als (potentiële) dader betrokken is geweest:

- 1 gewelddadige overvallen, dit zijn gepleegde overvallen waarbij de dader fysiek geweld gebruikte;
- 2 bedreigende overvallen, dit zijn gepleegde overvallen waarbij de dader met fysiek geweld dreigde, maar het niet daadwerkelijk gebruikte;

¹ Een *matched case-control-design* is een onderzoeksopzet waarbij de onderling te vergelijken eenheden bij elkaar gezocht worden op basis van relevante gemeenschappelijke kenmerken. In de hier gerapporteerde studie is de persoon van de dader het relevante gemeenschappelijke kenmerk en zijn de drie verschillende soorten overvallen de te vergelijken eenheden.

- 3 verhinderde overvallen, dit zijn voorgenomen maar niet gepleegde overvallen, die om wat voor reden dan ook geen doorgang vonden.

De vraag is dan: welke omstandigheden leiden ertoe dat dezelfde persoon de ene keer een ander soort overval pleegt dan de andere keer? Met andere woorden: wat zijn de situationele factoren die deze drie soorten overvallen onderscheiden? De twee hoofdvragen die worden beantwoord zijn:

- 1 Waarom worden sommige voorgenomen overvallen afgeblazen en andere voorgenomen overvallen wel gepleegd?
- 2 Waarom gebruiken daders bij sommige overvallen geweld en bij andere overvallen niet?

Van de uitkomsten mag praktische bruikbaarheid verwacht worden, omdat de uitkomsten primair betrekking hebben op situationele aspecten van het feitelijke criminele handelen, en situationele aspecten zijn tot op zekere hoogte te beïnvloeden door potentiële slachtoffers, zoals burgers en ondernemers, en door politie en andere toezichthouders. Inzichten die voortkomen uit dit onderzoek zijn relevant voor de detailhandel en de horeca (advisering/begeleiding vertrekkende klanten, fysieke en personele maatregelen kassabeleid), de politie, andere toezichthouders (advisering potentiële slachtoffers en omstanders) en potentiële burgerslachtoffers (aanwijzingen voor gedrag dat risico van slachtofferschap van fysiek geweld minimaliseert).

Onderzoeksopzet

In het voorliggende hoofdstuk worden de gebruikte onderzoeksmethoden verantwoord. Allereerst wordt beknopt beschreven bij welke instanties toestemming en instemming is verkregen voor de uitvoering van het onderzoek. Vervolgens worden de opzet van het veldonderzoek in Amsterdam en de daarbij gebruikte sneeuwbalmethode beschreven, evenals de werving van respondenten in drie justitiële inrichtingen. Daarbij komen aan de orde: de selectie en benadering van respondenten, de betaalde vergoedingen, de respons, de aard, duur en omstandigheden van de vraaggesprekken, en de wijze waarop getracht is de validiteit en betrouwbaarheid van de verkregen informatie te beoordelen. Daarna worden de gevolgde werkwijzen bij de analyse van kwantitatieve en kwalitatieve gegevens beschreven en worden mogelijke methodologische valkuilen benoemd.

2.1 *Gedetineerde overvallers en overvallers in de vrije samenleving*

De criminologie bestudeert illegale activiteiten. Omdat daders er meestal alle belang bij hebben om deze activiteiten te verhullen, is het verzamelen van betrouwbare en valide gegevens over criminaliteit geen sinecure. Onder criminologen bestaat verschil van mening over de waarde van informatie die verkregen is in interviews met gedetineerden, vooral maar niet uitsluitend als het gaat om informatie die betrekking heeft op door hen gepleegde misdrijven. Er zijn vijf verschillende bezwaren te onderscheiden tegen onderzoek naar criminaliteit via vraaggesprekken met gedetineerden (Copes & Hochstetler, 2010). Het eerste argument is dat gedetineerde daders in belangrijke opzichten kunnen afwijken van daders die aanhouding en vervolging hebben weten te voorkomen; gedetineerden zijn de minst succesvolle daders. Het tweede argument is dat veel gedetineerde daders sociaal wenselijke antwoorden geven omdat zij ten onrechte verwachten dat hun deelname en hun antwoorden een gunstige invloed kunnen hebben op de straf of behandeling die zij ondergaan. Het derde argument tegen vraaggesprekken met gedetineerden is dat het voor interviewers

moeilijk is het vertrouwen van gedetineerden te winnen, omdat zij door gedetineerden worden gezien als deel uitmakend van het justitiële en penitentiaire systeem dat voor de uitvoering van hun straf of behandeling verantwoordelijk is. Die indruk kunnen onderzoekers moeilijk wegnemen, omdat het voor de uitvoering van vraaggesprekken in justitiële inrichtingen nu eenmaal noodzakelijk is samen te werken met directie en personeel van de inrichting. Een vierde bezwaar dat wel wordt aangetekend tegen vraaggesprekken met gedetineerden is dat de interpretatie van gepleegde misdrijven bij gedetineerde daders sterk beïnvloed is door de interpretaties die er door anderen, tijdens de vervolging, ter rechtszitting en mogelijk tijdens daaropvolgende behandeling, aan zijn gegeven. Het vijfde bezwaar is dat geheugenproblemen tot vertekening of onvolledigheid leiden. Vraaggesprekken over gepleegde delicten met gedetineerde daders kunnen meestal pas gevoerd worden nadat de daders berecht zijn. Aangezien er meestal vele maanden verstrijken tussen het misdrijf en de veroordeling van de dader, kunnen details over de omstandigheden rond het misdrijf door de dader zijn vergeten. Copes en Hochstetler (2010) beargumenteren dat deze vijf bezwaren niet zwaarwegend hoeven te zijn en bovendien dat er ook belangrijke voordelen zijn verbonden aan het voeren van vraaggesprekken met gedetineerde daders. Zij en anderen zijn van mening dat gedetineerden, in ieder geval wanneer zij reeds veroordeeld zijn voor de betreffende misdrijven, bereid en goed in staat zijn informatie te verschaffen over door hen gepleegde misdrijven. Bovendien zou de detentiesituatie juist bij uitstek een geschikte omgeving zijn voor een vraaggesprek, omdat gedetineerden vanwege de structuur en beperkingen van het leven in detentie beter aanspreekbaar zijn, en niet onder invloed zijn van alcohol of verdovende middelen.

In het hier beschreven onderzoek is besloten naast vraaggesprekken met gedetineerde overvallers ook vraaggesprekken te voeren met overvallers in de vrije samenleving. Omdat te verwachten was dat het niet eenvoudig zou zijn contact te leggen met overvallers in de vrije samenleving, is besloten om te streven naar 30 vraaggesprekken in de vrije samenleving en 70 in penitentiaire inrichtingen. Na weglating van enkele afgebroken vraaggesprekken en van vraaggesprekken waarin tijdens het gesprek bleek dat de respondent niet aan de criteria voldeed (bijvoorbeeld niet recentelijk bij een overval betrokken was), zijn 28 vraaggesprekken met overvallers in de vrije samenleving gevoerd, en 76 met gedetineerde overvallers.

2.2 Instemming ethische commissies

Vooraf is bij diverse instanties toestemming en instemming gevraagd en verkregen voor de uitvoering van het onderzoek. Omdat de uitvoering van het onderzoek een onderwerp betrof dat juridische en emotionele consequenties kon hebben voor de respondenten, voor de onderzoekers en indirect ook voor de slachtoffers van de te bespreken misdrijven, zijn de te volgen procedures en protocollen bij werving van respondenten en tijdens vraaggesprekken, inclusief de globale inhoud van de vragenlijst, voorafgaand aan het onderzoek voorgelegd aan twee fora die gericht zijn op het beoordelen van ethische aspecten van wetenschappelijk onderzoek.

Een van die twee fora was de Institutional Review Board (IRB) van de University of Cincinnati, de universiteit waar de derde auteur (Jacques) voorafgaand en tijdens het veldwerk aan verbonden was. Instemming van de IRB was een voorwaarde voor de deelname van Jacques aan het onderzoek.

De te volgen procedures en protocollen zijn ook voorgelegd aan de commissie Ethiek Rechtswetenschappelijk & Criminologisch Onderzoek (CERCO) van de Vrije Universiteit. De CERCO beoordeelt desgevraagd of voorgenomen onderzoek van de Faculteit der Rechtsgeleerdheid of het Nederlands Studiecentrum Criminaliteit en Rechtshandhaving voldoet aan de ethische richtlijnen van de faculteit. Met de CERCO is specifiek gesproken over de vraag in hoeverre een financiële vergoeding voor deelname passend is, en over de dilemma's waarmee de onderzoekers geconfronteerd zouden kunnen worden wanneer zij tijdens de interviews op de hoogte zouden komen van gepleegde maar onopgehelderde misdrijven, of van voorgenomen maar nog niet gepleegde misdrijven.

Zowel de IRB van de University of Cincinnati als de CERCO van de Vrije Universiteit hebben ingestemd met de te volgen en ook daadwerkelijk gevolgde procedures.

2.3 Toestemming Dienst Justitiële Inrichtingen en contact met inrichtingen

Bij de Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI) van het ministerie van Justitie is toestemming gevraagd in justitiële inrichtingen voor volwassenen en jeugdigen vraaggesprekken te voeren met gedetineerden. Er werd toestemming verleend voor onderzoek in de penitentiaire inrichtingen Lelystad en Ter Apel en de justitiële jeugdinrichtingen De Hartelborgt en Teylingereind. Omdat er meer dan voldoende respondenten geworven konden worden in de PI Lelystad en omdat

vraaggesprekken in Ter Apel vanwege reis- en verblijfskosten aanzienlijk duurder zouden zijn, is ervoor gekozen vraaggesprekken met volwassenen uitsluitend te voeren in Lelystad. De jeugdige respondenten zijn geworven in JJI De Hartelborgt en in JJI Teylingereind. De selectie van inrichtingen impliceert dat alle respondenten jongens en mannen zijn.

2.3.1 De Hartelborgt

De Hartelborgt is een justitiële jeugdinrichting voor de tenuitvoerlegging van vrijheidsbenemende straffen en maatregelen. Nadat de directie van De Hartelborgt haar medewerking had toegezegd, zijn via een contactpersoon alle jongeren in de instelling persoonlijk benaderd die vastzaten op grond van onder meer artikel 312 (diefstal met geweld). Hun is ter verificatie gevraagd of zij ooit betrokken waren geweest bij een of meer overvallen, en of zij onder de voorwaarden van anonimiteit en vrijwillige deelname (en de mogelijkheid tot beëindiging van deelname) zouden willen meewerken aan een vraaggesprek over die overval of overvallen. Bij de eerste ontmoeting werden de jongeren ook geïnformeerd over het doel van het onderzoek en over de financiële vergoeding voor deelname. De wervingsgesprekken vonden soms plaats op de kamers van de jongens en soms in gemeenschappelijke ruimtes. Enkele jongeren hebben zichzelf spontaan aangemeld voor deelname, terwijl zij niet op de lijst stonden. Vaak hadden zij wel relevante ervaringen met overvallen, maar waren zij niet veroordeeld voor diefstal met geweld. In De Hartelborgt kregen deelnemers direct na het interview de vergoeding (30 euro) overgemaakt op hun eigen bankrekening. In één groep (vier respondenten) kregen zij een enveloppe met het geld.

2.3.2 Teylingereind

Ook Forensisch Centrum Teylingereind is een justitiële jeugdinrichting voor de tenuitvoerlegging van vrijheidsbenemende straffen en maatregelen. Nadat de directie van Teylingereind haar medewerking had toegezegd, zijn respondenten in de inrichting geworven. De procedure verliep iets anders dan in De Hartelborgt. In Teylingereind werd geen lijst met namen van jongeren gemaakt, maar hebben wij via de begeleiders alle jongeren op de diverse afdelingen benaderd op dezelfde wijze als in De Hartelborgt. Hun is dus ook gevraagd of zij ooit

betrokken waren geweest bij een of meer overvallen, en, indien dat zo was, of zij onder de genoemde voorwaarden aan een vraaggesprek daarover zouden willen deelnemen.

In overleg met de groepsleiding is in Teylingereind geen individuele vergoeding gegeven aan respondenten, maar kwam het geld ten goede aan de groep waarin de respondent verbleef. Afgesproken is dat het geld gebruikt kon worden voor de aanschaf van Playstationspelletjes of andere zaken voor gemeenschappelijk gebruik, waarbij de respondenten de specifieke titels mochten kiezen. Het geld werd overgemaakt naar de rekening van de groep na afloop van alle interviews met jongeren in die groep.

2.3.3 PI Lelystad

De penitentiare inrichting Lelystad is een gevangenis voor volwassen mannen. In de PI Lelystad werd ons een lijst verstrekt van gedetineerden die een vrijheidsstraf opgelegd hadden gekregen op basis van (onder meer) artikel 312 Wetboek van Strafrecht. Alle gedetineerden op deze lijst zijn vervolgens persoonlijk benaderd op dezelfde wijze als in De Hartelborgt. In Lelystad kregen deelnemers direct na het interview de vergoeding overgemaakt naar hun bankrekening.

2.4 Vrije samenleving

Er zijn 28 vraaggesprekken gevoerd met respondenten die op dat moment niet gedetineerd waren. Deze respondenten zijn geworven in de vrije samenleving met behulp van de sneeuwbalmethode. Jacques verrichte eerder onderzoek in Amsterdam onder niet-gedetineerde drugsdealers. Voor dit onderzoek onder overvallers maakte hij gebruik van een bestaand contact, een persoon met wie hij in het voorafgaand onderzoek had gesproken over handel in verdovende middelen. Deze persoon bracht hem in contact met iemand die ervaring had met overvallen en die een van de respondenten werd. Deze respondent wierf vervolgens weer andere respondenten, en sommige van deze indirect geworven respondenten werden zelf weer ‘werver’. Deze sneeuwbalmethode om respondenten te werven wordt vaak gebruikt in onderzoek waarin contact gelegd moet worden met moeilijk bereikbare populaties. Het nadeel van deze methode is dat het gevaar bestaat dat de steekproef homogener is dan de populatie,

omdat mensen vaak vooral contacten onderhouden met mensen uit hun eigen groep (bijvoorbeeld wat betreft leeftijd, sociaal-economische status, etnische herkomst en leefstijl). Een ander nadeel is dat deze methode het lastig maakt inzicht te krijgen in de mate van non-respons. De respondenten benaderen namelijk zelf degenen van wie zij denken dat ze in aanmerking komen, maar hoe dat precies gebeurt, wie de benaderde potentiële kandidaten zijn, hoe zij precies benaderd zijn en waaruit hun reactie bestond, blijft grotendeels buiten het gezichtsveld van de onderzoeker.

2.5 Respons

De steekproeftrekking in Amsterdam heeft plaatsgevonden via de sneeuwbal-methode, waarbij respondenten als contactpersonen fungeerden en zelf anderen benaderden met de vraag of zij aan een vraaggesprek over overvallen wilden deelnemen. Van de 28 respondenten in de vrije samenleving werd 1 door ons zelf geworven, werden er 22 door deze (eerste) respondent geworven en werden er 5 door een respondent uit deze groep van 22 geworven. Er is dus sprake van een nogal ‘platte’ verwijzingsstructuur.

Bij de sneeuwbalmethode is onduidelijk hoeveel personen door de contactpersonen benaderd zijn, en beschikken we dus ook niet over een responsverantwoording. Bij de steekproef onder gedetineerden is dat wel het geval.

Tabel 2.1: Respons in de drie justitiële inrichtingen

	# respons	# non-respons	# benaderd	% respons
PI Lelystad	43	31	74	58,1
JJI De Hartelborgt	17	0	17	100,0
JJI Teylingereind	18	10	28	64,3
Totaal	78	41	119	66,5

Van de 119 voor een vraaggesprek benaderde gedetineerden waren er 78 (66,5 procent) bereid om aan een vraaggesprek deel te nemen (bij twee respondenten bleek pas tijdens het vraaggesprek dat de door hen gerapporteerde delicten geen overvallen waren). Zoals uit tabel 2.1 blijkt, verschilde de bereidheid tussen de penitentiaire inrichtingen. In JJI De Hartelborgt hebben zelfs alle 17 benaderde gedetineerden aan een vraaggesprek deelgenomen. Het verschil in responspercentage tussen De Hartelborgt en Teylingereind is opmerkelijk, terwijl de populaties in beide inrichtingen in ieder geval qua leeftijd niet erg verschillend zijn.

Voor dit verschil zijn twee mogelijke redenen aan te wijzen, die niet volledig onderscheiden kunnen worden. In de eerste plaats waren de wervingsprocedures verschillend: in De Hartelborgt werd uitgegaan van een lijst met jongens die vanwege hun veroordeling in aanmerking kwamen, terwijl in Teylingereind alle jongeren werden benaderd (uiteraard zijn degenen die aangaven nooit bij een overval betrokken te zijn geweest niet tot het steekproefkader en dus ook niet tot de non-responsgroep gerekend). Mogelijk gold voor een deel van de jongens in Teylingereind dat zij niet wilden meewerken omdat zij huiverig waren details te delen over delicten waarvoor zij niet veroordeeld waren. In de tweede plaats kwam de financiële vergoeding van 30 euro in De Hartelborgt ten goede van de individuele respondent, en was deze in Teylingereind bestemd voor de groep waarvan de respondent deel uitmaakte. Mogelijk heeft een individuele vergoeding een sterker motiverend effect dan een vergoeding waarover de respondent minder zeggenschap heeft en waarvan alle groepsleden meeprofiteren.

Tabel 2.2: Redenen voor non-respons

	#	%
Onbehagen om over het gepleegde misdrijf te spreken	19	46,3
Onvoldoende zeker over anonimiteit van gesprek	4	9,8
Niet bereid te praten met vertegenwoordigers van instanties	6	14,6
Beroept zich op externe druk (van advocaat of vriendengroep)	6	14,6
Zegt onschuldig te zijn aan misdrijf	4	9,8
Andere redenen	2	4,9
Totaal	41	100,0

Aan de 41 gedetineerden die medewerking weigerden is gevraagd wat voor hen de belangrijkste reden was om niet mee te doen. We hebben hun antwoorden in vijf hoofdcategorieën en een restcategorie samengevat in tabel 2.2. Onbehagen over de eigen misdrijven te spreken is met afstand de meest genoemde reden. Sommige gedetineerden gaven daarbij expliciet aan dat zij zich te veel schaamden voor wat zij hadden gedaan. Bij anderen was iets minder duidelijk wat precies de achtergrond van het onbehagen was. Zij gaven dan bijvoorbeeld aan ‘geen zin te hebben in’ een gesprek over hun misdrijf of over hun ‘zaak’. Bij alle 19 was de weigering echter duidelijk gebaseerd op de wetenschap dat in een te voeren vraaggesprek in detail gevraagd zou worden naar de omstandigheden rond overvallen waarbij zij betrokken waren geweest. Hierbij speelt ongetwijfeld een rol dat de interviewer het beoogde gespreksonderwerp ook benadrukte in het introductiegesprek. Dat was ook de bedoeling, omdat we zo

veel mogelijk wilden voorkomen dat respondenten kort na aanvang van het vraaggesprek zouden afhaken. Een aantal van de andere redenen lijkt ook verband te houden met het aangekondigde onderwerp van de vraaggesprekken. Zo zou ‘onvoldoende zekerheid over anonimiteit van gesprek’ wellicht een minder grote rol spelen als het onderwerp van de vraaggesprekken neutraler was geweest. Ook de gevallen waarbij gedetineerden zich beriepen op externe druk (bijvoorbeeld van hun advocaat of vriendengroep) houden mogelijk verband met het feit dat in de vraaggesprekken de criminele handelingen van respondenten (en eventuele mededaders) expliciet ter sprake zouden komen.

2.6 Interviews

De interviews duurden tussen de twintig minuten en drie uur, afhankelijk van het aantal overvallen waarbij de respondent betrokken was geweest, de mate waarin hij bereid was om details over die overvallen te vertellen en de mate waarin hij gewend was om op zijn eigen ervaringen te reflecteren. De respondenten in de vrije samenleving waren in het algemeen rustelozener dan de gedetineerde respondenten, waardoor de vraaggesprekken ook korter waren dan die welke in de penitentiaire inrichtingen werden gevoerd. Elk interview was zo opgezet dat er drie overvallen besproken konden worden waarbij de respondent betrokken was geweest: een overval met geweld, een overval zonder geweld en een overval die was afgeblazen (niet uitgevoerd). Voor respondenten in de vrije samenleving bleek het onmogelijk hun aandacht langer dan ongeveer een uur vast te houden. Daarom is besloten bij hen het vraaggesprek te beperken tot maximaal twee overvallen, waarvan zo mogelijk een afgeblazen overval en de andere een overval met of zonder geweld. Bij de gedetineerde respondenten lukte het vaak wel drie overvallen te bespreken.

2.6.1 Opzet

Elk interview begon met uitleg over het doel van het onderzoek en de verzekering dat de inhoud van de gesprekken vertrouwelijk zou zijn en dat in de rapportage de anonimiteit van respondenten gewaarborgd zou worden. De respondent werd ook gevraagd of een geluidsopname gemaakt mocht worden van het vraaggesprek. Het gesprek begon met informatie over de achtergrond van de respondent en zijn ervaringen met overvallen (deze aspecten worden

beschreven in hoofdstuk 3). Vervolgens werd de respondent gevraagd naar de meest recente overval met geweld, de meest recente overval zonder geweld en de meest recente afgeblazen overval waarbij hij betrokken was geweest. Daarna is elk van de overvallen besproken aan de hand van open vragen over wat er was gebeurd tijdens de overval.

Het is niet gelukt met elke respondent zowel een afgeblazen overval, een overval zonder geweld en een overval met geweld te reconstrueren. Dat kwam in de eerste plaats omdat niet alle respondenten ervaring hadden met elk van deze drie situaties. Bovendien is aan de niet-gedetineerde respondenten die in Amsterdam werden geworven uitsluitend gevraagd over twee overvallen te rapporteren. Daarnaast bleek het onderscheid tussen overvallen met en zonder geweld, ondanks uitgebreide uitleg over wat daarmee bedoeld werd, voor de respondenten soms verwarrend, en zijn overvallen die zij in eerste instantie als ‘zonder geweld’ karakteriseerden in de analyse opgenomen als ‘met geweld’, op basis van de beschrijvingen die de respondenten van het incident gaven. Tabel 2.3 geeft een overzicht van alle voorkomende patronen van overvallen. In de linkerkolom van de tabel staan steeds getallen van drie cijfers. Het meeste linkse cijfer is het aantal gerapporteerde afgeblazen overvallen (A), het middelste cijfer het aantal overvallen zonder geweld (D), en het meest rechtse cijfer het aantal overvallen met geweld (G). Het patroon ‘111’, bijvoorbeeld, komt 22 keer voor. Dat betekent dat met 22 respondenten een overval van elk van de drie typen is besproken. Het patroon ‘101’ komt 27 keer voor, hetgeen betekent dat met 27 respondenten een afgeblazen overval en een overval met geweld is besproken. Het patroon ‘100’ komt niet voor, want dit zou een respondent betreffen met uitsluitend een afgeblazen overval, en deze persoon zou niet in aanmerking komen voor deelname aan het onderzoek.

Tabel 2.3: Patroon van besproken overvallen: afgeblazen, bedreiging, geweld.
Bron: SAR2012

A-D-G Patroon	#	%
001	10	9,6
002	5	4,8
010	2	1,9
011	4	3,8
020	2	1,9
101	27	26,0
102	15	14,4
110	14	13,5
111	22	21,2
120	3	2,9
Totaal	104	100,0

De respondent werd gevraagd de overval te beschrijven alsof het was gebeurd in een film die hij had gezien maar de interviewer niet:

Interviewer: 'Nee, oké. Nou, dan gaan we naar die waar er echt iets gebeurde. Dat is iets makkelijker om het over te hebben, denk ik. Nou, misschien niet voor jou, waarschijnlijk niet. Um...'

Respondent: 'Het is niet mijn favoriete onderwerp, laten we het zo zeggen.'

Interviewer: 'Nee, dat kan ik me heel goed voorstellen, heel goed voorstellen. Nou, als je het niet erg vindt, zou je willen vertellen, alsof het in een film was, die ik niet heb gezien?'

Respondent: 'Ja, het gaat wel lukken. Dus... we waren net verhuisd. We waren eigenlijk nog het huis aan het opknappen...'

Na het open gesprek over een specifieke (voorgenomen) overval, waarin de respondent vooral zijn eigen beschrijving van de gebeurtenissen gaf, werd een vragenlijst met grotendeels gesloten vragen afgenomen. Hierbij werd systematisch naar uiteenlopende aspecten van de overvalsituatie gevraagd, bijvoorbeeld op welke dag van de week de overval plaatsvond, wat de aard van de locatie was, of wapens beschikbaar waren, of omstanders aanwezig waren en wat hun kenmerken waren. Veel antwoorden op de gesloten vragen waren al duidelijk op basis van wat de respondent op de open vragen had geantwoord, maar soms was dat ook niet het geval. De gesloten vragen functioneerden dus als een bevestiging van wat was verteld en als toevoeging van wat nog niet duidelijk was geworden. De gesloten vragen brachten dus extra structuur in de informatieverzameling, doordat een aantal belangrijke aspecten van overvallen systematisch werd nagevraagd voor elke besproken overval.

Alle drie de overvallen, de afgebroken overval, de overval met geweld en de overval zonder geweld, werden op deze manier besproken en nagevraagd. De bespreking van afgeblazen overvallen was in de regel korter omdat er minder vragen over te stellen waren. Er was immers geen sprake geweest van een directe confrontatie met slachtoffers.

2.6.2 Locatie vraaggesprekken

De vraaggesprekken met respondenten in de vrije samenleving vonden plaats in openbare horecagelegenheden. In incidentele gevallen vond het gesprek plaats

in de aanwezigheid van de persoon die de respondent had geworven. Bij de vraaggesprekken met gedetineerde respondenten zijn geen andere personen aanwezig geweest. Deze gesprekken vonden meestal plaats in een kamer op de afdeling van de respondent. Vaak was dat een activiteitenkamer of gesprekskamer naast de kamer van de bewaking. In twee gevallen moest het vraaggesprek, omdat er geen personeel aanwezig was op de afdeling, plaatsvinden in een kamer bestemd voor gesprekken van gedetineerden met hun advocaat, gelegen nabij de ingang van de gevangenis. In vijf gevallen mocht het gesprek plaatsvinden in de cel van de respondent. Bij gesprekken in advocatenkamers leek sprake van meer wantrouwen bij de respondenten dan bij gesprekken op de afdelingen. Respondenten vertelden dat werd gezegd dat de advocatenkamers afgeluisterd werden, hetgeen natuurlijk gevoelig lag omdat veel van de informatie die door de respondenten gedeeld werd niet bekend was bij de politie. Bij de gesprekken in de cellen leek eerder het tegenovergestelde het geval. Door de gesprekken te voeren op een plek die de respondenten als hun eigen domein beschouwden, ontstond een meer ontspannen sfeer, ook omdat foto's en andere persoonlijke items zoals posters en kleding een goede ingang vormden voor een gesprek.

2.6.3 Techniek

Veel respondenten vonden het gespreksonderwerp bijzonder gevoelig. Voor veel overvallen waarover zij vertelden, waren ze nooit veroordeeld. Als ze wel veroordeeld waren, hadden ze vaak van hun zwijgrecht gebruikgemaakt in hun contacten met justitie. Ze hadden, met andere woorden, veel van deze verhalen niet eerder gedeeld met mensen die ze niet van tevoren goed kenden en vertrouwden. De grootste uitdaging voor de interviewer was daarom vertrouwen te winnen.

Jacques, die verantwoordelijk was voor de werving van respondenten en de uitvoering van vraaggesprekken in de vrije samenleving, maakte duidelijk gebruik van zijn positie als buitenlander. Respondenten zagen hem daardoor ook als buitenstaander en als iemand van wie het onwaarschijnlijk was dat hij contacten had met de Nederlandse politie.

Tegelijkertijd liet hij door taalgebruik en keuze van gespreksstof merken vertrouwd te zijn met straatdealers en het leven op straat. Door zich op te stellen als 'iemand van de straat' probeerde hij te laten zien dat hij geen binding had met lokale autoriteiten, dus ongevaarlijk was voor de respondenten, en iemand

die je zou kunnen vertrouwen. Omdat Jacques geen Nederlands spreekt, werden zijn vraaggesprekken in het Engels gevoerd (er was dus ook een Engelse versie van de vragenlijst). Hoewel alle respondenten zich in de Engelse taal verstaanbaar konden maken, was het wel een beperking dat zij zich niet in hun moedertaal konden uitdrukken. Uit de transcripties blijkt dat de taalbarrière slechts zeer sporadisch tot een klein misverstand leidde. Wel is de kortere duur van de vraaggesprekken in de vrije samenleving mogelijk deels een gevolg van de taalbarrière. Omdat respondenten zich in het Engels minder goed konden uitdrukken waren zij waarschijnlijk ook korter van stof.

De tweede auteur, Lindegaard, was verantwoordelijk voor de vraaggesprekken in de penitentiare inrichtingen. Ook zij, Deense van afkomst, maakte gebruik van haar positie als buitenlander, maar op een andere manier. Zij spreekt wel Nederlands maar niet perfect en met een licht accent, waardoor zij als hoogopgeleide vrouw wellicht minder bedreigend overkomt dan wanneer zij de taal perfect zou beheersen. Lindegaard gebruikte een andere techniek om de respondenten over te halen haar in vertrouwen te nemen en details over hun overvallen te delen. Zij liet vooral merken weinig te weten over het leven van de respondenten en buitte haar naïviteit op dat terrein uit door te benadrukken dat ze veel details nodig had om te begrijpen hoe overvallen in z'n werk gaan. Een voorbeeld:

Interviewer: 'En jouw mededader ook niet. En jullie hebben hem genomen omdat hij daar werkte en geld had. En die andere jongen die daar was, die jongen, de tipgever?'

Respondent: 'Je bent wel heel nieuwsgierig.'

Interviewer: 'Ja, haha.'

Respondent: 'Tipgever, wat bedoel je?'

De respondenten waren vaak geïnteresseerd in voetbal, wat snel leidde tot gesprekken over haar broer die keeper is bij Manchester United:

Interviewer: 'Dat zag ik. Speel je voetbal bij Feyenoord?'

Respondent: 'Ja, Feyenoord, ja.'

Interviewer: 'Ja?'

Respondent: 'Ja.'

Interviewer: 'Oh dat is de grote vijand hè?'

Respondent: 'Ja haha.'

Interviewer: 'Haha, voor iemand die van Ajax houdt. Mijn broer is ook professionele, hij is professionele voetballer, mijn broer.'

Respondent: 'Ja.'

Interviewer: 'Maar in Engeland, dus ik ben heel geïnteresseerd in voetbal.'

Respondent: 'Haha.'

Alle respondenten kregen ook handtekeningen van hem (als ze geïnteresseerd waren). Tijdens het onderzoek speelde de broer voor het Deense elftal tegen Nederland, wat ook direct een gesprek met de onderzoeker interessanter maakte. In de meeste instellingen was het niet gebruikelijk dat de gedetineerden de achternaam van de personeelsleden kenden. De volle naam van de onderzoeker op briefpapier met het logo van de Vrije Universiteit leken ook vertrouwen op te leveren.

De kenmerken en achtergronden van de interviewers konden uiteraard niet wegnemen dat het gespreksonderwerp gevoelig was. De volgende gesprekstechnieken werden gebruikt om met die gevoeligheid van het gespreksonderwerp om te gaan: gebruik van humor, aangeven dat andere respondenten vergelijkbare ervaringen hebben, grenzen accepteren, eerlijk en open zijn over eigen achtergrond, vertrouwelijkheid herhalen, en over informatie onderhandelen. Hieronder worden deze technieken geïllustreerd met behulp van citaten uit de vraaggesprekken.

Humor

Interviewer: 'En wat doen jullie dan met dat soort, groenten had ik bijna gezegd haha.'

Respondent: 'Groenten, ja, haha groenten. Naar coffeeshops brengen.'

Interviewer: 'Naar de coffeeshop om het te verkopen?'

Respondent: 'Ja.'

Respondent: 'Ja, ik heb er hier eentje geloof ik ergens.'

Interviewer: 'Ja?'

Respondent: 'En hier eentje...'

Interviewer: 'Een schot?'

Respondent: 'Ja, en in mijn rug.'

Interviewer: 'Ja, ja.'

Respondent: 'In mijn benen...'

Interviewer: 'Dus gevaarlijke business?'

Respondent: 'Ja, gevaarlijk beroep, ja.'

Interviewer: 'Haha dat mag je wel zeggen, andere koek dan onderzoeker te zijn.'

Respondent: 'Dat kun je wel stellen, ja.'

Aangeven dat andere respondenten vergelijkbare ervaringen hebben

Interviewer: 'Woningoverval. En heb je het altijd alleen gedaan?'

Respondent: 'Ik heb het meeste... heb ik alleen gedaan, maar bij eentje niet, daar kon ik niet alleen gaan, dan werd ik doodgeschoten, man.'

Interviewer: 'Hm?'

Respondent: 'Kan ik niet alleen gaan, bij eentje ben ik naar binnen gegaan, daar moest ik wel met iemand daar naartoe gaan.'

Interviewer: 'Waarom?'

Respondent: 'Ja, omdat het een beetje gevaarlijke gasten waren, weet je.'

Interviewer: 'Was het andere criminelen?'

Respondent: 'Ja, tuurlijk.'

Interviewer: 'Zou je daarover willen vertellen?'

Respondent: 'Um, ja, wat zou je daarover willen weten? Ik kan niet de details geven, daar ben ik gewoon heel eerlijk in, weet je, maar... want daarvoor ben ik niet gepakt, dus.'

Interviewer: 'Ja, maar het gebeurde wel in Rotterdam?'

Respondent: 'Ja.'

Interviewer: 'En het was dus bij... jullie hadden een tip gekregen of zo?'

Respondent: 'Ja.'

Interviewer: 'Was het een drugspand?'

Respondent: 'Ja, man.'

Interviewer: 'Dat is best een normaal verhaal he?'

Respondent: 'Ja, je hebt gelijk, het was een drugspand, ja, daar zat drugs en er zat geld.'

Interviewer: 'En dat hadden jullie gehoord van mensen?'

Respondent: 'Ja, we hadden ook zelf gezien, we wisten ook een beetje van... het kon niet anders, het moest wel een drugspand zijn, weet je. Als iemand elke keer... vanuit, ja, ik weet niet, met zoveel geld en deals sluit met mensen en zo, en je doet dat zo opvallend, weet je, dan gaat iemand dat opmerken. En dan merk ik dat ook op.'

Grenzen accepteren

Interviewer: 'Niet gestrest, toch? Dat is te extreem, toch, voor dat... Oké, het was dus in Eindhoven. Was het in de binnenstad?'

Respondent: 'Ja.'

Interviewer: 'Je weet niet de straat? Maakt ook niet uit. Binnenstad. En het was een grote supermarkt? Was het een Albert Heijn, of een andere?'

Respondent: [stil]

Interviewer: 'Maakt niet uit, dat wil ik ook eigenlijk liever niet weten.'

Respondent: 'Is goed haha.'

Eerlijk en open zijn over eigen achtergrond

Respondent: 'Wat is dit, mevrouw?'

Interviewer: 'Dat is een borstpomp.'

Respondent: 'Zo.'

Interviewer: 'Ik heb een baby thuis.'

Respondent: 'Ja?'

Interviewer: 'Van 5 maanden.'

Respondent: 'Oh, gefeliciteerd.'

Interviewer: 'Dankjewel, en ze krijgt nog borstvoeding.'

Respondent: 'Ja.'

Interviewer: 'Maar dat betekent als ik hier ben de hele dag moet ik af en toe die melk eruit halen.'

Respondent: 'Beetje eruit halen haha.'

Interviewer: 'Haha, het is niet heel charmant, het is ook niet een heel charmant ding, maar dat is mijn leven op dit moment.'

Respondent: 'Haha het moet wel, moet wel.'

Vertrouwelijkheid herhalen

Interviewer: 'En heb je gerookt, cannabis bedoel ik? Wiet?'

Respondent: 'Ja.'

Interviewer: 'Ja?'

Respondent: 'Ja.'

Interviewer: 'Heb je dat elke week gedaan, of elke dag?'

Respondent: 'Eén keer in de maand of zo.'

Interviewer: 'Hm?'

Respondent: 'Eén keer in de maand.'

Interviewer: 'Eén keer in de maand?'

Respondent: 'Ja, dit gaat niet naar mijn ouders of zo!?'

Interviewer: 'Nee haha.'

Respondent: 'Oké, haha, nee voor de zekerheid, want ze weten niet.'

Interviewer: 'Haha dat is jouw grootste angst?'

Respondent: 'Ja, ja haha.'

Interviewer: 'Nee, jouw ouders, zij horen helemaal niets hierover.'

Respondent: 'Nee, is goed, ja.'

Interviewer: 'Ik bedoel, ik weet niet eens... hoe zou ik ooit aan jouw ouders moeten kunnen komen?'

Respondent: 'Ik weet niet, ik weet niet, maar gewoon voor de zekerheid.'

Interviewer: 'Je weet nooit hoe dingen verbonden zijn, nee, nee, daar hoef je je niet zorgen over te maken. Je mag wel alles vertellen zonder... Heb je ooit andere drugs gebruikt?'

Onderhandelen

Interviewer: 'Weet je ongeveer wanneer het was?'

Respondent: 'Dat weet ik ook niet.'

Interviewer: 'Weet je het niet, of wil je het niet zeggen?'

Respondent: 'Ik weet het niet, um, ik zit hier voor veelpleger.'

Interviewer: 'Wat zeg je?'

Respondent: 'Ik zit hier voor veelpleger.'

Interviewer: 'Hmhm.'

Respondent: 'Dat betekent dat ik voor ongeveer 15 of 20 zaken zit. En ik herinner mij niet allemaal wanneer ze gepleegd zijn en zo.'

Interviewer: 'En ook niet de meest recente?'

Respondent: 'Ook niet de meest recente, nee, ook niet.'

Interviewer: 'Maar zou je wel daarover kunnen vertellen? Zou je wel kunnen vertellen wat er gebeurde...'

Respondent: 'Nee, dat um...'

Interviewer: '...in de meest recente?'

Respondent: 'In de meest recente?'

Interviewer: 'Hmhm.'

Respondent: ‘Dat...’

Interviewer: ‘Of het een winkel was, of het een persoon was, of je een wapen hebt gebruikt, of niet, of... ik bedoel, je hoeft mij niet te vertellen waar het is, als je dat liever niet wil of als je het niet weet, vind ik het prima.’

Respondent: ‘Ja.’

Interviewer: ‘Maar mijn vragen gaan wel over hoe die overvallen gebeurden...’

Respondent: ‘Oh, hoe het gebeurde.’

Interviewer: ‘Dus als voorbeeld, ja, dus als voorbeeld, of jij dus contact hebt gehad met het slachtoffer, of je dingen hebt... wat je hebt gezegd, weet je, of je bepaalde kleren aanhad, dat soort dingen gaat het over.’

Respondent: ‘Nee, je rent gewoon naar binnen, in de winkel gewoon, je rent naar binnen met vuurwapen, je zegt tegen hun gewoon: “liggen of ik schiet je neer”, en “kassa leeg, nu, nu”.’

2.7 Analyse

2.7.1 Analyse inhoud verbatim gesprekken

De volledige vraaggesprekken zijn opgenomen en vervolgens verbatim getranscribeerd. Naast de transcriptie leveren de vraaggesprekken ook een ingevulde vragenlijst op. De transcripties van de vraaggesprekken zijn in eerste instantie gecodeerd door middel van ‘open codering’ door Lindegaard. Bij open codering worden de transcripties (herhaaldelijk) doorgelezen en worden thema’s benoemd die regelmatig naar voren komen en daardoor belangrijk lijken te zijn. In de transcripties wordt ook vastgelegd waar die thema’s benoemd worden. Lindegaard heeft 15 transcripties doorgenomen en codes ontwikkeld voor de belangrijkste thema’s. Het uitgangspunt van de codering is het systematisch in kaart brengen van informatie die niet ook al een vast onderdeel van de gestructureerde vragenlijst vormde, en die dus vooral of uitsluitend uit de transcripties is te halen.

Na de open codering is een kortere lijst samengesteld van thema’s die voor de in dit rapport behandelde onderzoeksvragen van belang zijn. Deze lijst is opgenomen in tabel 2.4. Sommige codes zijn gebruikt in de analyse van interviews met alle 104 respondenten. Andere zijn uitsluitend gebruikt bij de analyse van overvallen waarbij het slachtoffer weerstand bood (80 gevallen). Nadat de interviews

gecodeerd waren, zijn de codes ingevoerd als variabele in het databestand van de antwoorden op de gesloten vragen uit de vragenlijst. Bij deze werkwijze is het open deel van de vraaggelassen dus gebruikt om variabelen te construeren die vervolgens in de kwantitatieve analyse zijn opgenomen.

Tabel 2.4: Korte lijst thema's gecodeerd in transcripties interviews. Bron: SAR2012

Criminal victims (criminele slachtoffers)
Streetwise victims (slachtoffers met kennis van de straat)
Perception of violence (visie op geweld)
Interaction co-offenders during (interactie met mededaders gedurende)
Interaction victims during (interactie met slachtoffers gedurende)
Interaction bystanders during (interactie met omstanders gedurende)
Neutralisation (neutralisatie)
Retaliation (verging)
Interview technique (gesprekstechniek)
Street culture (straatcultuur)
Tip (tip en tipgever)
Violence start (geweld bij aanvang)
Violence later (geweld later)
Weapon use (gebruik wapens)

2.7.2 Analyse onderwerpen vragenlijst

Bij de beantwoording van de beide onderzoeksvragen aan de hand van gegevens uit de gestructureerde vragenlijsten maken we gebruik van verschillende technieken. Een belangrijke techniek is de constructie van kruistabellen. Met kruistabellen kunnen afgeblazen en gepleegde overvallen op grond van uiteenlopende kenmerken met elkaar vergeleken worden. Hetzelfde geldt voor overvallen met geweld en overvallen zonder geweld. In het voorliggende rapport gebruiken we in hoofdzaak de tabelvorm waarin de situationele kenmerken van overvallen in de rijen worden weergegeven, en waar de kolommen gevormd worden door afgeblazen en gepleegde overvallen (in hoofdstuk 4) of door gewelddadige en niet-gewelddadige overvallen (in hoofdstuk 5). Vanwege de eenvoud is een kruistabel uitstekend geschikt voor het weergegeven van relaties tussen twee of hooguit drie verschillende kenmerken van overvallen. Bij meer

kenmerken worden de onderlinge relaties al snel onoverzichtelijk. Een tweede beperking van vergelijkingen op basis van kruistabellen is dat hiermee de *matched case-control*-opzet van het onderzoek niet maximaal benut wordt. In de analyse van een kruistabel worden namelijk alle afgeblazen, gewelddadige en niet-gewelddadige overvallen met elkaar vergeleken, zonder dat in de vergelijking rekening wordt gehouden met het feit dat sommige overvallen door dezelfde personen zijn gepleegd. In het onderzoek is echter met nadruk geprobeerd elke respondent te laten rapporteren over zowel een afgeblazen overval, een gewelddadige overval als een overval zonder geweld waarbij hijzelf betrokken is geweest (dat het niet volledig gelukt is, blijkt uit tabel 2.3).

Voor een betere inschatting van de vraag welke kenmerken van overvallen daadwerkelijk met het afblazen van overvallen en met geweldgebruik tijdens overvallen samenhangen, en bijvoorbeeld niet uitsluitend omdat ze vaak met een ander kenmerk samen voorkomen, is het nodig om met (multivariate) regressiemodellen te werken. Met deze modellen wordt getracht de uitkomst (bijvoorbeeld plegen of afblazen) te verklaren uit een combinatie van kenmerken van de overval (bijvoorbeeld of er meerdere daders bij betrokken waren en wie of wat het doelwit was).

In dit rapport gebruiken we daarvoor *fixed effects* logit-modellen (Halaby, 2004; Dugan, 2010; Bijleveld e.a., in druk). We gebruiken logit-modellen omdat de te verklaren variabelen dichotoom (twee-waardig) zijn. Door *fixed effects*-modellen te gebruiken, maken we maximaal gebruik van de opzet van het onderzoek om dezelfde persoon naar zowel een afgeblazen, een gewelddadige als een niet-gewelddadige overval te vragen. Omdat dezelfde persoon bij elk van deze drie incidenten betrokken was, kunnen de verschillen tussen die incidenten (afblazen, geweld, geen geweld) niet aan kenmerken van die persoon worden toegeschreven, maar moeten ze aan kenmerken van de situatie worden toegeschreven. *Fixed effects*-modellen zijn wenselijk omdat ze op minder veronderstellingen berusten dan zogenoemde *random effect*-modellen, maar hebben als nadeel dat ze alleen gebruik kunnen maken van de gegevens van respondenten die bij meerdere verschillende overvallen betrokken zijn geweest. Zoals tabel 2.3 op pagina 21 laat zien, zijn er nogal wat respondenten met wie niet over drie verschillende soorten (afgebroken, zonder geweld, met geweld) overvallen is gesproken. Met 12 respondenten is bijvoorbeeld slechts over 1 overval gesproken. Met slechts 22 respondenten is gesproken over zowel een afgebroken overval, een gewelddadige overval als een overval zonder geweld. Voor de vergelijking tussen afgeblazen en gepleegde overvallen beschikken we over gegevens van 81 respondenten (alle patronen in tabel 2.3 die niet met een 0

beginnen). Voor de vergelijking tussen overvallen met en zonder geweld beschikken we over gegevens van slechts 26 respondenten (de patronen '111' en '011' in tabel 2.3).

Achtergronden van respondenten

In dit hoofdstuk en de twee volgende hoofdstukken worden de bevindingen gerapporteerd van de vraaggesprekken die zijn gevoerd met de 104 respondenten die als dader bij een of meer overvallen betrokken zijn geweest. In dit hoofdstuk beschrijven we enkele kenmerken van de onderzoeksgroep. In de volgende twee hoofdstukken beschrijven we situationele aspecten van de met de respondenten besproken en door henzelf gepleegde overvallen, en analyseren we op welke wijze deze aspecten samenhangen met de vraag of een voorgenomen overval ook daadwerkelijk wordt uitgevoerd, en met de vraag of bij een daadwerkelijk uitgevoerde overval fysiek geweld wordt aangewend.

De vragen die in dit onderzoek centraal staan, betreffen in de eerste plaats de gepleegde overvallen en de omstandigheden waaronder deze overvallen plaatsvonden. In de vragenlijst en in de vraaggesprekken heeft daar ook het accent op gelegen, en niet op de persoon van de dader en diens achtergrond. Er zijn de respondenten echter wel enkele vragen gesteld die het mogelijk maken een globaal beeld te schetsen van hun maatschappelijke achtergrond, woon- en leef-situatie, slachtofferschap van overvallen en van eerder gepleegde overvallen en de daaruit voortvloeiende inkomsten en ook arrestaties en gevangenisstraffen. Dat gebeurt in dit hoofdstuk.

3.1 Geslacht, leeftijd en herkomst

Alle overvallers waren jongens en mannen, zowel de respondenten die in de vrije samenleving werden benaderd als de gedetineerden (dat spreekt vanzelf omdat de drie deelnemende inrichtingen voor mannelijke gedetineerden bestemd zijn).

Tabel 3.1a: Leeftijd. Bron: SAR2012

Leeftijdscategorie	#	%
15-18	31	29,8
19-22	30	28,8
23-26	18	17,3
27-49	25	24
Totaal	104	100

Tabel 3.1b: Herkomst respondenten. Bron: SAR2012

Woont in Nederland sinds	#	%
Geboren in Nederland	64	61,5
Immigrant voor 12e jaar	28	26,9
Immigrant vanaf 12e jaar	11	10,6
Onbekend	1	1
Totaal	104	100

Tabel 3.1c: Herkomst ouders. Bron: SAR2012

Herkomst ouders	#	%
Beiden buitenland	81	77,9
Gemengd NL/buitenland	8	7,7
Beiden Nederland	15	14,4
Totaal	104	100

De gemiddelde leeftijd van de respondenten bedroeg 23,5 jaar (mediaan 21 jaar). De jongste respondent was 15 en de oudste 49 jaar. In tabel 3.1a is te zien dat de steekproef voor driekwart bestond uit jongeren tot 27 jaar.

Veel respondenten behoren tot de ‘tweede generatie’ allochtonen. Zij zijn zelf in Nederland geboren, maar hun ouders niet. Tabel 3.1b toont de immigratiestatus van de respondenten en tabel 3.1c toont de herkomst van hun ouders. Het merendeel van de respondenten is geboren in Nederland (61,5 procent) of is al voor hun twaalfde verjaardag naar Nederland geïmmigreerd (26,9 procent). Voor hun ouders ligt dit geheel anders. Van 85,6 procent van de respondenten is minstens een van de ouders in het buitenland geboren, en van 77,9 procent zijn beide ouders elders geboren.

3.2 School-, werk-, woon- en leefsituatie

Om een globaal beeld te schetsen van de maatschappelijke achtergrond en activiteiten van de respondenten is hun een aantal eenvoudige vragen gesteld over school, werk, woonsituatie en inkomensbronnen. Bij gedetineerden ging het hierbij om de situatie voorafgaand aan hun huidige detentie, bij de respondenten in de vrije samenleving om hun huidige situatie.

Tabel 3.2a: Werksituatie. Bron: SAR2012

School en/of werk	#	%
School noch werk	43	41,3
Alleen school	19	18,3
School en werk	14	13,5
Alleen werk	28	26,9
Totaal	104	100

Tabel 3.2b: Opleidingsniveau. Bron: SAR2012

Hoogste opleidingsniveau	#	%
Geen	13	12,5
Primair	53	51
Secundair	37	35,6
Tertiair	1	1
Totaal	104	100

Tabel 3.2c: Woonsituatie. Bron: SAR2012

Woonsituatie	#	%
Bij ouders	46	44,2
Alleen	17	16,3
Met partner (en kind(eren))	20	19,2
Met anderen	21	20,2
Totaal	104	100

De tabellen 3.2a, 3.2b en 3.2c vatten de uitkomsten samen. Voor bijna 42 procent van de respondenten geldt dat zij geen opleiding volgden noch betaald werk hadden. Ruim 18 procent volgde een opleiding zonder daarnaast een betaalde baan te hebben, en ruim 26 procent had een betaalde baan zonder daarnaast een opleiding te volgen. Ruim 13 procent van de respondenten combineerde een opleiding en betaald werk in een (meestal kleine) baan.

Uit tabel 3.2b blijkt dat het opleidingsniveau van de respondenten vrij laag is, al heeft dat deels met hun leeftijd te maken: van de 53 personen (51 procent) met basisonderwijs als hoogste opleidingsniveau is meer dan de helft (24,8 procent) 15-18 jaar oud en de meesten onder hen volgen nog een (dag)opleiding in het secundair onderwijs. Van de 33 respondenten die onder-

wijs genoten, volgden er 30 een opleiding op secundair niveau en 3 een opleiding op tertiair niveau.

De woonsituatie van de respondenten hangt vanzelfsprekend ook samen met hun leeftijd. Iets minder dan de helft van de respondenten (44,2 procent) woont bij zijn ouders, 16,3 procent woont zelfstandig, 19,2 procent met een partner en eventuele kinderen. De overige 20,2 procent wordt gekenmerkt door uiteenlopende woonsituaties, zoals wonend in institutioneel verband (bijvoorbeeld een jeugdinternaat) en wonend bij vrienden of andere familieleden dan de ouders.

3.3 Middelengebruik

De respondenten in de vrije samenleving is gevraagd naar hun gebruik van alcohol, cannabis en andere drugs, de gedetineerde respondenten naar hun gebruik van deze middelen voorafgaand aan de huidige detentie. De uitkomsten worden gepresenteerd in de tabellen 3.3a, 3.3b en 3.3c. In de onderzoeksgroep komt regelmatig gebruik van alcohol en cannabis vrij frequent voor, maar is gebruik van andere drugs zoals cocaïne, heroïne en xtc zeldzaam. Als de grens voor zwaar gebruik bij drie of meer glazen alcohol of joints per dag gelegd wordt, dan blijkt zwaar cannabisgebruik onder de respondenten aanzienlijk meer voor te komen dan zwaar alcoholgebruik.

Tabel 3.3a: Alcoholgebruik. Bron: SAR2012

Alcohol	#	%
Meer dan 10 glazen per dag	5	4,8
Meer dan 3 glazen per dag	16	15,4
Minder dan 3 glazen per dag	4	3,8
Wekelijks	44	42,3
Zelden	23	22,1
Nooit	12	11,5
Totaal	104	100

Tabel 3.3b: Cannabisgebruik. Bron: SAR2012

Cannabis	#	%
Meer dan 10 joints per dag	9	8,7
Meer dan 3 joints per dag	42	40,4
Minder dan 3 joints per dag	10	9,6
Wekelijks	14	13,5
Zelden	11	10,6
Nooit	18	17,3
Totaal	104	100

Tabel 3.3c: Andere middelen. Bron: SAR2012

Andere middelen	#	%
Meerdere malen per dag	4	3,8
Eén keer per dag	3	2,9
Wekelijks	5	4,8
Zelden	6	5,8
Nooit	86	82,7
Totaal	104	100

3.4 Overvallen

3.4.1 Betrokkenheid bij overvallen

Aan alle respondenten is aan het begin van het vraaggesprek gevraagd hoe vaak zij in het verleden overvallen gepleegd hebben, hoe vaak zij voor een overval gearresteerd zijn geweest en hoe vaak zij vanwege een overval tot een gevangenisstraf veroordeeld zijn geweest. De vragen werden apart gesteld voor overvallen waarbij daadwerkelijk fysiek geweld werd gebruikt en overvallen waarbij dat niet het geval was. Ook de (een of twee) overvallen waarover later in het vraaggesprek uitgebreid is gerapporteerd, worden hier meegerekend, maar niet de niet gepleegde ('afgeblazen') overvallen.

De tabellen 3.4a, 3.4b en 3.4c laten de totale aantallen gepleegde overvallen zien zonder onderscheid naar gebruik van fysiek geweld. Omdat zelfbenoemde betrokkenheid bij minimaal één overval een voorwaarde is voor deelname aan het onderzoek, is elke overvaller bij minimaal één overval betrokken geweest. De respondenten blijken over het algemeen ervaren overvallers te zijn. Ruim de helft van de respondenten gaf aan ten tijde van het vraaggesprek al 6 of meer overvallen gepleegd te hebben, 17,3 procent rapporteerde 3-5 overvallen gepleegd te hebben en 26,9 procent 1 of 2 overvallen.

Zoals bekend, wordt niet van alle overvallen aangifte gedaan door de slachtoffers. Ook worden lang niet alle aangegeven overvallen opgehelderd. De respondenten rapporteerden dan ook aanzienlijke aantallen overvallen waarvoor zij nooit gearresteerd waren geweest. Tabel 3.4b laat zien dat 15 procent van de respondenten nooit voor een overval gearresteerd is geweest (11 van deze 15 personen waren niet-gedetineerde respondenten in de vrije samenleving, de andere 4 waren niet voor het plegen van een overval gearresteerd en veroordeeld). Tabel 3.4c toont voor hoeveel overvallen de respondenten een vrijheidsstraf opgelegd hebben gekregen. De aantallen hebben betrekking op

overvallen, niet op vrijheidsstraffen (er kan een vrijheidsstraf zijn opgelegd voor het plegen van meerdere overvallen).

Tabel 3.4a: Gepleegde overvallen. Bron: SAR2012

	#	%
1–2	28	26,9
3–5	18	17,3
6+	56	53,8
Onbekend	2	1,9
Totaal	104	100

Tabel 3.4b: Arrestaties. Bron: SAR 2012

	#	%
0	15	14,4
1–2	58	55,8
3–5	14	13,5
6+	13	12,5
Onbekend	4	3,8
Totaal	104	100

Tabel 3.4c: Vrijheidsstraffen. Bron: SAR2012

	#	%
0	29	27,9
1–2	52	50
3–5	12	11,5
6+	6	5,8
Onbekend	5	4,8
Totaal	104	100

3.4.2 Slachtofferschap van overvallen

Aan de respondenten is ook gevraagd hoe vaak zij zelf ooit slachtoffer van een overval zijn geweest. Tabel 3.5a laat zien dat slachtofferschap onder de dadergroep vrij frequent is. Bijna 40 procent van de respondenten was een of meerdere keren slachtoffer geworden van een overval. Ook in dit geval is afzonderlijk gevraagd naar overvallen met geweld (tabel 3.5b) en overvallen zonder geweld (tabel 3.5c). Respondenten waren even vaak slachtoffer geworden van overvallen met fysiek geweld als van overvallen zonder fysiek geweld.

Tabel 3.5a: Slachtoffer overval. Bron: SAR2012

	#	%
Nooit	62	59,6
Een keer	14	13,5
Twee keer	18	17,3
Drie of meer keren	7	6,7
Onbekend	3	2,9
Totaal	104	100

Tabel 3.5b: Slachtoffer overval met geweld. Bron: SAR2012

	#	%
Nooit	71	68,3
Een keer	23	22,1
Twee keer	3	2,9
Drie of meer keren	5	4,8
Onbekend	2	1,9
Totaal	104	100

Tabel 3.5c: Slachtoffer overval zonder geweld. Bron: SAR2012

	#	%
Nooit	71	68,3
Een keer	23	22,1
Twee keer	2	1,9
Drie of meer keren	6	5,8
Onbekend	2	1,9
Totaal	104	100

3.4.3 Buit bij overvallen

Volgens de wetenschappelijke literatuur over overvalcriminaliteit zijn de materiële opbrengsten van overvallen veelal gering. Aan de respondenten werd gevraagd wat de hoogste (tabel 3.6a) en wat de laagste opbrengst (tabel 3.6b) was die een overval hun ooit had opgeleverd. Bij de interpretatie van de antwoorden dient bedacht te worden dat sommige respondenten over de opbrengsten van slechts één of enkele overvallen rapporteerden, terwijl de antwoorden van anderen over de maximum- en minimumopbrengsten betrekking hadden op soms wel tientallen overvallen. Voor een kwart van de 96 overvallers die deze vraag konden beantwoorden, bedroeg de laagste opbrengst minder dan 10 euro en voor de helft minder dan 100 euro. Voor de hoogste opbrengst waren de bedragen precies 10 keer zo groot. Met andere woorden: voor een

kwart van de 102 overvallers die deze vraag konden beantwoorden, bedroeg de hoogste opbrengst minder dan 100 euro en voor de helft minder dan 1000 euro.

Tabel 3.6a: Hoogste opbrengst overval. Bron: SAR2012

	#	%
€0	2	1,9
€1 - €10	2	1,9
€10 - €100	22	21,2
€100 - 1000	27	26
€1000 - €10.000	43	41,3
€10.000 - €100.000	6	5,8
Onbekend	2	1,9
Totaal	104	100

Tabel 3.6b: Laagste opbrengst overval. Bron: SAR2012

	#	%
€0	10	9,6
€1 - €10	18	17,3
€10 - €100	24	23,1
€100 - 1000	21	20,2
€1000 - €10.000	15	14,4
€10.000 - €100.000	8	7,7
Onbekend	8	7,7
Totaal	104	100

Gepleegde en afgeblazen overvallen

Onderzoek naar overvallen betreft vrijwel altijd onderzoek naar daadwerkelijk gepleegde overvallen. Het lijkt aannemelijk te veronderstellen dat het ook regelmatig gebeurt dat iemand een overval beraamt, of plotseling in de verleiding komt er een te plegen, maar de overval om een of andere reden toch niet uitvoert. Misschien worden er zelfs wel meer overvallen voortijdig afgeblazen dan er daadwerkelijk gepleegd worden. Vanuit het perspectief van criminaliteitspreventie kan het vruchtbaar zijn meer te weten te komen over de factoren die ertoe leiden dat voorgenomen overvallen worden afgeblazen. Dat zijn immers bij uitstek factoren die men zou willen beïnvloeden om overvallen te voorkomen. Vanuit deze gedachte is in dit onderzoek naar situationele aspecten van overvallen deels een ongebruikelijke weg bewandeld: om te proberen inzicht te krijgen in de factoren die ertoe leiden dat voorgenomen overvallen wel of juist niet worden uitgevoerd, hebben we personen van wie bekend was dat ze ooit een of meer overvallen hebben gepleegd, gevraagd om behalve een of twee daadwerkelijk gepleegde overvallen ook een zo recent mogelijke situatie te beschrijven waarin zij voornemens waren een overval te plegen, en ook reeds een concreet doelwit voor ogen hadden (een persoon, een groep personen of een object zoals een winkel), maar deze overval uiteindelijk niet gepleegd hebben. Deze situaties noemen we hier ‘afgeblazen overvallen’, een term die weergeeft dat er een intentie was om een overval te plegen, en die ook weergeeft dat het de persoon zelf is die de intentie uiteindelijk niet in daden heeft omgezet. Het zijn dus geen ‘mislukte overvallen’, waarbij de overval wel is ingezet of gepleegd, maar waarbij de dader zijn of haar doel niet bereikte. Afgebroken overvallen zijn nooit ingezet, en naar mag worden aangenomen, weten de meeste van de beoogde slachtoffers ook niet dat zij aan een overval zijn ontkomen.

In dit hoofdstuk onderzoeken we de relatie tussen enerzijds een aantal situationele aspecten van (voorgenomen) overvallen en anderzijds de vraag of de overval ook daadwerkelijk is gepleegd of juist is afgeblazen. Een voorgenomen overval werd gedefinieerd als ‘een situatie waarin een persoon overweegt om onder dreiging met geweld of met gebruik van feitelijk geweld iemand te dwin-

gen zijn of haar eigendommen af te staan'. In de vraaggesprekken is naar dergelijke situaties steeds verwezen met de uitdrukking 'de meest recente situatie waarbij je op het punt stond om een overval te plegen, maar besloot het niet te doen'.

Voor 81 van de 104 (78 procent) respondenten bleek het niet moeilijk zich situaties te herinneren die voldeden aan deze omschrijving. De overige, merendeels respondenten met weinig ervaring met overvallen, konden zich een dergelijke recente situatie niet herinneren.

4.1 Dag en tijdstip

In tabel 4.1a wordt per dag van de week weergegeven hoeveel voorgenomen overvallen werden gepleegd en hoeveel er werden afgeblazen. De categorie 'werkdag' geeft aan dat de respondent kon melden dat de voorgenomen overval niet in het weekend zou plaatsvinden maar op een doordeweekse dag. Er zijn overigens vrij veel voorgenomen overvallen (36 procent) waarvan de respondenten zich niet meer konden herinneren op welke dag van de week deze had plaatsgevonden. Uit tabel 4.1b kan worden afgeleid of het afblazen van een voorgenomen overval verband houdt met het tijdstip van de dag. Dat lijkt in zekere mate het geval te zijn. Van de voorgenomen overvallen in de namiddag (15-18u) en avond (18-24u) werd ruim een derde afgeblazen, terwijl ongeveer een kwart van de voorgenomen overvallen op andere tijdstippen werd afgeblazen. Dit patroon zien we ook terug bij de opsplitsing naar de mate van aanwezige verlichting, die uiteraard samenhangt met het tijdstip van de dag. In het donker en tijdens de schemering werden procentueel meer voorgenomen overvallen afgeblazen dan in situaties waarin het licht was.

Merk op dat respondenten zich het tijdstip van de dag veel makkelijker herinneren dan de dag van de week waarop het voorval plaatsvond; in slechts 6 procent van de gevallen ontbreekt informatie over het tijdstip. Van de 15 voorgenomen overvallen met onbekend tijdstip werden er overigens 13 afgeblazen. Mogelijk worden details over voorgenomen overvallen die geen doorgang vonden toch minder goed onthouden dan details van daadwerkelijk gepleegde overvallen, vooral wanneer die laatste overvallen ook tot vervolging en berechting hebben geleid.

Tabel 4.1a: Gepleegde en afgeblazen overvallen naar dag. Bron: SAR2012

Dag	Afgeblazen		Gepleegd		Totaal	
	#	%	#	%	#	%
Onbekend	37	43,5	48	56,5	85	100
Weekdag	33	30,6	75	69,4	108	100
Weekend	11	25,6	32	74,4	43	100
Totaal	81	34,3	155	65,7	236	100

Tabel 4.1b: Gepleegde en afgeblazen overvallen naar tijdstip. Bron: SAR2012

Tijdstip overval	Afgeblazen		Gepleegd		Totaal	
	#	%	#	%	#	%
Onbekend	13	86,7	2	13,3	15	100
Ochtend (06-12)	6	27,3	16	72,7	22	100
Voormiddag (12-15)	6	24	19	76	25	100
Namiddag (15-18)	15	35,7	27	64,3	42	100
Avond (18-24)	33	33	67	67	100	100
Nacht (24-06)	8	25	24	75	32	100
Totaal	81	34,3	155	65,7	236	100

Tabel 4.1c: Gepleegde en afgeblazen overvallen naar verlichting. Bron: SAR2012

Verlichting	Afgeblazen		Gepleegd		Totaal	
	#	%	#	%	#	%
Onbekend	8	100	0	0	8	100
Licht	25	30,5	57	69,5	82	100
Schemer	13	40,6	19	59,4	32	100
Donker	35	30,7	79	69,3	114	100
Totaal	81	34,3	155	65,7	236	100

4.2 Aard locatie

In de vraaggesprekken is gevraagd naar de aard van de locatie waar de beoogde overval zou plaatsvinden. De zeer uiteenlopende antwoorden zijn samengevat in de categorieën ‘woning’, ‘detailhandel’ en ‘publieke ruimte’. Bij overvallen in een woning was meestal sprake van specifieke beoogde slachtoffers van wie werd aangenomen dat zij zich in de woning bevonden. Bij overvallen in winkels en horecagelegenheden was de locatie zelf in de regel het doelwit van de overval. Overvallen in de publieke ruimte waren meestal op specifieke slachtoffers gericht, maar soms ook op transporten en voertuigen. Tabel 4.2 laat zien hoe vaak de categorieën locaties genoemd zijn, en per type locatie hoeveel voorgenomen overvallen werden afgeblazen en hoeveel er werden gepleegd.

Van de voorgenomen overvallen in woningen blijkt 25 procent te worden afgeblazen. Dat is bijna 10 procentpunt minder dan de percentages afgeblazen overvallen in de detailhandel en de publieke ruimte (die met 37 respectievelijk 36 procent afgeblazen overvallen vrij dicht bij het gemiddelde van 34 procent liggen).

Tabel 4.2: Gepleegde en afgeblazen overvallen naar beoogde locatie.
Bron: SAR2012

Plaatscategorie	Afgeblazen		Gepleegd		Totaal	
	#	%	#	%	#	%
Onbekend	2	66,7	1	33,3	3	100
Woning	13	25	39	75	52	100
Detailhandel	31	36,9	53	63,1	84	100
Publieke ruimte	35	36,1	62	63,9	97	100
Totaal	81	34,3	155	65,7	236	100

4.3 Mate van voorbereiding

Sommige overvallen worden pas gepleegd na vele weken of dagen van voorbereiding, terwijl andere overvallen spontaan gepleegd worden zonder dat er enige voorbereiding aan te pas komt. Aan de respondenten is gevraagd hoelang de periode was die verliep tussen het plan om de overval te gaan plegen en de voorgenomen uitvoering ervan. Het ligt voor de hand te verwachten dat overvallen die gedurende een langere periode zijn voorbereid minder snel worden afgeblazen dan overvallen met een kortere voorbereiding. Een langere voorbereiding biedt immers meer mogelijkheden relevante informatie te verzamelen en daardoor een kleinere kans om door onvoorziene omstandigheden verrast te worden. De uitkomsten in tabel 4.3 laten echter een zeer wisselend beeld zien. Enerzijds is het inderdaad zo dat van de voorgenomen overvallen zonder enige planning het grootste percentage (48 procent) wordt afgeblazen, maar voor het overige lijkt er geen eenduidige relatie te bestaan tussen de duur van de voorbereiding en de waarschijnlijkheid dat de overval wordt afgeblazen.

Tabel 4.3: Gepleegde en afgeblazen overvallen naar periode van voorbereiding.
Bron: SAR2012

Gepland vooraf	Afgeblazen		Gepleegd		Totaal	
	#	%	#	%	#	%
Weken	27	38,6	43	61,4	70	100
Dagen	13	27,7	34	72,3	47	100
Uren	18	41,9	25	58,1	43	100
Minuten	11	21,6	40	78,4	51	100
Helemaal niet	12	48	13	52	25	100
Totaal	81	34,3	155	65,7	236	100

Het feit dat de periode tussen plan en voorgenomen uitvoering lang is, betekent niet noodzakelijkerwijs dat de voorbereiding ook intensief en gedegen is. Enerzijds kan een plan weken blijven liggen zonder dat er verder consequenties aan worden verbonden, anderzijds kunnen binnen een dag of zelfs een uur belangrijke voorbereidende handelingen gedaan worden. Over de 211 voorgenomen overvallen waarbij sprake is van op zijn minst enige voorbereiding (van enkele minuten tot vele weken), is aan de respondenten ook gevraagd naar uiteenlopende voorbereidende handelingen en beslissingen. Deze aspecten van voorbereiding worden in de tabellen 4.4a, 4.4b en 4.4c gerelateerd aan de kans op het afblazen of juist plegen van een voorgenomen overval.

Tabel 4.4a: Gepleegde en afgeblazen overvallen naar voorbereiding: kleding.
Bron: SAR2012

Kleding gekozen?	Afgeblazen		Gepleegd		Totaal	
	#	%	#	%	#	%
Nee	37	37	63	63	100	100
Ja	32	28,8	79	71,2	111	100
Niet gepland	12	48	13	52	25	100
Totaal	81	34,3	155	65,7	236	100

Tabel 4.4b: Gepleegde en afgeblazen overvallen naar voorbereiding: methode.
Bron: SAR2012

Methode gekozen?	Afgeblazen		Gepleegd		Totaal	
	#	%	#	%	#	%
Nee	31	37,3	52	62,7	83	100
Ja	38	29,7	90	70,3	128	100
Niet gepland	12	48	13	52	25	100
Totaal	81	34,3	155	65,7	236	100

Tabel 4.4c: Gepleegde en afgeblazen overvallen naar voorbereiding: doelwit.
Bron: SAR2012

Doelwit/slachtoffer gekozen?	Afgeblazen		Gepleegd		Totaal	
	#	%	#	%	#	%
Nee	12	24	38	76	50	100
Ja	57	35,4	104	64,6	161	100
Niet gepland	12	48	13	52	25	100
Totaal	81	34,3	155	65,7	236	100

Op basis van de percentages in de tabellen 4.4a, 4.4b en 4.4c lijkt er sprake van een licht verband tussen het treffen van specifieke voorbereidende handelingen en de kans dat de overval ook daadwerkelijk gepleegd wordt. Een overval wordt minder snel afgeblazen indien de overvaller speciale kleding heeft gekozen (28,8 tegenover 37 procent) en als van tevoren een methode is gekozen (29,7 tegenover 37,3 procent). Anderzijds blijkt de kans op afblazen juist wat groter (35,4 tegenover 24 procent) wanneer het doelwit of slachtoffer van tevoren is bepaald. De percentages in de tabellen 4.5a en 4.5b lijken daar ook mee in overeenstemming, want ze laten zien dat een overval vaker wordt afgeblazen wanneer van tevoren een pleegbuurt of straat geselecteerd is. Mogelijk is het dus zo dat voorbereiding, waarbij sprake is van een keuze voor de specifieke pleeglocaties en doelwitten of slachtoffers, voor de uitvoering van de overval een beperking vormt. Wanneer het geselecteerde doelwit of slachtoffer op het geplande tijdstip om de een of andere reden bescherming geniet, dan heeft de voorbereide overvaller eigenlijk geen alternatief, omdat op één paard is gewed. Een overvaller die goed voorbereid (geschikt gekleed en eventueel gewapend) op pad gaat, maar nog geen specifieke locatie en specifiek doelwit voor ogen heeft, beschikt wellicht over veel meer alternatieve doelwitten en heeft dus meer keuzemogelijkheden. Overigens is, zoals hiervoor al werd aangegeven, het grootste percentage afgeblazen overvallen (48 procent) te vinden onder de 25 overvallen waarbij helemaal geen sprake is van enige voorbereiding, en waarbij sprake lijkt van een onverwachte gelegenheid die zich voordeed. Het is opmerkelijk dat desalniettemin in bijna de helft van deze onverwachte gelegenheden toch nog van de uiteindelijke uitvoering van de overval werd afgezien.

Het verzamelen van informatie over mogelijke doelwitten kan om verschillende redenen een belangrijk onderdeel vormen van de voorbereiding voor een overval. Het is onder meer een middel om in te schatten op welke locatie, op welk moment en bij welk slachtoffer de grootste opbrengst te verwachten is. Ook kan het helpen om de risico's in te schatten. Hoeveel mensen, en welke mensen, zullen naar verwachting aanwezig zijn? Hoe kunnen ze bedwongen worden? Op welke wijze kan de locatie snel verlaten worden?

Tabel 4.5a: Gepleegde en afgeblazen overvallen naar voorbereiding
locatie: buurt. Bron: SAR2012

Buurt gekozen?	Afgeblazen		Gepleegd		Totaal	
	#	%	#	%	#	%
Onbekend	0	0	2	100	2	100
Nee	13	24,1	41	75,9	54	100
Ja	56	36,1	99	63,9	155	100
Niet gepland	12	48	13	52	25	100
Totaal	81	34,3	155	65,7	236	100

Tabel 4.5b: Gepleegde en afgeblazen overvallen naar voorbereiding
locatie: straat. Bron: SAR2012

Straat gekozen?	Afgeblazen		Gepleegd		Totaal	
	#	%	#	%	#	%
Onbekend	0	0	2	100	2	100
Nee	17	26,6	66	73,4	64	100
Ja	52	35,9	75	64,1	145	100
Niet gepland	12	48	13	52	25	100
Totaal	81	34,3	155	65,7	236	100

Tabel 4.5c: Gepleegde en afgeblazen overvallen naar voorbereiding
tijdstip. Bron: SAR2012

Tijdstip gekozen?	Afgeblazen		Gepleegd		Totaal	
	#	%	#	%	#	%
Onbekend	2	66,7	1	33,3	3	100
Nee	31	32	66	68	97	100
Ja	36	32,4	75	67,6	111	100
Niet gepland	12	48	13	52	25	100
Totaal	81	34,3	155	65,7	236	100

4.4 Tipgevers

Het lijkt niet ongebruikelijk te zijn dat overvallers een doelwit selecteren op basis van tips van derden, personen dus die zelf geen mededader zijn maar wel informatie verschaffen over vermoedelijke buit, slachtoffers, omstandigheden, enzovoort. Uit antwoorden op de open vragen over overvallen is duidelijk geworden dat de respondenten regelmatig werkten op basis van informatie van een tipgever. Na 37 vraaggesprekken zijn vragen naar tipgevers en andere manieren van informatieverwerving voorafgaand aan de (voorgenomen) overval als vast onderdeel in de vraaggesprekken opgenomen. Van de in totaal 236 voorgenomen overvallen was er bij 77 sprake van een tipgever. In relatie tot de literatuur over overvallen is deze bevinding opmerkelijk. In de Verenigde Staten en Engeland lijken inbrekers wel vaak gebruik te maken van informatie van tip-

gevers, maar overvallers niet. In Nederland is over de rol van tipgevers nog niet veel bekend, maar onze gegevens laten zien dat regelmatig van tipgevers gebruik wordt gemaakt.

In tabel 4.6 wordt een overzicht gegeven van de percentages afgeblazen en gepleegde overvallen naar betrokkenheid van een tipgever en de relatie van de tipgever tot de respondent of een mededader. De categorieën ‘werknemer’ en ‘crimineel’ betreffen personen met wie geen familie- of vriendschapsrelatie bestond en die door de respondent als ‘werknemer’ of ‘crimineel’ zijn aangeduid. Bij ‘werknemers’ als tipgevers ging het primair om mensen die als werknemer betrokken waren (geweest) bij het bedrijf waar de overval plaatsvond. Tipgevers die als ‘criminelen’ werden aangeduid, waren hoofdzakelijk mensen die volgens de respondenten op de een of andere manier actief waren in de illegale drugshandel.

Tabel 4.6: Gepleegde en afgeblazen overvallen naar informatie van tipgever. Bron: SAR2012

Tipgever categorie	Afgeblazen		Gepleegd		Totaal	
	#	%	#	%	#	%
Geen tipgever	57	35,8	102	64,2	159	100
Kennis	5	33,3	10	66,7	15	100
Vriend	6	37,5	10	62,5	16	100
Familie lid	1	25,0	3	75,0	4	100
Werknemer e.d. (insider)	7	30,4	16	69,6	23	100
Crimineel (bijv. drugsdealer)	5	29,4	12	70,6	17	100
Onbekend	0	0,0	2	100,0	2	100
Totaal	81	34,3	155	65,7	236	100

Uit tabel 4.6 blijkt geen duidelijke relatie tussen de betrokkenheid van een tipgever en de waarschijnlijkheid dat een overval wordt afgeblazen. Van voorgenomen overvallen zonder tipgever wordt 35,8 procent afgeblazen en 64,2 procent gepleegd, en deze percentages zijn nagenoeg gelijk aan de gemiddelde percentages van 34,3 en 65,7.

4.5 Sociale aspecten: mededaders, slachtoffers en omstanders

De sociale context van voorgenomen overvallen bestaat, naast de dader zelf, uit eventuele mededaders, een of meerdere slachtoffers, en mogelijk ook omstanders. De aanwezigheid, de kenmerken en het gedrag van mededaders, potentiële slachtoffers en omstanders, kunnen het verloop van een voorgenomen overval

beïnvloeden. De aanwezigheid van mededaders kan bijvoorbeeld de uitvoering van een overval eenvoudiger maken vanwege de overmacht ten opzichte van een slachtoffer, of kan door de gepercipieerde sociale druk vanuit de groep aanleiding zijn om een voorgenomen overval door te zetten die de dader zonder de aanwezigheid van mededaders zou hebben afgeblazen. De niet voorziene aanwezigheid van meerdere slachtoffers, of niet voorziene kenmerken of gedrag van potentiële slachtoffers (bijvoorbeeld signalen dat zij gewapend of op hun hoede zijn) kunnen afschrikken, en datzelfde geldt ook voor eventuele omstanders. Overigens dient bedacht te worden dat ‘slachtoffer’ en ‘omstander’ soms diffuse categorieën zijn. Wanneer een omstander zich in de situatie mengt en vervolgens ook wordt bedreigd, is hij of zij ook een slachtoffer geworden. Bij een voorgenomen overval die nog niet is aangevangen, kunnen slachtoffers en omstanders wellicht niet altijd goed onderscheiden worden.

Tabel 4.7: Gepleegde en afgeblazen overvallen naar betrokkenheid van mededaders.
Bron: SAR2012

Mededaders	Afgeblazen		Gepleegd		Totaal	
	#	%	#	%	#	%
Onbekend	1	50	1	50	2	100
Geen mededader(s)	27	36,5	47	63,5	74	100
Mededader(s)	53	33,1	107	66,9	160	100
Totaal	81	34,3	155	65,7	236	100

In tabel 4.7 worden gepleegde en afgeblazen overvallen weergegeven voor voorgenomen overvallen zonder mededaders en voorgenomen overvallen met mededaders. Hoewel voorgenomen overvallen zonder mededaders iets vaker werden afgeblazen dan die waarbij mededaders aanwezig waren (36,5 versus 33,1 procent), is het verschil bijzonder gering en geen reden om er conclusies aan te verbinden over de rol van mededaders bij het afblazen van voorgenomen overvallen. Zoals in de tabel te zien is, was bij 31,4 procent (74 van de 236) van de voorgenomen overvallen geen mededader betrokken. Verder was bij 23,7 procent één mededader betrokken en bij 24,2 procent twee mededaders. Bij de overige 20,7 procent waren drie of meer mededaders betrokken.

De respondenten is, met betrekking tot maximaal twee mededaders, gevraagd naar geslacht, leeftijd, hoelang zij de mededader al kenden en hoe zij hem of haar hadden ontmoet. Deze kenmerken lijken, op grond van de percentages afgeblazen en gepleegde overvallen onder de voorgenomen overvallen met mededaders, geen rol te spelen bij het afblazen van voorgenomen overvallen.

Aan de respondenten is ook gevraagd hoeveel slachtoffers er bij de beoogde overval betrokken waren of zouden zijn geweest. Uit tabel 4.8a is af te lezen dat het aantal slachtoffers niet bekend is bij 35 overvallen (14,8 procent). Dit betreft bijna steeds (namelijk 32 gevallen) afgeblazen overvallen en meestal (20 gevallen) afgeblazen overvallen op een vestiging van detailhandel. De werknemers en klanten of gasten van de vestiging zijn dan de potentiële slachtoffers of omstanders, maar bij afgeblazen overvallen is dat vaak niet bekend, omdat de overvallers de geplande overval al afblazen voordat er direct contact met slachtoffers of omstanders heeft plaatsgevonden.

Tabel 4.8a: Gepleegde en afgeblazen overvallen naar aantal slachtoffers. Bron: SAR2012

Aantal slachtoffers	Afgeblazen		Gepleegd		Totaal	
	#	%	#	%	#	%
Onbekend	32	91,4	3	8,6	35	100
Eén slachtoffer	38	31,4	83	68,6	121	100
Twee of meer slachtoffers	11	13,8	69	86,3	80	100
Totaal	81	34,3	155	65,7	236	100

Tabel 4.8b: Gepleegde en afgeblazen overvallen naar bekendheid slachtoffers. Bron: SAR2012

Bekende onder slachtoffers	Afgeblazen		Gepleegd		Totaal	
	#	%	#	%	#	%
Onbekend	34	94,4	2	5,6	36	100
Nee	27	19,4	112	80,6	139	100
Ja	20	32,8	41	67,2	61	100
Totaal	81	34,3	155	65,7	236	100

Tabel 4.8c: Gepleegde en afgeblazen overvallen naar criminaliteit slachtoffers. Bron: SAR2012

Slachtoffers 'crimineel'	Afgeblazen		Gepleegd		Totaal	
	#	%	#	%	#	%
Niet crimineel	64	35	119	65	183	100
Crimineel	17	32,1	36	67,9	53	100
Totaal	81	34,3	155	65,7	236	100

Tabel 4.8a laat zien dat bij de overige beoogde overvallen, dus de beoogde overvallen waarbij het aantal slachtoffers wel bekend was of geschat kon worden, overvallen met uitsluitend één potentieel slachtoffer veel vaker worden afgeblazen (31,4 procent) dan overvallen waarbij meerdere potentiële slachtoffers betrokken zijn (13,8 procent).

Soms zijn potentiële slachtoffers van overvallen geen totale onbekenden

van de daders. Om een indruk te krijgen van relaties tussen daders en slachtoffers is aan de respondenten gevraagd of er onder de slachtoffers ook mensen waren die bekenden waren van henzelf of van mededaders, en, als dat het geval was, waaruit dan de relatie bestond. De grote meerderheid van die relaties kan als vrij oppervlakkig gekenschetst worden, bijvoorbeeld 'kennis', 'collega', 'eerder mee gesproken', 'eerder gezien'. De bekendheid met een slachtoffer duidt dus niet op een affectieve of vriendschappelijke relatie, maar op het beschikbaar zijn van enige voorkennis omtrent de betreffende persoon. Tabel 4.8b laat zien dat respondenten die bij 36 overvallen (15,3 procent) niet wisten (ook hier vrijwel steeds omdat het ging om een afgeblazen overval met vooralsnog anonieme slachtoffers). Kijken we naar de overvallen waarbij respondenten wel konden aangeven of er onder de slachtoffers bekenden waren, dan lijkt het op het eerste gezicht zo te zijn dat overvallen met bekenden onder de slachtoffers vaker (32,8 procent) worden afgeblazen dan gevallen met uitsluitend onbekende slachtoffers (19,4 procent). Anderzijds dient bedacht te worden dat de categorie 'onbekend' in dit geval weliswaar betekent dat de respondent niet wist of er bekenden onder de potentiële slachtoffers waren, maar dat dit in de meeste gevallen betekent dat er geen bekenden bij waren en dat de respondent die verwachting ook niet had. Wanneer we de categorie 'onbekend' meerekenen bij de overvallen met onbekende slachtoffers, dan blijkt er nauwelijks verschil te bestaan tussen voorgenomen overvallen met bekende en onbekende slachtoffers.

Wanneer respondenten over slachtoffers spreken, maken zij zelf regelmatig onderscheid tussen 'criminelen' en anderen, waarbij zij 'criminele' potentiële slachtoffers veelal associëren met de wereld van de drugshandel, met een om die reden hoge verwachte opbrengst, een kleine kans op aangifte, maar een grote kans op verweer. Met de respondenten is ook gesproken over de bij hen bekende criminele achtergrond van potentiële slachtoffers. Tabel 4.8c laat zien dat ondanks de gepercipieerde verschillen tussen criminele en niet-criminele slachtoffers, de percentages afgeblazen overvallen weinig verschillen tussen beide categorieën (35 procent versus 32,1 procent). De criminele achtergrond van slachtoffers lijkt dus de facto nauwelijks een rol te spelen bij het afblazen of plegen van een overval.

Tabel 4.9: Gepleegde en afgeblazen overvallen naar aanwezigheid van omstanders.
Bron: SAR2012

Omstanders	Afgeblazen		Gepleegd		Totaal	
	#	%	#	%	#	%
Onbekend	48	41	69	59	117	100
Geen omstanders	10	25,6	29	74,4	39	100
Omstanders	23	28,7	57	71,3	80	100
Totaal	81	34,3	155	65,7	236	100

De aanwezigheid van omstanders kan voor overvallers een reden zijn van een geplande overval af te zien. En opmerkelijke bevinding in tabel 4.9 is dat respondenten zich nauwelijks bewust lijken van de aanwezigheid van omstanders, of zich daar in ieder geval weinig van herinneren. Dat geldt niet alleen voor de 36 afgeblazen overvallen waarbij nog geen concrete (slachtoffers of) omstanders in beeld waren (zie hierboven in tabel 4.8b), het geldt voor maar liefst de helft (117) van de 236 voorgenomen overvallen. Het lijkt alsof de aandacht van overvallers zo sterk door doelen en slachtoffers wordt gedomineerd dat andere aspecten van de situatie hun ontgaan, en voor hen blijkbaar ook niet van belang zijn. Dit geldt voor gepleegde overvallen waarvoor respondenten nooit zijn gearresteerd, maar ook voor overvallen die uitliepen op arrestatie en veroordeling (en waarover details dus in processen verbaal zijn vastgelegd en tijdens de rechtsgang aan de orde zijn geweest). Van de overvallen waarbij wel bekend is of er omstanders aanwezig waren, worden de overvallen met omstanders niet of nauwelijks vaker (28,7 procent) afgeblazen dan voorgenomen overvallen zonder omstanders (25,6 procent).

4.6 *Bivariate en multivariate fixed effects logit-analyse*

De analyse van kruistabellen is geschikt voor het vaststellen en inzichtelijk maken van relaties tussen kenmerken van overvallen. Wanneer echter conclusies getrokken moeten worden over oorzaken en gevolgen, volstaan ze niet helemaal. In de eerste plaats kan met kruistabellen slechts een beperkt aantal kenmerken tegelijkertijd geanalyseerd worden. Dat betekent dat het moeilijk is om vast te stellen of de samenhang tussen twee kenmerken oorzakelijk is, of dat de samenhang niet op causaliteit duidt maar slechts het gevolg is van een samenhang met andere kenmerken. Multivariate regressieanalyse biedt hier een oplossing omdat deze techniek het toelaat tegelijkertijd meerdere kenmerken in een analyse op te nemen, en daarbij rekening te houden met de onderlinge samenhang tussen alle in de regressieanalyse opgenomen kenmerken.

In het hier gerapporteerde onderzoek is er nog een reden om de conclusies niet uitsluitend op de analyse van tabellen te baseren. Bij de analyse van kruistabellen wordt namelijk geen rekening gehouden met het gegeven dat de vragenlijst zo is opgezet dat de respondenten over meerdere door hen gepleegde overvallen rapporteren (idealiter over een afgeblazen overval, een overval met geweld en een overval zonder geweld). De door één respondent gepleegde overvallen zijn daarom geen onafhankelijke observaties: ze hebben met elkaar de persoon van de dader gemeen. *Fixed effects*-regressiemodellen houden rekening met deze afhankelijkheid en bieden daarom een sterkere basis voor conclusies over situationele factoren dan kruistabellen. Dat geldt zelfs voor *bivariate fixed effects*-modellen, waarin slechts één onafhankelijke variabele tegelijk wordt opgenomen (en waarin dus nog geen rekening wordt gehouden met de samenhang met andere variabelen).

In tabel 4.10 vatten we de uitkomsten samen van 14 *bivariate fixed effects* logit-modellen waarin het effect van elk van de 14 genoemde variabelen afzonderlijk geschat en getoetst wordt. Net als bij de interpretatie van percentages in kruistabellen gaat het dus om de vraag of de situationele factoren samenhangen met de kans dat een voorgenomen overval ook daadwerkelijk gepleegd wordt. Zo betekent bijvoorbeeld de waarde ‘2,22’ in de eerste rij van tabel 4.10 dat wanneer een voorgenomen overval in een woning zou plaatsvinden, de verhouding tussen de kans dat de overval gepleegd zou worden en de kans dat de overval afgeblazen zou worden (de odds ratio) 2,22 keer zo groot is. Wanneer die kansverhouding bij een ander soort doelwitlocatie bijvoorbeeld $50/50=1$ is, dan impliceert de odds ratio van 2,22 dat die kansverhouding ongeveer $69/31 \approx 2.22$ zou worden als de doelwitlocatie een woning zou zijn. De kans dat de voorgenomen overval gepleegd zou worden zou in dat geval dus niet 50 procent zijn, maar 69 procent. Wanneer een odds ratio een waarde tussen 0 en 1 aanneemt, spreken we van een negatief effect. Het verklarende kenmerk (bijvoorbeeld het gegeven dat onder de beoogde slachtoffers een bekende van de overvaller is) verlaagt dan de kans dat de overval gepleegd wordt (en verhoogt dus de kans op afblazen). Er is sprake van een positief effect als de odds ratio groter is dan 1. Het verklarende kenmerk (bijvoorbeeld het gegeven dat de doelwitlocatie een woning is) verhoogt dan de kans op plegen (en verlaagt dus de kans op afblazen). Een odds ratio van 1 duidt op de afwezigheid van een relatie. Om de sterkte van negatieve en positieve effecten onderling te vergelijken moet de ene met de inverse van de andere vergeleken worden. Zo zijn het positieve effect van 2,22 en het negatieve effect van 0,44 in absolute zin ongeveer even sterk, want $1/2,22 = 0.45 \approx 0.44$.

Tabel 4.10: Relatie tussen plegen van overval (versus afblazen) en situationele factoren. Schattingen van 14 *univariate fixed effects logit*-modellen. Bron: SAR2012

Situationele factor	odds ratio	observaties	personen
Locatie is woning	2.22*	198	79
Donker bij overval	1.66	182	73
Plan langer dan uren	0.44**	202	81
Kleding geselecteerd	1.28	202	81
Methode geselecteerd	1.62	202	81
Doelwit geselecteerd	0.78	202	81
Buurt geselecteerd	0.74	199	80
Straat geselecteerd	0.78	199	80
Tijdstip geselecteerd	1.45	195	78
Tip gekregen	1.35	200	80
Mededader(s)	0.81	200	80
Meerdere slachtoffers	2.00	115	48
Bekend slachtoffer	0.34**	111	47
Crimineel slachtoffer	1.49	202	81

*= $p < .10$; **= $p < .05$; ***= $p < .01$

De uitkomsten in tabel 4.10 bevestigen over het algemeen de bevindingen uit de kruistabellen. Ook wanneer rekening wordt gehouden met de samenhang tussen overvallen die door dezelfde respondent werden gerapporteerd, blijken veel kenmerken niet onderscheidend te zijn tussen gepleegde en afgeblazen overvallen. Er zijn drie uitzonderingen waarbij wel sprake is van een significante relatie. Indien de doelwitlocatie een woning is, is de kans op het plegen van de overval groter dan bij andere doelwitlocaties (detailhandel of publieke ruimte). De kans op plegen is kleiner (en op afblazen dus groter) indien er sprake is van een langer durende voorbereiding (enkele uren of langer) en indien zich onder de slachtoffers van de voorgenomen overval een bekende bevindt.

Omdat de bivariate regressiemodellen geen rekening houden met de eventuele samenhang tussen de situationele kenmerken onderling (wanneer bijvoorbeeld overvallen in de publieke ruimte meer dan op andere doelwitlocaties in het donker gepleegd worden, hangen deze kenmerken samen) is ten slotte op basis van de in tabel 4.10 opgenomen variabelen gezocht naar een multivariaat model dat zo goed mogelijk relevante situationele factoren beschrijft bij de keuze een overval daadwerkelijk te plegen in plaats van af te blazen. De resultaten worden in tabel 4.11 weergegeven.

Tabel 4.11: Relatie tussen plegen van overval (versus afblazen) en situationele factoren. Schattingen van multivariaat *fixed effects* logit-model. Odds-ratio's, 198 observaties, 79 personen.

Variabele	Odds ratio
Locatie is woning	2.83*
Plan langer dan uren	0.37**

*= $p < .10$; **= $p < .05$

Het blijkt dat uiteindelijk twee variabelen een significant zelfstandig effect hebben op die beslissing, namelijk het gegeven dat de doelwitlocatie een woning is (voorgenomen overvallen op woningen worden vaker ook daadwerkelijk gepleegd dan voorgenomen overvallen op vestigingen van de detailhandel en in de publieke ruimte) en de duur van de voorbereidingsperiode (langere voorbereiding leidt juist vaker tot afblazen).

4.7 Redenen voor afblazen: wat zeggen overvallers zelf?

Tabel 4.12 geeft een overzicht van de belangrijkste redenen die respondenten zelf gaven voor het afblazen van een voorgenomen overval.

Tabel 4.12: Belangrijkste reden voor afblazen overval. Bron: SAR2012

Reden afblazen	#	%
Overige	18	22,2
Politie	17	21,0
Geweten	13	16,0
Omstanders	9	11,1
Fysiek	10	12,3
Angst voor slachtoffer	7	8,6
Mededaders	7	8,6
Totaal	81	100,0

Wij hebben de zeer uiteenlopende redenen die respondenten spontaan beschreven, geordend in zes categorieën. De eerste categorie, 'politie', betreft de inschatting van respondenten dat het risico op arrestatie tijdens of na de overval te groot was. De tweede categorie, 'geweten', omvat redenen waarbij de overvaller bij nader inzien morele bezwaren had met betrekking tot de voorgenomen overval. Het ging hierbij vooral om de aanwezigheid van slachtoffers die kwetsbaar werden geacht (kinderen, ouderen, in een enkel geval vrouwen). De derde categorie, 'omstanders', verwijst naar het (onverwacht) grote aantal

omstanders of getuigen dat aanwezig was op de locatie en het tijdstip van de voorgenomen overval, en het daardoor te grote risico. Tot de categorie ‘fysiek’ behoren redenen die gemeen hadden dat er een omstandigheid was die de uitvoering van de overval feitelijk onmogelijk maakte. Daartoe hoorde soms het gegeven dat het beoogde slachtoffer niet op de verwachte plaats en tijd aanwezig bleek te zijn, of dat van tevoren al duidelijk was dat hij of zij niet in het bezit was van de beoogde buit. Ook praktische redenen zoals een defect voertuig behoren tot deze categorie. De categorie ‘angst voor slachtoffer’ verwijst naar situaties waarin de respondenten vreesden dat de geplande overval niet succesvol voltooid zou kunnen worden vanwege het (eventueel gewapende) verweer van de beoogde slachtoffers. De laatste categorie, ‘mededaders’, bevat redenen die aan het gedrag van mededaders werden toegeschreven. Onder de grote categorie met overige redenen vallen zeer uiteenlopende redenen die moeilijk bij een van de andere categorieën zijn onder te brengen. Sommige van die redenen zijn te classificeren als ongespecificeerde angst ‘dat er iets misgaat’, zonder dat de respondent precies kan aangeven wat er precies mis zou kunnen gaan. Respondenten gebruikten dan termen als ‘was bang’, ‘ik had geen lef’, ‘twijfel’. Onder de overige redenen vallen ook meer praktische overwegingen als ‘had geen zin meer’, ‘het duurde te lang, ik had andere dingen te doen’. Hieronder worden van elke categorie voorbeelden gegeven.

4.7.1 Politie

Respondent: ‘Ja, toen, we waren van plan om... we hadden een tip gekregen, voor een overval, op een winkel zeg maar. Dat daar gewoon veel geld in de kluis lag. Ja, wij dachten: is goed. Hadden we pistolen geregeld, zouden we met zijn drieën gaan, zeg maar, hadden we scooters geregeld, twee scooters, van die motorscooters. Dus we hadden een beetje alles gepland. Dus wij gingen daarheen, rond 8 uur of zo, het was toen ook nog een beetje wintertijd. En de winkels zijn daar tot 9 uur of zo waren ze open daar. Dus wij een beetje rondkijken daarzo. Ja, maar het was best wel... het was volgens mij koopavond of zo, het was best wel druk. Ja, wij een beetje rondkijken, ja op een gegeven moment zagen we ook wel dat er best wel veel politie en zo was. Wij zaten elkaar een beetje te... hoe noem je dat... een beetje te motiveren zeg maar om het te doen.’

Interviewer: ‘Op te fokken?’

Respondent: ‘Ja, op te fokken, elkaar een beetje op te fokken. Ja, op een gegeven moment, wij wouden dus gaan, we liepen daarheen al, toen op een gegeven moment achter ons reed in één keer een politiebusje, reed in één keer voorbij. Dus wij snel opzij stappen, en die politiebusje stopte daarzo, maar hij kwam niet voor ons, kwam voor iemand anders. Er was diefstal gepleegd of zo in een winkel, en die kwamen ze ophalen. Ja toen dachten wij: het is te riskant, toen hadden we het niet gedaan. Omdat er steeds politie overal was en zo.’

Respondent: ‘En ja, we wouden het doen, in eerste instantie, we zouden met de auto komen, zouden we snel snel. En om de hoek had je een parkeer garage, daar kon je de auto stilstaan. Maar ja, toen we het wouden doen, lukte het niet echt omdat er nog camera’s hingen daar omheen, van het politiebureau. En daarachter zat het politiebureau, we hadden niet verwacht dat er zoveel camera’s zouden hangen daar omheen. En ja toen hebben we uiteindelijk besloten om het niet te doen.’

Respondent: ‘Ja, en ja, toen werd een beetje... niemand kwam langs, echt niemand kwam. We zaten daar gewoon een kwartiertje, 20 minuten. We kijken rond, we worden een beetje zenuwachtig, um, en toen keek ik boven, en hupsakee een camera.’

4.7.2 Fysiek

Respondent: ‘Ja, gewoon ja, een beetje aan het hangen voor mijn huis. En die jongen die vertelde van, hij wist dat er heel veel elektronica lag in dat huis bij die jongen. En ik was handig in principe omdat ik een auto had, als een van de weinigen van die jongeren daar, en...’

Interviewer: ‘En waarom had je een auto?’

Respondent: ‘Die had ik gekregen van mijn moeder, zij kreeg een auto van de zaak en toen mocht ik haar oude auto hebben. En ja, ik kom handig... dus eigenlijk in het verhaal, ze hadden al iemand voor de wapens, eerlijk gezegd, en ik was handig voor de auto, dus om te vluchten. En we hebben het erover gehad, we zijn daar in de buurt gaan kijken en ik heb gewoon gezegd, op een gegeven moment van: “Ik ga het niet doen, als jij het wil doen, mag jij het gaan doen met iemand anders, maar ik ga het niet doen.” Omdat, het is te veel risico’s voor mij. Het is te druk, en

smalle straat, en ik denk van: Ik wil straks niet een kogel door mijn hoofd krijgen of zo. Als het rustig was geweest dan was het een ander verhaal geweest, dan had ik hem eventueel geholpen daar, maar..'

4.7.3 Angst voor slachtoffer

Respondent: 'Nee, het was gewoon we gaan naar binnen. Kijk dit was, bij deze was het meer riskant, we waren ook bang dat die mensen ook wapens hadden. Die hebben geld, die hebben geld aan ongeveer 80-90.000 euro in huis liggen, dus dachten we dat ze ook wapens hadden.'

Interviewer: 'Ja, dus het was wel een iets spannendere situatie?'

Respondent: 'Ja, dit was niet van je loopt naar binnen... Het kon ook zijn dat die mensen opeens gek worden en die beginnen te schieten, weet je wel.'

Respondent: 'Ja, dat laat maar zeggen, ja, je weet niet wat voor, je weet niet wat voor man het is, stel het is ineens een kickbokser, of weet ik veel, dat je ineens kapot wordt geslagen daar.'

Respondent: 'Het enige waar ik altijd bang voor ben, echt bang, is dat die man niet meewerkt.'

Interviewer: 'Ja?'

Respondent: 'Ik ga het niet accepteren, ik kom, of ik kom je ding afpakken en je gaat mee... of je gaat met me willen vechten, of dat of dit, dat kan niet man!'

4.7.4 Mededaders

Respondent: 'Ja, we gingen niet eens kijken of zo, we liepen gelijk weg. Want die andere jongens gingen hem poepen, zeg maar. Deden bang, je weet toch, werden bang. Dus toen dacht ik al gelijk: met jullie ga ik niks doen.'

Respondent: 'Daarom, je weet toch, dacht ik al van: is wel raar, maar laat maar kijken wat ze zeggen. Ineens deden hun een beetje bang. Toen dacht ik al: hey, het is goed, bel mij maar. Ging ik weg met mijn vriend zeg maar.'

4.7.5 Geweten

Respondent: 'Ik wil dat niet, ik wou dat niet, nee. Je weet toch, alles wat met vrouwen te maken heeft, ook al is hoer, maakt niet uit. Is mens, snap je, is vrouw. Vrouwen moet je bij mij... je weet toch, ik wil hun niks aan doen, man. Vrouwen zijn een beetje heilig bij mij.'

Interviewer: 'Nou, dat weten we niet; de slachtoffers. Dat is te ver. Wat was de belangrijkste reden waarom je de overval niet zou willen plegen? Dat was...'

Respondent: 'Vrouwen, man.'

Interviewer: 'Had het ook te doen met het beroep?'

Respondent: 'Ja, ook wel. Ook, je weet toch, wij doen... Sommige prostituees die moeten werken weet je, worden gedwongen en dan ga je die geld afpakken, maak je het moeilijker voor hun. Nee man, dat wil ik niet gewoon.'

Respondent: 'Ja, ik heb wel eens een keer, ja, we liepen zeg maar buiten. En toen zagen we iemand die er wel, die er laat maar zeggen wel gewoon rijk uitzag, met een beetje geld, met een mooie outfit. Ik dacht: zullen we het doen? Nou, toch maar niet. En één keer met ja, een woningoverval, we wisten dat er een kluis lag, maar ja, woonden oude mensen dus dat deed ik weer ook niet, want ja, ik heb respect voor ouderen.'

Respondent: 'Ik ging daar naartoe opeens... en ik had een tip gekregen van een jongen, dat hij... die jongen was bij iemand thuis en toen had hij uiteindelijk ruzie gekregen met die jongen is hij weggegaan, hij heeft hem alleen kapot geslagen en hij is weggegaan. Toen ik kwam erachter dat hij veel geld had thuis, maar zij hadden het over het hoofd gezien. Dus kwam ik met mijn mattie, we lopen zo richting die huis... en mijn pure intentie was dat als ik die jongen zie, ik ga hem overvallen, desnoods als er een vriend van hem is, ik sla die jongen ook helemaal kapot.'

Interviewer: 'Maar vertel nog een keer, dus hij... jij kwam erachter dat er heel veel geld lag bij hem, hoe kwam je daarachter?'

Respondent: 'Ja weet je wat het was... die jongen waren van Wateringse veld en dat was ook iets weer met drugs, er was een mattie van mij hij zat helemaal in drugs, hij verkocht drugs in Wateringen, hij verkocht drugs in Westland... dus uiteindelijk dacht ik: nee joh, het was dus een van zijn

klanten die investeren in wiet van 100 gram, ging hij investeren en het was een koelie. Dus ik denk nee safie is goed simpel, dus ik ga zo naar die huis... Maar het was meer zo'n jongen, hij is een sukkeltje eigenlijk, maar hij speelt met grote dingen, hij speelt met... wat ga je met 100 gram stelen, je kan niet eens voor jezelf opkomen, hij heeft niet eens een pistool.'

Interviewer: 'Dus hij wilde 100 gram kopen?'

Respondent: 'Hij heeft... hij was een klant die normaal 100 gram, 300 gram ging kopen.'

Interviewer: 'Ja en dat is veel geld.'

Respondent: 'En dat was veel geld, tot hij uiteindelijk had ruzie gekregen met die jongen, mijn mattie en toen zei hij: "Ik koop niet meer van jou."

Hij zei het tegen mij je weet toch, toen wist ik dat daar geld was, ik dacht safie ik en nog een andere jongen gaan die geld daar komen halen. Heb ik rustig mijn eigen geld, dan hoeft ik niks te investeren, ik hoeft niks te verkopen, niks te kopen, ik haal gewoon alles van hem en ik ga weg. Dus ik ga naar die huis, ik sta daar klaar, ik had eerst effe nog een akkefietje, ik was eerst in tegenoverstelde kant, was het verkeerde huis, bijna tenminste, dus ik ging naar de andere huis, ik kom erachter dat was de huis. Dus op een gegeven moment ik bel aan, ik bel aan ik denk safie jongen gaat bij de deur komen, mijn intentie was dat we allebei zo bij de deur stonden, je weet toch niemand bij voor de deur staat, en dan uiteindelijk als hij de deur zou openmaken, trap ik hem zo zwaar kapot, desnoods als er iemand anders bij is... naar de keuken.'

Interviewer: 'Dus jullie hadden niet eerst gekeken of hij thuis was of waar het was of...?'

Respondent: 'Nee maar we wisten zeker hij was thuis, het was een uurtje... het was misschien twee, drie uur geleden dat mijn mattie bij hem thuis was en ze waren een feestje aan het doen.'

Interviewer: 'Oké.'

Respondent: 'Dus ik sloeg die jongen kapot, nee wat zeg ik nu... ik ga naar die huis, ik hoor opeens: "Ja hallo", ik hoor opeens een vrouwenstem, en ik had niet de intentie om een vrouw te beroven, je weet toch een vrouw, kijk stel het was pistolen of wat dan ook en het was gewoon... het moest erop aankomen, maar ik ben niet iemand die een vrouw gaat beroven. Ik denk: huh ik hoor een vrouwenstem, ik denk: hij heeft mij verkeerde tip gegeven er zit een vrouw in deze huis man, ik wil geen vrouw beroven, toen was ik weggegaan.'

4.7.6 Omstanders

Respondent: 'Er waren veel mensen en zo, weet je, ik dacht van: nee man, vandaag is drukke dag, ik ga niet.'

Interviewer: 'Veel klanten?'

Respondent: 'Ja, en ik wil niet dat klanten erbij zijn als ik daar naar binnen ga, misschien gaat iemand held proberen te spelen of zo, moet ik wat doen. Daarvoor ben ik niet... ik ga niet zitten voor moord of zo, of voor poging tot doodslag, nee man. Kom alleen voor die geld, niet om iemand kapot te maken of zo, begrijp je?'

Respondent: 'Ja, had ik twee vrienden opgetrommeld. Eentje die een auto had, hij had een eerlijke auto, zeg maar, die op zijn naam stond, waar je eigenlijk geen grappen mee moet maken, die auto, [...]. En we zijn, we hebben een week van tevoren hebben we twee scooters in Naarden Bussum Zuid neergezet, met zeil, langs een lantaarnpaal. De ene voorin in de straat, de andere achter in de straat. En die dag zijn we naar Naarden Bussum Zuid gereden, de dag van de daad, zeg maar. En we hebben die auto zeg maar, in een hele andere blok geplaatst. En zijn we lopend gekomen, met z'n tweeën. Het was een tweemansoverval, de derde is chauffeur, die moest al weg zijn. Op het moment, we hadden afgesproken dat wanneer ik die telefoon van hem laat overgaan, dat hij mag weggrijpen uit de buurt. Hij hoeft ons niet ook mee te nemen, want met de scooter gaan we weg, en dan zouden we de trein gewoon pakken. Omkleden en de trein pakken en gewoon weggaan. En we waren daar aangekomen, en we hadden die scooters gepakt en hebben ze naar plaats delict gereden. En dan om de bocht gezet, bij... er was een patatzaak en dan had je de Super de Boer, en naast die patatzaak, want die gaat niet zo vroeg in de ochtend open. En op een gegeven moment toen we van de scooter stapten, zagen we een vrouw in een grote Volvostation rijden met de kinderen. Ja, die was ze waarschijnlijk naar school brengen, want ze hadden allemaal rugtassen in de auto en dat soort dingen. En twee negroïde mannen in Naarden Bussum Zuid in een nette buurt, is een beetje verdacht. En de manier hoe we gekleed waren, twee schuine tassen zo naast ons... En die vrouw reed de straat in, en ze kwam met een vaart in de bocht, maar die vaart minderde. En ze bleef maar kijken, en ik zag, vanuit de auto, dat toen ze langs ons weg, dat ze in haar zijspiegel ons bleef volgen. En op een gegeven moment, toen zei ik tegen hem, toen

twijfelde ik, toen zei ik van: “Hey, wacht even, deze vrouw heeft ons gezien, deze vrouw heeft ons gespot.” En toen ging ze een bocht om, waarbij ik de wijk best wel ken, en dan denk ik: als je deze bocht omgaat, de enigste kant om die weg uit te gaan, die wijk uit te gaan is die kant. Maar dat kan nu ook, uit deze straat. Waarom maak je die bocht? Die bocht is om weer een blok te maken. Dus wat ging ik doen? Ik pak die scooter en ik rij heel rustig die straat uit. En warempel, ik zie die vrouw om de bocht parkeren en ze was aan de telefoon. En ik rij die straat in en ik stop even langs die auto, en ik geef vet hard gas en ik was weg. En toen zag ik dat die vrouw schrok, met die telefoon deed ze zo, tegen haar borst aan, van “gaat hij wat doen of iets?” Toen ben ik weggereden, heb ik een blokje gemaakt, naar die maat van me, ik zeg: “Wegwezen hier.” Scooter ergens gedumpt, hebben we het wapen ergens in een bos gegoooid, die hebben we later in de avond opgehaald. Want we dachten ook: dan komt de politie, als ze ons pakken, dan hebben we alleen een tas, ja, we zijn in het zwart gekleed, dat mag toch? Dus dan konden ze niks doen. Maar we zagen wel politie daar rijden, en zelfs langs ons heen rijden, want we reden op een fietspad op een gegeven moment, maar heel rustig. En we zagen twee auto’s rijden richting die buurt, maar ze hebben ons helemaal niet eens aangekeken of aangehouden van “jullie zijn verdacht”, het was vroeg in de ochtend, dus... Dus ja, dat was hem, waar ik iets bijna zou doen.’

Overvallen met en zonder geweld

In onderzoek naar overvallen wordt zelden onderscheid gemaakt tussen de verschillende vormen van dwang die tijdens overvallen gebruikt kunnen worden. Dwang is een essentieel onderdeel van overvallen. Zonder dwang kunnen daders immers niet bereiken wat zij willen. Luckenbill beschrijft de overval als een script, een ideaaltypische sequentie van geordende handelingen waarin de actoren – daders, slachtoffers en eventuele omstanders – bepaalde vastgelegde rollen spelen (Luckenbill, 1980). De grootste uitdaging voor de dader is vanaf het begin het script duidelijk te maken voor de andere actoren. Succesvolle overvallers moeten overtuigend overkomen en gedurende de hele serie van opeenvolgende gebeurtenissen de controle in handen houden. Dat doen zij door gebruik te maken van dwang in verschillende vormen en gradaties: boos aankijken, schreeuwen, bedreigen door taal- of wapengebruik, duwen, vastpakken, slaan, schoppen, vastbinden, steken of schieten. De vraag die wij in dit hoofdstuk proberen te beantwoorden is waarom daders bij sommige overvallen gebruikmaken van fysieke dwang en bij andere overvallen niet, met andere woorden: waarom gebruiken zij bij sommige overvallen geweld en bij andere niet?

Vaak wordt verondersteld dat de aard en de ernst van geweld tijdens overvallen een gedragskenmerk is van de dader en dus niet van de specifieke omstandigheden waaronder de overval plaatsvindt. Geweld wordt dan gezien als persoonskenmerk. De veronderstelling dat het gebruik van geweld een gevolg is van de achtergrond van de dader en niet voortvloeit uit situationele omstandigheden, wordt in de criminologie breed gedragen. Verreweg het meeste onderzoek naar geweld richt zich op verschillen tussen gewelddadige en vreedzame personen (Collins, 2008). Geweld wordt meestal beschouwd als gerelateerd aan bepaalde soorten mensen, maar niet aan bepaalde soorten situaties. Kenmerken van de daders kunnen echter niet verklaren waarom dezelfde dader tijdens sommige overvallen geweld gebruikt, maar tijdens andere overvallen niet. Om dat te verklaren gaan wij in dit hoofdstuk op zoek naar kenmerken van situaties waarin overvallen gebeuren met geweld en naar kenmerken van overvallen zonder geweld, en bestuderen we ook overvallen met en zonder geweld, gepleegd door dezelfde personen.

5.1 Definitie van geweld

In dit onderzoek is geweld gedefinieerd als ‘dwang waarbij de dader fysiek contact met het slachtoffer maakt of het slachtoffer fysiek letsel toebrengt’. Wij hebben daarom een scheiding gemaakt tussen verbale en fysieke dwang. Een overvaller die dreigt, maar het slachtoffer niet fysiek belaagt of letsel toebrengt, gebruikt volgens deze definitie geen geweld. Op het moment dat de overvaller het slachtoffer vastgrijpt, op de grond duwt, slaat, schopt of steekt, is er sprake van geweld. In de gesprekken met de respondenten zijn wij daarom ook op zoek geweest naar een antwoord op de vraag: hebben de respondenten of hun eventuele mededaders de slachtoffers aangeraakt of verwond tijdens de overval, of hebben zij uitsluitend bedreigd? Uitsluitend bedreiging met een wapen werd in onze definitie dus niet gezien als geweld. Uit de gesprekken met de daders werd duidelijk dat zij zelf soms een andere definitie van geweld hanteerden. Enkelen vonden dat overvallen met of zonder fysiek contact tussen dader en slachtoffer altijd gewelddadig zijn, vanwege de psychologische schade dat het oplevert voor een slachtoffer. Sommigen vonden een overval alleen gewelddadig als de overvaller onnodig veel fysieke dwang gebruikt, zoals slaan zonder dat het nodig is om weg te komen met de buit. Zonder deze woorden te gebruiken maakten zij in feite een scheiding tussen wat in de literatuur instrumenteel en expressief geweld wordt genoemd. Instrumenteel geweld wordt gebruikt als middel om een bepaald doel te bereiken. Expressief geweld wordt gebruikt om iets uit te drukken dat niet noodzakelijk iets te maken heeft met het doelwit van het geweld (Blok, 1991), bijvoorbeeld een slachtoffer extra hard en lang slaan om meer aanzien te verwerven onder vrienden (Anderson, 1999) of om de eigen angst onder controle te krijgen (Collins, 2008). Volgens veel respondenten waren overvallen waar zij zelf instrumenteel geweld hadden gebruikt niet echt gewelddadig. Alleen als zij achteraf vonden dat zij eigenlijk te ver waren gegaan in hun geweldgebruik en daarom volgens henzelf overbodig geweld hadden gebruikt, vonden zij dat met recht van een gewelddadige overval kon worden gesproken. In dergelijke gevallen wordt door diverse auteurs wel van ‘excessief geweld’ gesproken (Van de Bunt e.a., 1993; Mesu e.a., 2011). Een respondent legde uit wat hij bedoelde met geweld: ‘Als je echt gaat slaan, of gaat schieten of wat dan ook, dat vind ik echt geweld.’ Instrumenteel slaan, duwen of vastpakken werd door veel respondenten niet gezien als geweld.

Het verschil tussen onze definitie van geweld en die van de respondenten betekent voor de uitvoering van het onderzoek dat we meer beschrijvingen van gewelddadige dan van niet-gewelddadige overvallen hebben opgenomen (bijna

twee van elke drie met de respondenten besproken overvallen gingen gepaard met geweld volgens de door ons gehanteerde definitie). Tijdens de vraaggesprekken werd de respondenten weliswaar duidelijk uitgelegd wat met gewelddadige en niet-gewelddadige overvallen bedoeld werd, maar uiteindelijk hanteerden de respondenten toch vaak hun eigen definities van geweld wanneer ze voorbeelden gaven van ervaringen met overvallen met en zonder geweld. Soms begonnen zij dan te vertellen over een overval die zij zelf niet als gewelddadig bestempelden en bleek uit het gesprek dat ze de slachtoffers hadden vastgebonden of geslagen, handelingen die volgens de hierboven genoemde definitie wel degelijk onder de noemer ‘geweld’ geschaard moeten worden. In de analyse hebben we uiteraard onze eigen definitie van geweld aangehouden.

Wat wij vergelijken, zijn situaties waarin de daders fysieke dwang gebruiken (met geweld) en situaties waar andere vormen van dwang worden gebruikt, zoals het tonen van een wapen, het zich in een groep bevinden of het uiten van verbale bedreigingen (zonder geweld). In de volgende paragrafen worden verschillende situationele kenmerken beschreven van overvallen met en zonder geweld. Deze kenmerken zijn deels dezelfde als die welke gebruikt werden in hoofdstuk 4. Omdat wij hier geen voorgenomen overvallen bestuderen, maar uitsluitend de 155 overvallen die ook daadwerkelijk gepleegd zijn, ontstaat ruimte om dieper in te gaan op de interactie tussen daders, slachtoffers en omstanders tijdens overvallen. Zoals wij straks zullen laten zien, is het type interactie namelijk relevant voor de vraag of een overval zich ontwikkelt met of zonder geweld.

5.2 Dag en tijdstip

Tabellen 5.1a, 5.1b en 5.1c laten zien in hoeverre gebruik van geweld tijdens een overval verband houdt met de dag van de week en het tijdstip. Onder de overvallen die op weekdays plaatsvonden, waren er meer gewelddadig dan onder overvallen tijdens weekenden, en overvallen in de avond en nacht (en tijdens duisternis) gingen vaker met geweld gepaard dan die welke op andere tijdstippen van de dag plaatsvonden.

Tabel 5.1a: Bedreiging en geweld naar dag. Bron: SAR2012

Dag	Bedreiging		Geweld		Totaal	
	#	%	#	%	#	%
Onbekend	14	29,2	34	70,8	48	100
Weekdag	24	32	51	68	75	100
Weekend	14	43,8	18	56,3	32	100
Totaal	52	33,5	103	66,5	155	100

Tabel 5.1b: Bedreiging en geweld naar tijdstip. Bron: SAR2012

Tijdstip overval	Bedreiging		Geweld		Totaal	
	#	%	#	%	#	%
Onbekend	1	50	1	50	2	100
Ochtend (06-12)	8	50	8	50	16	100
Voormiddag (12-15)	7	36,8	12	63,2	19	100
Namiddag (15-18)	9	33,3	18	66,7	27	100
Avond (18-24)	20	29,9	47	70,1	67	100
Nacht (24-06)	7	29,2	17	70,8	24	100
Totaal	52	33,5	103	66,5	155	100

Tabel 5.1c: Bedreiging en geweld naar verlichting. Bron: SAR2012

Verlichting	Bedreiging		Geweld		Totaal	
	#	%	#	%	#	%
Licht	22	38,6	35	61,4	57	100
Schemer	7	36,8	12	63,2	19	100
Donker	23	29,1	56	70,9	79	100
Totaal	52	33,5	103	66,5	155	100

5.3 Aard van de locatie

Zoals eerder aangegeven, is in de vraaggesprekken gevraagd naar de aard van de locatie waar de overval plaatsvond, en zijn de antwoorden samengevat in de categorieën ‘woning’, ‘detailhandel’ en ‘publieke ruimte’. Tabel 5.2 laat zien dat deze drie locaties nogal verschillen wat betreft de frequentie van geweldgebruik. Van de in woningen gepleegde overvallen ging 76,9 procent gepaard met geweld, bij overvallen in de publieke ruimte gold dit voor 67,7 procent en bij overvallen in de detailhandel voor 56,6 procent.

Tabel 5.2: Bedreiging en geweld naar locatie. Bron: SAR2012

Plaatscategorie	Bedreiging		Geweld		Totaal	
	#	%	#	%	#	%
Onbekend	0	0	1	100	1	100
Woning	9	23,1	30	76,9	39	100
Detailhandel	23	43,4	30	56,6	53	100
Publieke ruimte	20	32,3	42	67,7	62	100
Totaal	52	33,5	103	66,5	155	100

5.4 Mate van voorbereiding

Tabel 5.3: Bedreiging en geweld naar periode van voorbereiding. Bron: SAR2012

Gepland vooraf	Bedreiging		Geweld		Totaal	
	#	%	#	%	#	%
Weken	13	30,2	30	69,8	43	100
Dagen	11	32,4	23	67,6	34	100
Uren	10	40,0	15	60,0	25	100
Minuten	14	35,0	26	65,0	40	100
Helemaal niet	4	30,8	9	69,2	13	100
Totaal	52	33,5	103	66,5	155	100

Uit de beschrijvingen van de daders blijkt dat het verrassen en bedreigen van slachtoffers wel bij een ‘goede’ overval hoort, maar dat het gebruik van geweld voor hen eigenlijk een signaal vormt dat de overval niet goed loopt. Vanuit die gedachte zou verondersteld kunnen worden dat bij zorgvuldig geplande overvallen minder vaak sprake is van geweld. Uit tabel 5.3 blijkt dit echter niet wanneer de duur van de periode van planning als maatstaf wordt genomen. Overvallen die helemaal niet waren voorbereid of waar de voorbereiding een kwestie van minuten bedroeg, zijn even gewelddadig als overvallen met een voorbereiding van meerdere dagen of weken.

Tabel 5.4a: Bedreiging en geweld naar voorbereiding; locatie: buurt. Bron: SAR2012

Buurt gekozen?	Bedreiging		Geweld		Totaal	
	#	%	#	%	#	%
Onbekend	0	0	2	100	2	100
Ja	13	31,7	28	68,3	41	100
Nee	35	35,4	64	64,6	99	100
Niet gepland	4	30,8	9	69,2	13	100
Totaal	52	33,5	103	66,5	155	100

Tabel 5.4b: Bedreiging en geweld naar voorbereiding: locatie: straat. Bron: SAR2012

Straat gekozen?	Bedreiging		Geweld		Totaal	
	#	%	#	%	#	%
Onbekend	0	0	2	100	2	100
Ja	15	31,9	32	68,1	47	100
Nee	33	35,5	60	64,5	93	100
Niet gepland	4	30,8	9	69,2	13	100
Totaal	52	33,5	103	66,5	155	100

Tabel 5.4c: Bedreiging en geweld naar voorbereiding: tijdstip. Bron: SAR2012

Tijdstip gekozen?	Bedreiging		Geweld		Totaal	
	#	%	#	%	#	%
Onbekend	0	0	1	100	1	100
Ja	21	31,8	45	68,2	66	100
Nee	27	36	48	64	75	100
Niet gepland	4	30,8	9	69,2	13	100
Totaal	52	33,5	103	66,5	155	100

Zoals later duidelijk wordt, houdt het gebruik van geweld soms verband met de verwachtingen die de daders hebben van de kenmerken en het gedrag van de slachtoffers. Het is mogelijk dat geplande en niet geplande overvallen verschillen wat betreft het soort slachtoffer. In dat geval zijn het dus mogelijk vooral slachtofferkenmerken die van invloed zijn op het gebruik van geweld.

Tabel 5.5a: Bedreiging en geweld naar voorbereiding kleding. Bron: SAR2012

Kleding gekozen?	Bedreiging		Geweld		Totaal	
	#	%	#	%	#	%
Nee	21	33,3	42	66,7	63	100
Ja	27	34,2	52	65,8	79	100
Niet gepland	4	30,8	9	69,2	13	100
Totaal	52	33,5	103	66,5	155	100

Tabel 5.5b: Bedreiging en geweld naar voorbereiding methode. Bron: SAR2012

Methode gekozen?	Bedreiging		Geweld		Totaal	
	#	%	#	%	#	%
Nee	17	32,7	35	67,3	52	100
Ja	31	34,4	59	65,6	90	100
Niet gepland	4	30,8	9	69,2	13	100
Totaal	52	33,5	103	66,5	155	100

Tabel 5.5c: Bedreiging en geweld naar voorbereiding doelwit. Bron: SAR2012

Doelwit/slachtoffer	Bedreiging		Geweld		Totaal	
	#	%	#	%	#	%
Nee	13	34,2	25	65,8	38	100
Ja	35	33,7	69	66,3	104	100
Niet gepland	4	30,8	9	69,2	13	100
Totaal	52	33,5	103	66,5	155	100

Uit de percentages in de tabellen 5.4a, 5.4b en 5.4c, en 5.5a, 5.5b en 5.5c komen vergelijkbare conclusies naar voren. Overvallen waar de buurt, de straat of het tijdstip vooraf waren bepaald, waren niet meer of minder gewelddadig dan overvallen waarbij locatie en tijdstip niet vooraf waren gepland. Ook voorbereidingen op het gebied van kleding, overvalmethode en keuze van het doelwit of slachtoffer houden geen verband met gebruik van geweld tijdens de overval.

Tabel 5.6: Bedreiging en geweld naar informatie van tipgever. Bron: SAR2012

Tipgever categorie	Bedreiging		Geweld		Totaal	
	#	%	#	%	#	%
Geen tipgever	34	33,3	68	66,7	102	100
Kennis	4	40,0	6	60,0	10	100
Vriend	3	30,0	7	70,0	10	100
Familielid	1	33,3	2	66,7	3	100
Werknemer e.d. (insider)	6	37,5	10	62,5	16	100
Crimineel (bijv. drugsdealer)	3	25,0	9	75,0	12	100
Onbekend	1	50,0	1	50,0	2	100
Totaal	52	33,5	103	66,5	155	100

Overvallers selecteren doelwitten soms op basis van tipgevers. In tabel 5.6 wordt een overzicht gegeven van de percentages overvallen zonder en met geweld in verband met betrokkenheid van een tipgever en de relatie van de tipgever tot de respondent of een mededader (zie voor verdere uitleg ook de tekst bij tabel 4.6). Het belangrijkste onderscheid is hier of er sprake was van een tipgever of niet. Dat gegeven blijkt geen verband te houden met geweldgebruik tijdens de overval.

5.5 Mededaders en omstanders

In hoofdstuk 4 werd al benadrukt dat de sociale context van voorgenomen overvallen van grote invloed kan zijn op de vraag of de overval ook daadwerkelijk wordt uitgevoerd. Het ligt voor de hand dat ook het verloop van feitelijk

gepleegde overvallen beïnvloed kan worden door de aanwezigheid, de kenmerken en het gedrag van mededaders, potentiële slachtoffers en omstanders, waaronder de vraag of tijdens de overval uitsluitend bedreigd wordt of ook van geweld gebruik wordt gemaakt. De aanwezigheid van meerdere daders kan bijvoorbeeld de kans verhogen dat een van hen tot geweld overgaat. Ook is het mogelijk dat kenmerken en vooral ook het gedrag van slachtoffers of omstanders, bijvoorbeeld het niet meteen inwilligen van de eisen van de overvallers, overvallers ertoe kunnen aanzetten om tot geweld over te gaan. In de onderhavige paragraaf gaan we hier nader op in.

Tabel 5.7: Bedreiging en geweld naar betrokkenheid mededaders. Bron: SAR2012

Mededaders	Bedreiging		Geweld		Totaal	
	#	%	#	%	#	%
Onbekend	0	0	1	100	1	100
Geen mededader(s)	20	42,6	27	57,4	47	100
Mededader(s)	32	29,9	75	70,1	107	100
Totaal	52	33,5	103	66,5	155	100

Uit tabel 5.7 blijkt dat er in een grote meerderheid van de beschreven overvallen sprake was van mededaders. In minder dan een op de drie overvallen opereerde de dader alleen. De overvallen met mededaders gingen vaker gepaard met geweld dan de alleen gepleegde overvallen. In 70,1 procent van de samen gepleegde overvallen werd geweld gebruikt, terwijl dit in 57.4 procent van de alleen gepleegde overvallen het geval was. Op grond van de vraaggesprekken is het niet goed mogelijk systematisch de rolverdeling van geweldgebruik bij samenpleging te bestuderen. In de gesprekken is namelijk specifiek naar gebruik van geweld door de respondenten gevraagd, en pas wanneer deze geen geweld gebruikten, is nader ingegaan op gebruik van geweld door eventuele mededaders. Wanneer de respondent zelf geweld gebruikte, is dus niet systematisch naar het geweldgebruik door mededaders gevraagd.

Tabel 5.8: Bedreiging en geweld naar aanwezigheid omstanders. Bron: SAR2012

Omstanders	Bedreiging		Geweld		Totaal	
	#	%	#	%	#	%
Onbekend	22	31,9	47	68,1	69	100
Geen omstander	11	37,9	18	62,1	29	100
Omstanders	19	33	38	66,7	57	100
Totaal	52	33,5	103	66,5	155	100

De aanwezigheid van omstanders, zo blijkt uit tabel 5.8, speelt een kleine rol bij het gebruik van geweld. In de afwezigheid van omstanders wordt in 62,1 procent van de gevallen geweld gebruikt, tegen 66,7 procent in de aanwezigheid van omstanders. Het aantal omstanders (niet opgenomen in tabel 5.8) blijkt evenmin gewelddadige van niet-gewelddadige overvallen te onderscheiden.

Tabel 5.9: Bedreiging en geweld naar weerstand van omstanders. Bron: SAR2012

Weerstand omstanders	Bedreiging		Geweld		Totaal	
	#	%	#	%	#	%
Onbekend	2	25	6	75	8	100
Nee	12	37,5	20	62,5	32	100
Ja	5	29,4	12	70,6	17	100
Totaal	19	33,3	38	66,7	57	100

Omstanders zijn niet altijd passieve toeschouwers. Soms reageren zij op de situatie door op de een of andere manier weerstand te bieden, bijvoorbeeld door op de overvallers in te praten, door te trachten hen tegen te houden, door de hulp van derden in te roepen of door de overvallers te achtervolgen. In tabel 5.9 wordt, voor de 57 overvallen waarbij de overvallers zich bewust waren van de aanwezigheid van een of meer omstanders, de relatie gelegd tussen een of andere vorm van weerstand door omstanders en gebruik van geweld door de daders. De resultaten laten zien dat gebruik van geweld iets meer voorkomt bij overvallen waarbij omstanders weerstand bieden (70,6 procent) dan bij overvallen waarbij dit niet het geval is, maar erg groot is het verschil niet. Verder dient beseft te worden dat het gebruik van geweld niet noodzakelijk volgt op de geboden weerstand. De reacties van omstanders kunnen ook volgen op, en het gevolg zijn van, het gebruik van geweld door de overvallers.

Uit de beschrijvingen die respondenten geven van overvalsituaties blijkt overigens dat omstanders in sommige gevallen hebben ingegrepen en het verloop van de overval een beslissende wending hebben gegeven in het nadeel van de overvallers, bijvoorbeeld door het voor slachtoffers op te nemen en weerstand te bieden aan de overvallers. Een fragment uit een transcriptie geeft daarvan een sprekend voorbeeld, waarbij wel bedacht moet worden dat dit soort interventies meer uitzondering dan regel is.

Respondent: ‘Oh ja, straatroof met geweld, dat was, [...] dat kwam door een held, iemand wou diegene helpen, maar die... was met hond, met

een herdershond, dus ik rende, maar die herdershond kwam achter me aan. Dus ik voelde hier, ben ik ook gebeten, door een hond, voelde ik die wond. Maar ik had wel een wapen bij me, maar ik had hem niet gebruikt bij die straatroof, dus ik trekte hem eruit, of trok hem eruit. Sloeg die hond op zijn hoofd, maar omdat ik rende kon ik geen kracht zetten erop. Dus uiteindelijk was ik uitgeput want die hond blijft maar komen, en die man wordt getrokken door die hond, dus hij voelt het niet. Mijn hartslag gaat, adrenaline, en ik ben behoorlijk snel met rennen, [...] een bewaker, maar het lukte niet. Dus ik draaide om, want die man bleef maar op me afkomen en hij wou met me vechten, dus ik had hem geklapt met die pistool en hij deinsde terug. Maar hij kwam weer, dus ik dacht van: wat ga ik nu doen? Want ja, in zo'n situatie, dus ja, dacht ik: oké. Had ik gewoon... ik had niet op hem geschoten, gewoon naast hem, gewoon [...] Moest ik wegrennen, maar die hond bleef maar komen! Ik dacht: nee, nee, wat is dit nou weer? Ik probeerde over een autoweg heen te rennen. Ja, en toen was ik ergens gevallen, en toen kwam die hond.' Interviewer: 'Ai, hou op.'

Respondent: 'Maar gelukkig, ik rende, ik duwde hem naar achter, volgens mij, en toen was er hier zo een steen, want ze waren aan het bouwen in mijn buurt. Had ik die hond met die steen gewoon geslagen, geslagen, uiteindelijk rende die hond terug. Ik schuilde in een hoekje, want ik ben helemaal buiten adem, ik kan niks meer. En ik weet dat politie sowieso gaat komen, want ze hebben een schot gehoord, en het was niet eens in de buurt van december, dus het kon geen vuurwerk zijn of wat dan ook. Ja, dat was het zo'n beetje. De buit heb ik zelfs moeten weggooien, want anders kon ik die hond niet slaan. Dus of ik word gebeten of ik gooi die buit weg, dus ik gooide die buit weg. Die jongen waarmee ik het deed, hij is niet eens met mij meegerend, hij is gewoon de andere kant weggerend.'

5.6 Slachtoffers

Terwijl mededaders en omstanders soms wel en soms niet bij overvallen aanwezig zijn, zijn slachtoffers een essentieel onderdeel van overvallen. Zonder slachtoffers (personen die bedreigd worden of tegen wie geweld wordt gebruikt) kan er immers geen sprake zijn van een overval. In tabel 5.10 wordt de relatie beschreven tussen gebruik van geweld en het aantal slachtoffers, of er

bekenden onder de slachtoffers waren en of de slachtoffers volgens de respondent uit het 'criminele circuit' afkomstig waren (als dat zo was, werd in de regel een relatie met drugshandel gelegd). Uit de percentages blijkt dat noch het aantal slachtoffers, noch de aanwezigheid van bekenden onder de slachtoffers een rol speelde bij het gebruik van geweld: bij alle categorieën schommelt het percentage overvallen met geweld rond het gemiddelde van 66,5 procent.

Wel blijkt dat tegen 'criminele' slachtoffers vaker (75 procent) geweld wordt gebruikt dan tegen andere slachtoffers (63,9). Zoals hierna zal blijken, heeft dit te maken met de (veronderstelde) grotere geneigdheid van 'criminele' slachtoffers, al dan niet fysiek weerstand te bieden en niet meteen op de eisen van de overvallers in te gaan.

Slachtoffers kunnen op verschillende manieren weerstand bieden wanneer zij door een overvalleur bedreigd worden. Mogelijke manieren die in de vraaggesprekken aan de orde werden gesteld zijn (1) het bieden van fysieke weerstand, (2) het bieden van verbale weerstand (praten of schreeuwen, maar niet meteen op de eisen ingaan), (3) het invoeren van hulp, en (4) proberen te vluchten. In tabel 5.11 wordt de sterke samenhang getoond tussen geweldgebruik door de overvallers en weerstand van de slachtoffers. Bij overvallen waarbij slachtoffers geen weerstand boden, werd in maar 44,9 procent geweld gebruikt. Bij overvallen met weerstand bedroeg dit percentage 83,8 procent, dus bijna het dubbele.

Een fragment uit een transcriptie illustreert de bevinding dat gebruik van geweld tijdens de overval gekoppeld wordt aan de vraag of het slachtoffer op de een of andere manier weerstand bood, dan wel voldeed aan wat de overvalleur van hem of haar eiste.

Tabel 5.10: Bedreiging en geweld naar kenmerken van slachtoffers. Bron: SAR2012

	Bedreiging		Geweld		Totaal	
	#	%	#	%	#	%
<i>Een of meer slachtoffers</i>						
Onbekend	2	66,7	1	33,3	3	100
Eén slachtoffer	27	32,5	56	67,5	83	100
Twee of meer slachtoffers	23	33,3	46	66,7	69	100
Totaal	52	33,5	103	66,5	155	100
<i>Bekende onder slachtoffers</i>						
Onbekend	2	100,0	0	0	2	100
Nee	37	33,0	75	67,0	112	100
Ja	13	31,7	28	68,3	41	100
Totaal	52	33,5	103	66,5	155	100
<i>Slachtoffer 'crimineel'</i>						
Slachtoffer niet 'crimineel'	43	36,1	76	63,9	119	100
Slachtoffer 'crimineel'	9	25,0	27	75,0	36	100
Totaal	52	33,5	103	66,5	155	100

Respondent: ‘Ik denk gewoon, ja, gewoon meewerken, ja. Als iemand zegt: “Op de grond gaan liggen”, gewoon op de grond gaan liggen, want je weet maar nooit wat er in iemands hoofd zit. Er zijn sommige mensen die, hun hebben geen ouders meer, ik heb wel mijn ouders. Sommige mensen hebben geen ouders meer, en hun hebben ook geen gevoel voor anderen. Dus als ze tegen jou zeggen gewoon dat je moet gaan liggen, en je ligt niet, dan krijg je het gewoon.’

Tabel 5.11: Bedreiging en geweld naar weerstand slachtoffer(s). Bron: SAR2012

	Bedreiging		Geweld		Totaal	
	#	%	#	%	#	%
Onbekend	1	16,7	5	83,3	6	100
Nee	38	55,1	31	44,9	69	100
Ja	13	16,3	67	83,8	80	100
Totaal	52	33,5	103	66,5	155	100

5.7 Bivariate en multivariate fixed effects logit-analyse

Net zoals in hoofdstuk 4 laten we in dit hoofdstuk de analyse op basis van kruistabellen volgen door een serie bivariate *fixed effects logit*-regressieanalyses. Deze analyses houden namelijk rekening met het feit dat sommige overvallen door dezelfde persoon gepleegd zijn. Ze controleren daarom beter voor verschillen tussen de respondenten en bieden daarmee een betrouwbaardere schatting van situationele effecten. Tabel 5.12 laat zien dat er drie situationele kenmerken zijn die een significante invloed hebben op het gebruik van geweld tijdens overvallen. Dat zijn de doelwitlocatie (vaker geweld bij woningovervallen), een bekende persoon onder de slachtoffers (minder vaak geweld tegen bekenden) en weerstand geboden door het slachtoffer (vaker geweld bij weerstand). Vooral het eerst- en laatstgenoemde effect is sterk: een odds ratio van 7 komt overeen met een kansverschuiving van bijvoorbeeld 50/50 naar 88/12 (meer uitleg over deze odds ratio is te vinden op pagina 55).

Tot slot zijn diverse multivariate modellen geschat waarin combinaties van de in tabel 5.12 opgenomen kenmerken werden opgenomen. In al die modellen bleek uiteindelijk maar één kenmerk een significant effect te hebben op gebruik van geweld, namelijk de vraag of het slachtoffer tijdens de overval weerstand bood door niet (meteen) op de eisen van de overvaller(s) in te gaan. We laten dit model niet meer apart zien omdat het in feite overeenkomt met het

bivariate model van weerstand. In het vervolg van dit hoofdstuk gaan we dieper in op de vraag hoe weerstand precies een rol speelt bij gebruik van geweld door overvallers.

Tabel 5.12: Relatie tussen gebruik van geweld (versus geen geweld) bij overval en situationale factoren. Schattingen van 15 univariate *fixed effects logit*-modellen. Bron: SAR2012

Situationele factor	odds ratio	observaties	personen
Locatie is woning	7,00*	52	26
Donker bij overval	1,00	52	26
Plan langer dan uren	1,67	52	26
Kleding geselecteerd	1,00	52	26
Methode geselecteerd	1,00	52	26
Doelwit geselecteerd	1,50	52	26
Buurt geselecteerd	1,00	52	26
Straat geselecteerd	1,00	52	26
Tijdstip geselecteerd	1,67	52	26
Tip gekregen	1,25	25	25
Mededader(s)	4,00	26	26
Meerdere slachtoffers	1,00	48	24
Bekend slachtoffer	0,50**	48	24
Crimineel slachtoffer	1,33	52	26
Weerstand slachtoffer	7,00**	50	25

*= $p < .10$; **= $p < .05$; ***= $p < .01$

5.8 Verdere analyse van de relatie tussen geweld en weerstand

Onze bevindingen tonen aan dat er een verband is tussen gebruik van geweld tijdens een overval en het gedrag van slachtoffers. Als slachtoffers niet meewerken, is de overval vaker gewelddadig. Als de slachtoffers wel meewerken, is de overval relatief gezien vaker niet-gewelddadig.

Wanneer gesproken wordt over ‘meewerken’, is dit uiteraard vanuit het perspectief van de dader. Vanuit dat perspectief is het ideale meewerkende slachtoffer iemand die precies doet wat de overvaller van hem of haar eist zonder weerstand te bieden. We onderscheiden vier soorten van weerstand bij een overval: fysiek weerstand bieden door middel van vastpakken, duwen, slaan of schoppen; verbaal weerstand bieden door op de dader in te praten, hem de huid vol te schelden, of anderzins verbaal aan te geven dat men niet van plan is op de eisen in te gaan; wegvluchten uit de situatie om daarmee slachtofferschap te voorkomen; en ten slotte het invoeren van hulp. In tabel 5.11 wordt dit onderscheid niet gemaakt en wordt elk van deze vier reacties beschouwd als een vorm van weerstand.

De volgende respondenten leggen uit waarom het gedrag van slachtoffers belangrijk is tijdens een overval:

Respondent: 'Maar ook dat ze gewoon weten van: niet fucken, weet je, daar gaat het om. Niet iedereen is hetzelfde, je moet gewoon respect hebben. Niet omdat jij een wapen heb dan moet ik bang voor jou zijn. Ik bedoel daarom, meestal heb je moordzaken ook en dan schieten ze mensen die bijvoorbeeld geen wapen hebben, nou dat vind ik laf. Ik bedoel, kijk, ga dan iemand schieten die ook eentje heeft, want je kan ook geschoten worden. En de ballen daarvoor, dat hebben ze niet, snap je? Dus dat is het.'

Respondent: 'Ja, ik zeg eerlijk, dat is het beste, gewoon. Ook op straat, als je wordt overvallen, werk gewoon mee, dat is gewoon voor jouw voordeel. Gewoon, je gaat geen klappen opvangen, of steekwonden of je gaat niet geschoten... Als je gewoon rustig meewerkt, dan is er niks aan de hand, is het gewoon zo snel mogelijk voorbij.'

Voordat wij dieper ingaan op wat het causale verband is tussen weerstand en geweld, kijken we eerst naar welke slachtoffers geneigd zijn mee te werken en welke weerstand bieden en wat voor soort letsel zij oplopen.

5.8.1 Van welke slachtoffers wordt weerstand verwacht

Van sommige typen slachtoffers verwachten daders gedrag dat zij van andere niet verwachten, en de wijze waarop overvallen gepleegd worden, weerspiegelt dat. In onderstaand citaat geeft de respondent aan dat een bepaalde voorzorgsmaatregel (het doorsnijden van autobanden) gebaseerd was op de verwachting dat de beoogde slachtoffers een gewapende achtervolging zouden inzetten na afloop van de overval:

Respondent: 'Ook criminelen, is 100 procent, en daarom hadden we ook die banden geschoten, want we dachten van: als we die ding, die banden niet doen, gaan ze misschien met andere wapens achter ons aan, daarom, voor de zekerheid, konden ze niks.'

Over het algemeen verwachten daders meer weerstand van personen uit het ‘criminele milieu’ dan van ‘gewone’ burgers. In de besproken overvallen waren de ‘criminele’ slachtoffers vaak personen die zich volgens de respondenten bezighielden met drugshandel en gerelateerde misdrijven. Het principe dat overvallers verwachten dat criminelen zich bij een beroving meer dan anderen zullen verzetten, geldt ook voor andere criminele groepen:

Respondent: ‘Gewoon omdat het moeilijk was. Er waren ook hosselaars daar binnen, dus we dachten van: hun gaan sowieso niet het geld in één keer allemaal weggeven, ze gaan gewoon voor het leven strijden, ze gaan gewoon terugschieten en zo, daardoor.’

5.8.2 Geweld en weerstand: kip of ei?

Uit tabel 5.11 blijkt dat er een verband is tussen gebruik van geweld door daders en het bieden van een of andere vorm van weerstand door slachtoffers. De vraag naar het causale verband tussen beide gedragingen is hiermee echter nog niet beantwoord: gebruiken daders geweld omdat slachtoffers weerstand bieden? (Dat is wat veel daders suggereren.) Of bieden slachtoffers weerstand omdat daders geweld gebruiken? Ook de verwachting van het gedrag van de ander kan hierbij van belang zijn: een dader die weerstand verwacht, zal misschien niet willen afwachten of het slachtoffer wel meewerkt, maar onmiddellijk geweld gebruiken. Hoewel slachtoffers in de regel verrast worden en nauwelijks tijd hebben de situatie in te schatten, kunnen ook zij enigszins anticiperen. Een slachtoffer dat bijvoorbeeld verwacht dat de daders onconditioneel geweld zullen gebruiken, zal misschien meteen weerstand bieden omdat hij of zij meent toch niets te verliezen te hebben. Om de relatie tussen de reactie van het slachtoffer en het geweld van de dader beter te begrijpen, hebben wij meer gedetailleerd gekeken naar de open beschrijvingen van de interacties tussen daders, slachtoffers en omstanders tijdens de overvallen. Onze bevindingen hier zijn dus niet gebaseerd op de redenen die de respondenten eventueel zelf gaven voor het gebruikte geweld, maar op een analyse van de volgorde van de handelingen (waaronder ook gewelddadige handelingen) van alle betrokkenen.

Centrale vragen daarbij waren: wanneer begint het geweld? Wat is de volgorde van de gebeurtenissen tijdens overvallen waar de slachtoffers niet meewerken? Begint de overval met geweld of wordt de overval pas op een later

moment gewelddadig? Wij hebben de 80 overvalsituaties waar de slachtoffers weerstand boden nauwgezet gecodeerd en geanalyseerd. In de transcripties van de vraaggesprekken is gezocht naar het specifieke moment waarop het gedrag van de dader veranderde van bedreigend in fysiek gewelddadig.

Wij hebben dus niet in detail onderzocht hoe geweld eventueel verder escaleerde in de loop van de overval, en ook niet of het gebruikte geweld als instrumenteel, expressief en/of excessief beschouwd kan worden.

In het hiernavolgende rapporteren we specifiek over deze 80 overvallen. Wat betreft de volgorde van geweld onderscheiden we drie situaties, namelijk:

- 1 Er werd geen geweld gebruikt.
- 2 Er werd onmiddellijk geweld gebruikt en de weerstand van het slachtoffer volgde daarna.
- 3 Er was eerst sprake van weerstand en pas daarna werd geweld gebruikt.

Tabel 5.13 laat zien dat 35 procent van de overvallen waar het slachtoffer weerstand bood reeds begon met gebruik van geweld door de daders. In die gevallen zou de reactie van de slachtoffer dus een gevolg kunnen zijn van het gewelddadige gedrag van de dader. In 52,5 procent van de gevallen werd de respondent gewelddadig nadat het slachtoffer weerstand had geboden. In die gevallen is het gebruikte geweld mogelijk een reactie op het gedrag van het slachtoffer. In 11,3 procent van de gevallen was er noch aan het begin noch nadat het slachtoffer weerstand bood, sprake van geweld.

Hoewel deze percentages zelf geen causale relaties aantonen (zowel geweld als weerstand kunnen door vele andere oorzaken beïnvloed worden), lijkt de volgorde waarin weerstand en geweld plaatsvinden erop te duiden dat geweld in ongeveer een op elke drie overvallen meteen en onvoorwaardelijk gebruikt wordt, en in ongeveer de helft van de overvallen pas nadat er sprake is van enige vorm van weerstand door het slachtoffer.

Tabel 5.13: Geweld bij overvallen met weerstand. Bron: SAR2012

Volgorde van geweld	#	%
Onbekend	1	1,3
Geen geweld	9	11,3
Bij aanvang	28	35,0
Later	42	52,5
Totaal	80	100,0

De volgende twee beschrijvingen zijn voorbeelden van deze twee scenario's. Eerst volgt een voorbeeld waarbij de dader vanaf het begin van de overval meteen geweld gebruikte:

Respondent: 'We hadden een tip gekregen, maar ja, maar het was, ja, we hadden een tip gekregen. Dus we belden aan, en ik en nog een jongen stonden eerst in de deuropening en toen de deur openging, deed die jongen, vriend van mij deed voet tussen de deur en toen kwamen die andere twee er gelijk bij. Toen gingen we naar binnen, eentje duwde die, die man naar achteren. En die man was gelijk bang, ging op de grond zitten, laat maar zeggen, in zijn woonkamer. Dus, en zijn vrouw was boven... dus toen, met zijn vieren waren we binnen en we... zijn vrouw was boven en die man lag op de grond. Dus eentje liep naar boven, die haalde die vrouw naar beneden en die gingen allemaal op de grond zitten. Eentje pakte ducttape en die deed de handen laat maar zeggen vast tappen, en op de mond bij die vrouw en de man. En ja, er was ook nog een zoontje, van een jaar of 11/12, maar die lag te slapen, dus lieten we ook gewoon slapen. Ja, en toen gingen we het huis doorzoeken, en toen ja, vonden we, ja, een portemonnee, ja, een portemonnee, een grote portemonnee met allemaal briefjes van 50, dus die pakte we. Een vriend van me pakte een laptop mee. En ja, dat was het eigenlijk.'

Het volgende voorbeeld heeft betrekking op een situatie waarin het geweld volgde op weerstand:

Respondent: 'Oké, dus daarom moesten ze weer auto switchen, dan moet die man, die man kwam buiten, kijken: "Oh ja, leuke band, oké, ik pak mijn sleutels. Dus al dat duurde ook... Want wij stonden daar, hierzo, op die hoek, moest ik ook zo wachten. Die man gaat weer naar binnen, hij komt buiten: Hier schat, sleutels. Kind moet weer uitstappen, en in die wagen, die kinderzitje moet weer daar terug, snap je? Dus dat duurde even. Oké, ze stapt in, kind, ze rijden weg. En hij blijft ze wegzwaaien. En dan komen we aanrijden. En die man bleef buiten, dus hoe we aan komen rijden, die passagier achter stapt af, loopt meteen naar die man toe, snapt u wat ik bedoel? En hij trekt zijn pistool, maar die man ging met hem vechten. Snapt u wat ik bedoel? En ze waren nog niet binnen in huis, precies voor die deur. Dus die man wou hem buiten houden, maar uiteindelijk vallen ze binnen. En ik moet nog die motor parkeren, ik

moet afstappen. Dus hoe ik kom, ik zie ze daar voor die deur, maar in het huis, maar wel voor die deur, die deur was nog open. Dus ik zie ze daar vechten, liggen daar “bambambam”, dus ik moet ook trekken nu. Dus dan moest ik die man even slaan, snapt u. “Dit is overval, geen grap, ga niet vechten want je wint niet, we zijn met zijn tweeën heb je gevoeld? Heb je dit gevoeld in je hoofd? Dit is echte wapen, ga niks doen, doe wat wij vragen dan gaan we nog eerder weg.” Oké, hij bleef... “Oké, ja, ja, is goed.” Oké, maar toen, die man was hartpatiënt, dat wisten we ook niet. Dus hij slikte pillen voor bloed verdunnen, dus nu stroomde niet klein beetje bloed, maar veel bloed. Haha snapt u wat ik bedoel? Dat hadden we nu allemaal tegen. Dus die man begon hevig te bloeden. Ik sleepte hem zo naar de woonkamer. Maar wij moesten in bloed lopen ook, dus dat laat ook sporen achter. Snapt u? Dus daaruit konden ze onze maten zien en wat voor schoenen het waren. Maar dat was geen probleem voor nu. Nu moesten we dat geld hebben en weggkomen weer, snapt u? Oké, nu heb ik die man gesleept naar de woonkamer, hij moest daar liggen. “Oké, sleutel van de kluis willen we” – “Nee, is met mijn vrouw” – “Oké, dus wil je dat wij op jouw vrouw wachten? Dan krijg jouw vrouw ook zo’n behandeling, wil je dat?” – “Nee, nee, nee, ik heb die sleutel” – “Oké, waar?” – “Is op de aanrecht, ik pak het even” – “Nee, jij blijft liggen, wij pakken het.” Die andere jongen ging het pakken. “Oké, hier is de sleutel, oké, kom naar de kluis nu met ons.” Dus dan moet hij opstaan, naar de kluis, open, zodra hij die kluis openmaakt, hebben we hem niet nodig, dus sleep ik hem weer naar de woonkamer, weer liggen. Begon te graaien, hij haalde die kluis leeg, snapt u wat ik bedoel? “Klaar, we zijn klaar, we hebben alles. We gaan weg.”

Bij de bespreking van tabel 5.10 werd gesignaleerd dat overvallers een duidelijk onderscheid maken tussen slachtoffers die zij als ‘criminelen’ zien en andere slachtoffers. Wat nog belangrijker leek te zijn voor geweldgebruik was niet zozeer of de slachtoffers betrokken waren bij criminele activiteiten, maar of ze ‘streetwise’² waren. Van sommige criminele slachtoffers werd niet verwacht dat ze terug zouden vechten. Mensen die belasting ontdoken, fraude pleegden of zwart werk deden, werden niet als ‘gevaarlijk’ beschouwd en van hen werd niet

2 Te vertalen als ‘bekend met het straatleven’ of ‘door de wol geverfd’. Het begrip verwijst naar eigenschappen die nodig zijn om te overleven in een stedelijk milieu.

verwacht dat zij weerstand zouden bieden. Een respondent refereerde als volgt naar deze niet als gevaarlijk beschouwde ‘criminelen’:

Respondent: ‘Nou, deze mensen, ze hebben drie tankstations en een Alfa Romeo-dealer. Maar wat ze doen is... ja, niet iedereen wil belasting betalen, dus ze nemen het geld gewoon mee naar huis haha.’

Van veel slachtoffers wisten de respondenten ook niet of ze geïnvolveerd waren in criminele activiteiten, maar verwachtten ze wel dat ze weerstand zouden bieden als ze overvallen zouden worden. Deze categorie slachtoffers werd veelal aangeduid als ‘streetwise’, of ‘jongens van de straat’: jongens die de regels van het straatleven kennen. Zij groeien typisch op in een achterstandswijk van een grote stad en zijn vaak van niet-westerse afkomst. Zij verblijven veel buitenshuis, zijn gewend om te vechten en zullen niet zomaar hun eigendommen afgeven. Kenmerken van leefstijl lijken een belangrijke rol te spelen bij het herkennen van jongens van de straat. Gevraagd naar waaraan een jongen van de straat herkend kan worden, geven respondenten aan dat dit te maken heeft met stijl van bewegen, praten en kleden: een dikke ketting, bontkraag, en dure merkkleding waren indicatoren van iemand die straatkennis had. Van jongens van de straat werd verwacht dat zij bij slachtofferschap van misdrijven geen aangifte zouden doen bij de politie, omdat zij geen vertrouwen in de politie hadden en zelf ook niet brandschoon waren. Vaak verdienden ze ook hun geld op illegale of niet helemaal formele manier, wat ook ‘hustling’ werd genoemd. De regels voor hoe de respondenten overvallen pleegden, waren anders bij overvallen op jongens van de straat dan bij mensen zonder straatkennis.

Tabel 5.14: Bedreiging en geweld bij overvallen met weerstand, naar ‘streetwise’ inschatting slachtoffer(s). Bron: SAR2012

Slachtoffer ‘streetwise’	Volgorde van geweld							
	Geen geweld		Bij aanvang		Later		Totaal	
	#	%	#	%	#	%	#	%
Nee	8	14,5	15	27,3	32	58,2	55	100
Ja	1	4,2	13	54,2	10	41,7	24	100
Totaal	9	11,4	28	35,4	42	53,2	79	100

Tabel 5.14 laat zien dat wanneer overvallen met weerstand gepleegd worden en het slachtoffer een ‘jongen van de straat’ is, de daders niet alleen vaker geweld gebruiken dan wanneer het slachtoffer geen ‘jongen van de straat’ is, maar

vooral ook dat het geweld dan veel vaker meteen bij aanvang wordt gebruikt en niet pas wanneer het slachtoffer weerstand biedt. Sommige respondenten leggen zelf de relatie met de werkwijze van een arrestatieteam (waarmee velen als ‘slachtoffer’ ervaring hebben), en betogen dat het bij ‘streetwise’ slachtoffers zaak is met veel overtuiging binnen te vallen:

Respondent: ‘Nou omdat wij naar binnen gingen als arrestatieteam, omdat ik weet dat die vrouw in de wiethandel zit, dus ja als je zegt: “Hé, politie of arrestatieteam op de grond liggen”, dan doen ze niks, en als wij zeggen van we zijn inbrekers, dan gaat ze gelijk de politie bellen, dus dat is een slecht idee. Dus zo hadden we dat bedacht en zo is het ook gegaan, raam opengebroken, raam eruit getrapt voor de rest.’

Respondent: We hebben hier met criminelen te maken, nogmaals, het gaat niet om een supermarktje die je even overvalt. Criminelen zijn niet te voorspellen. Het kan zomaar zijn dat hij een wapen trekt en jou neerknalt in plaats van jij hem, begrijp je? In plaats van dat je die geld van hem meeneemt. Dus alertheid is heel belangrijk, begrijp je? En bovendien, wat ik net aangaf, geweld: beter vermijden. Probeer wel de puntjes op de i te zetten door te laten zien van: “hey, hier kom ik voor”, begrijp je? En wat ik net al aangaf, desnoods een klap om even wakker te maken van: “dit is waar ik hier voor ben”, en klaar.’

Respondent: ‘Er wordt geweld gebruikt als ze tegenstribbelen, want wij gaan niet gauw terugkrabbelen. Als je hoort dat iemand terugkrabbelt, dan is het in het begin, dat hij iets doet. Als het iemand met ervaring is, dan gebruik je geweld als hij tegenstribbelt, dat moet, je hebt geen andere keus, want je bent ook bang dat hij jou iets aandoet en je wil niet met lege handen terug, want als je dan wel wordt gepakt, zit je voor lege handen.’

Tabel 5.15: Bedreiging en geweld bij overvallen met weerstand, naar type weerstand. Bron: SAR2012

Soort weerstand	Volgorde van geweld							
	Geen geweld		Bij aanvang		Later		Totaal	
	#	%	#	%	#	%	#	%
Fysiek	1	2,2	13	28,9	31	68,9	45	100
Verbaal	3	13,0	10	43,5	10	43,5	23	100
Wegvluchten	4	57,1	2	28,6	1	14,3	7	100
Hulp roepen	0	0	3	100,0	0	0	3	100
Totaal	8	10,3	28	35,9	42	53,8	78	100

Tabel 5.15 geeft aan dat de volgorde van geweld te maken heeft met het soort weerstand dat de slachtoffers bieden. Omdat vluchtpogingen en het invoeren van hulp relatief weinig voorkomen als belangrijkste vorm van weerstand, is vooral het onderscheid tussen verbale weerstand en fysieke weerstand van belang. Duidelijk is dat het type weerstand niet alleen samenhangt met het gebruik van geweld (geen geweld in 2,2 procent van de overvallen met fysieke weerstand en in 13 procent van de overvallen met verbale weerstand), maar ook met het moment waarop het geweld wordt aangewend. Bij overvallen met verbale weerstand gebeurt dat in de helft van de gevallen meteen en in de andere helft later (en dus mogelijk in reactie op de verbale weerstand). Bij overvallen met fysieke weerstand gebeurt het in 30 procent van de gevallen meteen en in 70 procent pas later (en dus mogelijk in reactie op de fysieke weerstand).

Uit onderzoek blijkt dat als daders wapens hebben, de kans dat ze geweld gebruiken in het begin van de overval kleiner is (Luckenbill, 1980). Vaak worden wapens alleen gebruikt als de slachtoffers niet meewerken (Feeney, 1986). Aan de andere kant lopen slachtoffers vaker letsel op als de dader geen wapen heeft (Cook, 1980). Deze bevindingen lijken aan te geven dat een wapen de behoefte aan geweld kleiner maakt.

In tabel 5.16 wordt de relatie weergegeven tussen gebruik van geweld (en het moment waarop) en de beschikbaarheid van wapens (en het moment waarop het wapen getoond werd). De uitkomsten lijken de bevindingen in de literatuur niet te bevestigen. Zo blijft geweld vaker achterwege bij ongewapende overvallen dan bij gewapende overvallen, en bestaat er geen groot verschil in gebruik van geweld tussen overvallen waarbij de wapens meteen worden getoond en overvallen waarbij dit pas later gebeurt.

Tabel 5.16: Bedreiging en geweld bij overvallen met weerstand, naar tijdstip tonen wapen. Bron: SAR2012

Wanneer wapen	Volgorde van geweld							
	Geen geweld		Bij aanvang		Later		Totaal	
	#	%	#	%	#	%	#	%
Geen wapen	5	22,7	10	45,5	7	31,8	22	100
Bij aanvang getoond	4	10,3	9	23,1	26	66,7	39	100
Later getoond	0	0	7	43,8	9	56,3	16	100
Niet getoond	0	0	2	100,0	0	0	2	100
Totaal	9	11,4	28	35,4	42	53,2	79	100

Tabel 5.17: Bedreiging en geweld bij overvallen met weerstand, naar locatie. Bron: SAR2012

Plaatscategorie	Volgorde van geweld					
	Bij aanvang		Later		Totaal	
	#	%	#	%	#	%
Woning	11	57,9	8	42,1	19	100
Detailhandel	5	20,0	20	80,0	25	100
Publieke ruimte	12	48,0	13	52,0	25	100
Totaal	28	40,6	41	59,4	69	100

Om meer inzicht te verwerven in kenmerken van situaties die gewelddadig zijn vanaf het begin en situaties die alleen later gewelddadig worden, is verder gekeken naar de locaties waar de overvallen plaatsvonden. Tabel 5.2 op pagina 71 liet al zien dat woningovervallen vaker gewelddadig zijn dan overvallen op vestigingen van de detailhandel en overvallen in de publieke ruimte. Wanneer we vervolgens in tabel 5.17 alleen de overvallen met geweld in beschouwing nemen, blijkt dat het geweld bij overvallen in woningen en in de publieke ruimte relatief vaak meteen bij aanvang plaatsvindt (57,9 respectievelijk 48 procent, tegen 20 procent in de detailhandel), terwijl de meeste overvallen in vestigingen van de detailhandel pas in tweede instantie gewelddadig worden, mogelijk maar niet noodzakelijkerwijs als gevolg van weerstand door slachtoffers. In andere gevallen zou het ook kunnen gaan om gepercipieerde weerstand, bijvoorbeeld wanneer veronderstelde buit niet aanwezig blijkt te zijn, wanneer slachtoffers er geen toegang tot hebben of niet in staat zijn zo snel te handelen als de overvaller wil, en de overvallers dit alles interpreteren als een vorm van weerstand of tegenwerking. Ongeveer de helft van alle woningovervallen – met of zonder geweld en met of zonder weerstand van de slachtoffer – vond plaats bij mensen van wie de dader wist dat ze geïnvolveerd waren in criminele activiteiten. Maar liefst 22 procent van alle overvallen in het onderzoek vond plaats bij slachtoffers die, althans volgens de daders die onze respondenten waren, criminele antecedenten hadden. Dit waren veelal slachtoffers van overvallen in woningen. Uit dossieronderzoek (Mesu e.a., 2011) is bekend dat 25 procent van de slachtoffers van woningovervallen een criminele achtergrond heeft.

5.8.3 Kleine kans om met weerstand slachtofferschap te voorkomen

In 4 van de 80 gevallen waarin de slachtoffers weerstand boden, zijn ze erin geslaagd om de dader te overtuigen te vertrekken zonder buit. Zoals blijkt uit de volgende beschrijvingen van de vier gevallen, was er slechts één waarbij het slachtoffer geen letsel opliep. In de andere drie gevallen leidde het verzet van het slachtoffer weliswaar tot het mislukken van de overval, maar ook tot een escalatie van geweld en zwaar letsel voor de slachtoffers:

Respondent: 'Nee, nee, daar ging het niet door. En toen heb ik de trein bij Spaarnwoude station genomen naar Amsterdam Centraal. En daar, op een gegeven moment, ben ik eerst naar de Westermarkt geweest, omdat je daar meestal pillen koopt en zo. Heb ik wat gekocht, een paar pillen geslikt, biertje gedronken. Met een paar jongens die ik gewoon oppervlakkig ken, wat gepraat en zo. Toen ben ik naar Foodplaza gelopen, naar de Albert Heijn, ging makkelijk de eerste keer. Dus ik doe het nu weer, dus ik neem weer de laatste kassa en probeer hetzelfde. Maar ja, deze keer ging het helemaal niet goed. Deze cassière die werkte er al waarschijnlijk langer. Dus die wou gelijk gaan bellen, en die geeft me ook helemaal niks. Dus ik blijf haar bedreigen en zij pakt de telefoon, en wij trekken aan de telefoon, zij wil natuurlijk beveiliging bellen of wat dan ook bellen. Wij trekken aan die telefoon, die snoer eruit, die telefoon over de grond. En ik zag: nou, dat gaat niet lukken. Dus ik loop zo naar buiten toe, zo met het alarmpistool van... dat ik zo naar buiten loop dat er niemand naar me toe komt, de beveiliging ook niet. Dus ik ren snel naar de Kalverstraat, ik denk dan ga ik op in de menigte, dan ziet niemand me.'

Respondent: 'De ene, de klant ging op de grond liggen. Die vrouw ging wegrekken, die vrouw van die man. En die man kwam, die ging bedreigen... hoe heet dat? Met een, je weet een bonnenprikker, toch?'

Interviewer: 'Nee?'

Respondent: 'Een bonnenprikker, in een winkel, als je een bon inlevert of zo, waar ze prikken ze hem, toch.'

Interviewer: 'Oké, zo.'

Respondent: 'Ja, dus hij ging ons dreigen met die ding, met die punt, je weet toch.'

Interviewer: 'Oh, dus hij ging, dus jullie kwamen binnen met twee geweren, en die man ging met een soort kleine...?'

Respondent: 'Ja.'

Interviewer: 'Oh, hoe deed hij dat?'

Respondent: 'Hij pakt die ding, weet je, dus iemand trapte hem, en we gaan weg van daar.'

Interviewer: 'Oké, dus hij pakte dat ding en toen ging een van jullie hem even een klap geven?'

Respondent: 'Ja, ja.'

Interviewer: 'En toen ging hij liggen?'

Respondent: 'Ja, toen gingen we weg van daar.'

Interviewer: 'Oké. En werd hij bewusteloos, of ging hij gewoon...?'

Respondent: 'Gewoon een afhoud-trap toch.'

Interviewer: 'Een wat?'

Respondent: 'Een afhoud-trap, dat je hem wegduwt met een trap.'

Interviewer: 'Oké. En die vrouw, waar ging zij naartoe?'

Respondent: 'Die ging naar de keuken.'

Interviewer: 'En daar ging de deur dicht, of?'

Respondent: 'Nee, toen die man lag op de grond, toen we gingen weg.'

Interviewer: 'Dus toen gingen jullie gewoon pakken wat er in de kassa was?'

Respondent: 'Nee, dat niet, we waren meteen weg, we hadden niks gepakt.'

Interviewer: 'Oh, jullie hadden niks gepakt?'

Respondent: 'Nee.'

Interviewer: 'Waarom niet?'

Respondent: 'Omdat was fucked up, dat je laat je vingerafdrukken achter en zo, begrijp je?'

Interviewer: 'Oh.'

Respondent: 'Want we hadden ook geen handschoenen.'

Interviewer: 'Oh, jullie hadden geen handschoenen?'

Respondent: 'Nee.'

Interviewer: 'Dus jullie waren van plan dat hij het moest pakken voor jullie?'

Respondent: 'Ja, maar hij werkte niet mee, begrijp je?'

Interviewer: 'Ja, oké. Dus toen hij niet meewerkte, toen dachten jullie: nou, dit gaan we niet gewoon zomaar pakken, dus we gaan gewoon weg?'

Respondent: 'Ja.'

Interviewer: 'Dus er was gewoon een hele kassa vol geld en jullie gingen het niet pakken?'

Respondent: 'Ja, vingerafdrukken, weet je. Je gaat niet gepakt worden voor een paar honderd euro, begrijp je?'

Respondent: 'Ja, met die busje en toen eh... toen gingen ik en een andere jongen gingen kijken en eentje bleef bij de au... bij het busje, toen hadden we alles eh... hadden we alles, we rolden alles naar die bus toen en ja dus terwijl we dat aan het rollen waren, hadden de burens of zo hadden iets gezien, dus die kwamen naar buiten lopen en toen eh ja die gingen schreeuwen en zo, die buurman schreeuwde van ja buurman ze zijn bij je binnen, dit dat. Toen kwamen ik en die andere jongen daarheen lopen, zeg maar daar aanlopen, we dachten eerst dat het politie was dus we renden eerst de andere kant op, maar er was geen uitgang dus toen gingen we weer terugrennen. En toen ja verder eh... het eerste wat er gebeurde was zeg maar was die man die wou die vriend van mij grijpen en toen had-ie hem een klap gegeven met een ijzeren pijp en toen ging die man naar de grond.'

Interviewer: 'Dus jouw vriend had hem een klap gegeven?'

Respondent: 'Ja en toen zijn we gevlucht.'

Interviewer: 'Ja, en dus die man probeerde jullie te pakken?'

Respondent: 'Hmhm.'

Interviewer: 'En toen eh en jullie zagen geen uitweg zeg maar, jullie moesten voorbij hem om weg te komen?'

Respondent: 'Ja dat ja ja, zo kon je het zien ja.'

Interviewer: 'En toen gaf hij een klap met die ijzeren ding?'

Respondent: 'Ja.'

Interviewer: 'En toen gingen jullie de bus... de bus in of wat?'

Respondent: 'Ja, ja we gingen de bus in.'

Interviewer: 'Met de koper?'

Respondent: 'Nee zonder koper, die lag daar en zonder die pijp, die lag daar ook nog op de grond en toen waren we weggereden en toen... zeg maar was vlak bij het politiebureau, zeg maar was een weg die liep langs het politiebureau en er was alleen nog maar een klein weggetje naar links en daar was een parkeerplaats, dus we hadden... dus hij reed naar die parkeerplaats toe, anders had ik daar politie tegengekomen waarschijnlijk, gaan wij naar die parkeerplaats, had-ie die auto daar neergezet, waren op de voet verder gegaan, maar toen op een gegeven moment die jongen wou... zei ineens ja ik moet terug, want die auto stond op zijn vader z'n naam, dus hij ging terug daarheen, toen had-ie die auto

gestart, terwijl die de auto had gestart was die opgepakt en toen later heeft-ie mij verraden.'

Respondent: 'Toen ik daar kwam, ze zagen al, ik kwam met capuchon, toch. Ze wist al gelijk, ik kwam die ding in, en die vrouw begon gelijk met flessen te gooien.'

Interviewer: 'Oh, ze begon met flessen te gooien?'

Respondent: 'Ja, ja!'

Interviewer: 'Dus kwam je met een pistool, of? Had je een wapen bij je?'

Respondent: 'Nee, ik had een mes, deze keer had ik een grotere mes bij me haha.'

Interviewer: 'Oké, en die heb je laten zien?'

Respondent: 'Ja, die heb ik ook laten zien. Dus hoe ik in die ding kom zo, met die capuchon op zo, weet je, je weet toch, die vrouw begint gelijk met flessen te gooien van achter...'

Interviewer: 'Voordat je die mes hebt laten zien?'

Respondent: 'Ja, ja, die vrouw begint gelijk met die flessen te gooien, maar hoe ik naar binnen kwam, zo snel, snel, dan weet je al wat er gaat gebeuren, weet je, je weet toch.'

Interviewer: 'Was het hetzelfde vrouw?'

Respondent: 'Nee, was...'

Interviewer: 'Oh, een andere?'

Respondent: 'Was twee vrouwen en één man was er binnen.'

Interviewer: 'Oké. Zij begon met flessen te gooien, wat gebeurde er toen?'

Respondent: 'En toen ging ik gelijk naar de kassa zo, en die man daar begon me te duwen zo, weet je, je weet toch. Maar ik had zo'n trui aan, zeg maar, hier helemaal open, weet je. Dus zeg maar, hier kan ik mijn hand doorheen steken, ik had die mes hier zo gezet. Die man begon me te duwen zo, ik trek die mes zo, hij schrikt, weet je, je weet toch. Terwijl die vrouw, ze begint nog steeds met flessen te gooien! Weet je, je weet toch, en ik heb die vrouw, die man zat op de grond, ik wou die kassa meenemen, ik wou die hele kassa meenemen, weet je. Die vrouw komt opeens "nee!" schreeuwen, weet je, dus ik duw haar zo, en is ze op een pink terechtgekomen of zo, of op haar pols, iets gebroken of zo, ik weet niet, weet je. Allemaal foto's laten zien, blauwe plekken en zo, weet je. Ik trek aan die kassa zo, die kassa zit gewoon vast, weet je, je weet toch. En die andere vrouw gelijk schreeuwen, naar buiten: "Politie!", dit en dat,

weet je. Toen ben ik maar gelijk weggegaan. Dat was op een poging gebleven, dat was een poging. Voor dat hebben ze me drie jaar gegeven.'

5.8.4 Gebruik van geweld geen voorkeur

Het feit dat de meeste overvallen waar het slachtoffer weerstand biedt, beginnen zonder geweld, geeft aan dat geweld niet de makkelijkste manier is voor de dader om de overval tot een goed einde te brengen. In zijn boek over geweld geeft Collins (2008) aan dat geweld in de media en ook in de wetenschappelijke literatuur vaak wordt voorgesteld alsof het makkelijk te gebruiken is. In die voorstelling is de keuze voor geweld misschien niet vanzelfsprekend, maar de uitvoering ervan wel. In de praktijk blijkt vaak dat geweld gebruiken moeilijk is. De dader moet over zijn eigen angst heen stappen en tegelijkertijd controle houden over de situatie. Collins (2008) beweert dat geweld gebruiken makkelijker wordt met ervaring, maar zelfs getrainde militairen hebben er moeite mee. De respondenten in ons onderzoek waren veelal reeds bij meerdere overvallen betrokken geweest, maar geweld gebruiken beschreven ze in het algemeen als heel lastig. Een respondent vertelde dat hij ooit weg was gelopen omdat de slachtoffers niet overtuigd waren dat hij echt bereid was om geweld te gebruiken (en dat zij daarin ook gelijk hadden):

Respondent: 'Nee, er stonden twee van zulke vrouwen, ze zeggen: "Luister, je krijgt helemaal niks", ik zeg: "Ja, maar dan moet ik schieten", zegt ze: "Nou, dan schiet je maar", ik zei: "Nou... je bent een vrouw met ballen", ik zeg: "Ik ga weer." Heb ik ook meegemaakt, weet je, ik moest er wel om lachen, weet je wel haha.'

Er werd tijdens de vraaggesprekken door de respondenten vaak gerefereerd naar tv-uitzendingen, in het bijzonder *Opsporing verzocht*, vooral ook wanneer voorbeelden gezocht werden voor nachtmerrieachtige situaties vanuit het perspectief van daders. Een populair voorbeeld tijdens de onderzoeksperiode kwam uit het programma *De Wereld Draait Door*. Onderwerp was een overval in café 't Halve Maatje in Rotterdam op 13 januari 2012. In het filmfragment, dat ook op YouTube te vinden is, is te zien hoe de overvaller binnenkomt en een pistool richt op verschillende gasten. Van de gasten reageert bijna niemand op zijn aanwezigheid, sommige kijken hem raar aan. Na een paar pogingen een reactie te krijgen loopt de overvaller weg. (Hij werd achtervolgd door

gasten die hem buiten het café aanhielden, en werd aan de politie overgedragen.)

De respondenten beschreven dit fragment als een nachtmerriesituatie omdat niemand de overvaller serieus nam. Hij deed zijn best bedreigend over te komen, maar niemand werd bang of zelfs verontrust. Waar de respondent in het voorafgaande fragment uit een vraaggesprek snel opgaf en rustig wegliep, deed de dader in het filmfragment meer moeite om serieus genomen te worden, hetgeen onze respondenten heel pijnlijk en genant vonden.

Een respondent legde uit dat hij in paniek was geraakt, en dat die paniek tijdens de overval werd omgezet in boosheid:

Respondent: [lang stil] 'Ja, ik weet niet, je krijgt een soort boosheid of zo, een soort... je wordt een beetje agressief of zo, dat je niet echt goed weet wat je moet doen of zo. En ook een soort paniek, en die paniek slaat dan om in agressie of zo, of boosheid.'

De respondenten beschrijven de momenten waarop zij geweld gebruikten over het algemeen als vervelende ervaringen:

Respondent: 'Het was niet prettig, het was geen prettig gevoel. Het was echt, dat moment, ik kan niet in woorden uitleggen. Het was echt gewoon dat moment ook... Ik was misschien nog in ergere shock dan hun, die mensen daarbinnen.'

Respondent: 'Ja, het is wel um, ja die gevoel, ja die heb ik eigenlijk niet graag. Ik ben graag gewoon normaal, gewoon gebalanceerd, weet je. Niet echt dat ik een gevoel heb die ik niet kan controleren, weet je, dus dat heb ik eigenlijk niet graag.'

Behalve enkele respondenten die beweerden altijd geweld te gebruiken, gaven de meeste respondenten aan alles in het werk te stellen om 'onnodig' geweld te vermijden. Om aan te geven wat ze bedoelden met 'onnodig geweld' gebruikten ze ook weer voorbeelden uit *Opsporing Verzocht*. Een respondent had het over 'te ver' gaan in voorbeelden uit overvallen in Lelystad en Amsterdam die in een aflevering aan de orde waren geweest:

Respondent: '[Andere criminelen] dat interesseert me niet, hij weet wat voor risico hij loopt, dat weet hij heel goed. Ik ben ook een dealer, ik weet

ook ze kunnen bij mij, met vijf man mijn huis binnenkomen, en ze kunnen me ook rippen. Ja, zulk soort dingen die kunnen gebeuren, daar moet je rekening mee houden. Maar iemand die gewoon zo aan het winkelen is, en iemand komt binnen... Bijvoorbeeld hier in Lelystad met die overval: mensen zijn aan het winkelen, mensen komen binnen, ze krijgen klappen met een hamer, dat soort dingen, dat kan niet. Dat kan gewoon niet, dat vind ik gewoon, ja... En als je dan ook ziet wat er gepakt wordt, jochies van 17, 18 jaar, ja... het zijn geen kleine dingetjes, het zijn dingen die een hele grote maatschappelijke rel veroorzaken. En door zulk soort dingen zijn die straffen ook zo enorm omhoog gegaan. Mensen gaan een oma overvallen, mensen gaan... ze slaan een eigenaar van een juwelier half dood. Bijvoorbeeld met die Vonk, ze flikkeren hem in een put en die man heeft een dwarslaesie. Ja, dat soort dingen, ja, gaat gewoon te ver.'

Een andere respondent refereerde naar dezelfde overval in Amsterdam:

Respondent: 'Ja, maar ja, ik weet niet of ik dat gedaan had, dat kan ik niet zeggen. Want net zoals die jongens nu bijvoorbeeld, die die juwelier hebben gepakt, dat... dat vind ik gewoon dom, dat vind ik gewoon heel dom. Ook voor juwelen ga ik niet iemand neerschieten, dat doe je niet. Je bent 19 jaar, dan ga je... Dat doe je niet.'

Ook uit de volgende citaten spreekt duidelijk een negatieve houding ten opzichte van geweld, al wordt die tegelijkertijd soms ook enigszins afgezwakt door de toevoeging dat geweld ook 'nodig' kan zijn:

Respondent: 'Ja, dat is gewoon doen, je weet toch. Maar in mijn doen, ik weet ook nog steeds wat ik doe. Ik ben niet zo iemand: ik ga naar binnen om mensen te mishandelen, of mensen te gaan schieten, of wat dan ook. Nee, dat is niet mijn bedoeling, je weet toch. Dus ik besef ook nog wel wat ik doe. Maar bij mij, mijn knop omdraaien: gewoon doen, consequenties komen later.'

Respondent: 'Nee, het was een soort van mislukt eigenlijk, je had wel het geld, maar ja, je had het liever niet gedaan. Je hoopt natuurlijk dat alles... geweldloos verloopt, dat heeft iedereen die dat doet. Als er geweld gebeurt, dan komt het door hun zelf. Het is heel hard om te zeggen, maar als ze meewerken, dan gebeurt er niks, zo is het gewoon.'

Respondent: 'Je moet alert blijven, en als je drugs op hebt, doe je soms dingen wat je beter niet kan doen. Bijvoorbeeld, dat als ze tegenstribbelen, dat je dan gaat schieten, terwijl het niet nodig is. En als zoiets gebeurt... dat wil je gewoon niet laten gebeuren, dat moet alleen als het echt nodig is.'

Respondent: 'Als er geen geweld nodig is, gebruik ik ook geen geweld. Als het nodig is, is het nodig, als het niet nodig is, liever niet. Want als je geweld gebruikt, krijg je ook als je gepakt wordt, een veel hogere straf. Tegenwoordig, als je hoort, acht, negen jaar.'

Respondent: 'Dat je zomaar die man gaat neerschieten. Godzijdank heb ik dat nooit hoeven doen. Dus je moet altijd beheerst zijn.'

Conclusies en discussie

6.1 Samenvatting

6.1.1 Steekproef, gegevensverzameling en analysemethoden

De bevindingen in dit rapport zijn gebaseerd op een analyse van vraaggesprekken met 104 mannen die overvallen (diefstal met geweld) hadden gepleegd. Tijdens de gesprekken, die 1 tot 3 uur duurden, hebben de respondenten in totaal 236 overvallen in detail beschreven, waarvan er 155 daadwerkelijk waren gepleegd (52 met bedreiging en 103 met geweld) en 81 waren voorgenomen, maar uiteindelijk werden afgeblazen. De daders van 79 van de 155 gepleegde overvallen (51 procent) zijn uiteindelijk, soms na maanden, vanwege hun betrokkenheid bij die overval gearresteerd. Van de 104 respondenten waren er 28 niet gedetineerd ten tijde van het vraaggesprek. Met hen werd in openbare horecagelegenheden een vraaggesprek gevoerd. De andere 78 respondenten waren gedetineerd. De vraaggesprekken met hen vonden plaats in de gevangenis.

Tijdens de interviews is gebruikgemaakt van gesloten vragen en van open vragen. De gesloten vragen zijn gebruikt voor het kwantificeren van situationele aspecten van (potentiële) overvalsituaties, aspecten waarvan op voorhand verwacht werd dat zij relevant konden zijn voor het verloop van de overvalsituatie: voor de vraag of de overval afgeblazen zou worden, en, zo niet, de vraag of zij met fysiek geweld gepaard zouden gaan.

De functie van de open vragen is dat zij de respondenten antwoorden ontlokken die buiten het verwachtingspatroon kunnen vallen. Deze antwoorden bevatten soms elementen die een rol spelen bij de uitvoering van overvallen maar die geen expliciet onderdeel uitmaakten van de vragenlijst met gesloten vragen.

In tegenstelling tot veel andere onderzoeken waarin van open vragen gebruik wordt gemaakt, is in het onderhavige onderzoek een deel van de antwoorden op de open vragen gekwantificeerd, dat wil zeggen dat op basis van het opgenomen vraaggesprek voor elke overval nieuwe variabelen zijn geconstrueerd die betrekking hebben op kenmerken van de overval of van de betrok-

ken personen. Dat heeft vooral een meerwaarde omdat er een voldoende grote groep van respondenten en overvallen is onderzocht.

In de beschrijvingen van de bevindingen presenteren wij conclusies die gebaseerd zijn op drie soorten analysetechnieken. In de eerste plaats gaat het om conclusies die voortvloeien uit de analyse van kruistabellen. In die kruistabellen worden overvalsituaties met verschillende kenmerken vergeleken. Deze vergelijkingen betreffen percentages afgeblazen en uitgevoerde overvallen, en percentages overvallen met en zonder gebruik van fysiek geweld. In de tweede plaats presenteren we de bevindingen van bivariate regressieanalyses, waar in essentie dezelfde vergelijking gemaakt wordt als in de analyse van tabellen, maar waar we corrigeren we voor daderkenmerken doordat we alleen afgeblazen, gewelddadige en niet-gewelddadige overvallen van dezelfde respondent vergelijken. In de derde plaats gaat het om bevindingen die gebaseerd zijn op multivariate regressieanalyse met correctie voor daderkenmerken. De multivariate regressieanalyse levert de strengste toets op voor de aanwezigheid van situationele effecten, gevolgd door de bivariate regressieanalyse, maar beide analyses zijn gebaseerd op minder observaties dan de andere analyses omdat niet met alle respondenten van elk van de drie soorten overvallen een recent voorbeeld is besproken.

6.1.2 Persoonlijke achtergronden van respondenten

Aan de hand van enkele kenmerken kan een beknopt beeld geschetst worden van de maatschappelijke achtergrond en de leefstijl van de respondenten.

Driekwart van de 104 respondenten was jonger dan 27 jaar. Het merendeel behoorde tot de zogenoemde tweede generatie allochtonen; zij waren zelf in Nederland geboren, maar hun ouders waren immigranten.

Van de respondenten had (voorafgaand aan detentie) 42 procent geen vaste dagbesteding (volgde geen opleiding en had geen werkkring). Het opleidingsniveau was in het algemeen laag. Iets minder dan de helft woonde nog bij de ouders. Een op de vijf respondenten had een minder gangbare woonsituatie (niet bij ouders, niet alleen en niet met een partner, maar bijvoorbeeld bij vrienden of in institutioneel verband).

Gebruik van alcohol en cannabis kwam relatief vaak voor, maar gebruik van andere drugs was zeldzaam. Relatief zwaar cannabisgebruik (meer dan drie joints per dag) kwam voor bij 40 procent van de respondenten, relatief zwaar alcoholgebruik (meer dan 3 glazen per dag) bij 20 procent.

De respondenten waren over het algemeen ervaren overvallers. Ruim de helft gaf aan 6 of meer overvallen gepleegd te hebben, 18 procent rapporteerde 3 tot 5 overvallen en 28 procent 1 of 2 overvallen. Van de 104 respondenten waren er 15 nog nooit voor een overval gearresteerd. Bijna 40 procent van de respondenten was zelf een of meerdere keren slachtoffer geweest van een overval.

6.1.3 Gepleegde en afgeblazen overvallen

Vanuit het perspectief van criminaliteitspreventie kan het vruchtbaar zijn meer kennis te hebben over de factoren die ertoe leiden dat voorgenomen overvallen nog voor aanvang worden afgeblazen. Mogelijk zijn immers sommige van die factoren te beïnvloeden door potentiële slachtoffers, omstanders of anderen, en kunnen beleidsmaatregelen daarbij een faciliterende rol spelen. Om zulke factoren op het spoor te komen, hebben we getracht daadwerkelijk gepleegde en afgeblazen overvallen systematisch met elkaar te vergelijken. Gegevens over afgeblazen overvallen werden verkregen door de respondenten daarnaar te vragen. Verreweg de meeste respondenten waren niet alleen ervaren overvallers, maar hadden ook legio situaties meegemaakt waarin zij van een voorgenomen overval afzagen. Zij konden die in de regel ook redelijk nauwkeurig beschrijven. Wij hebben in totaal 236 overvallen vergeleken, waarvan er 155 daadwerkelijk gepleegd waren en 81 waren afgeblazen voordat ze waren aangevangen.

Op basis van eenvoudige analyses van kruistabellen is vastgesteld dat afgeblazen overvallen zich in enkele opzichten onderscheiden van gepleegde overvallen. Overvallen die gepland zijn wat betreft de keuze van tijdstip, buurt, straat, en doelwit, worden vaker afgeblazen dan overvallen die minder goed gepland zijn. Bij voorbereidingen die verband houden met keuze van methoden en te dragen kleding geldt het omgekeerde: overvallen waarbij van tevoren over de methode is nagedacht en geschikte kleding is aangetrokken, worden minder vaak afgeblazen. Overigens worden totaal ongeplande overvallen die spontaan lijken te ontstaan het vaakst afgeblazen (48 procent), al dient te worden aangekend dat het aantal 'spontane' overvallen in dit onderzoek vrij gering was (25 van de 236 overvallen).

De relatie tussen respondent en slachtoffer lijkt een rol te spelen. Wanneer zich onder de slachtoffers een bekende bevindt, wordt de overval minder vaak gepleegd (en dus vaker afgeblazen) dan wanneer het slachtoffer of de slachtoffers vreemden zijn.

Wanneer de respondenten over slachtoffers spraken, maakten zij regelmatig onderscheid tussen ‘criminelen’ en andere slachtoffers. ‘Criminele’ slachtoffers werden vaak geassocieerd met de wereld van de drugshandel (maar ook wel met andere vormen van criminaliteit, waaronder witteboordencriminaliteit zoals fraude of belastingontduiking), met een om die reden hoge verwachte opbrengst, een kleine kans op aangifte, maar een grote kans op verweer. De criminele achtergrond van slachtoffers leek nauwelijks een rol te spelen bij het afblazen van voorgenomen overvallen.

Gebruik van tipgevers komt relatief vaak voor. Van de in totaal 236 voorgenomen overvallen was er bij 77 sprake van een tipgever. De meest gebruikelijke tipgever is een ‘insider’ die als werknemer betrokken was, of was geweest, bij het bedrijf waar de overval plaatsvond. Vrienden en kennissen komen ook vaak voor als tipgevers. Er is geen duidelijke relatie tussen de betrokkenheid van een tipgever en de waarschijnlijkheid dat een overval wordt afgeblazen.

Woningovervallen worden minder vaak afgeblazen (25 procent) dan overvallen op vestigingen van de detailhandel (37 procent) en in de publieke ruimte (36 procent). De aanwezigheid van omstanders lijkt hierbij nauwelijks een rol te spelen. De respondenten leken zich nauwelijks bewust te zijn van de aanwezigheid van omstanders, of zich daar in ieder geval weinig van te herinneren. Hoewel voorgenomen overvallen met de aanwezigheid van omstanders iets vaker werden afgeblazen (29 procent) dan die waarbij geen omstanders aanwezig waren (26 procent), is het verschil te gering om er conclusies aan te verbinden.

Om maximaal gebruik te maken van de *matched case-control*-opzet van het onderzoek is de relatie tussen situationele factoren en het plegen of afblazen van overvallen ook onderzocht met *fixed effects logit*-regressiemodellen. De geschatte effecten in deze modellen vormen een strengere toets op de causale relaties dan de procentuele verschillen die met kruistabellen worden berekend. Op basis van de uitkomsten van deze modellen kan geconcludeerd worden dat twee factoren een belangrijke zelfstandige rol spelen bij het afblazen van overvallen, namelijk of het doelwit een woning is (deze overvallen worden minder vaak afgebroken) en of de overval langer dan enkele uren vooruit gepland is (deze overvallen worden vaker afgebroken).

Volgens de respondenten zelf speelden de volgende redenen een rol bij het afblazen van voorgenomen overvallen:

- De gepercipieerde aanwezigheid van de politie.
- Gewetensbezwaren (meestal vanwege kwetsbare slachtoffers).
- De aanwezigheid van omstanders.

- De fysieke onmogelijkheid om de overval te voltooien (bijvoorbeeld slachtoffer kwam niet opdagen).
- Het gedrag van mededaders (angst, blokkeren, niet aan afspraken houden).
- Angst voor de represailles van de slachtoffers.

De enige door de respondenten aangegeven reden die wij van tevoren hadden opgenomen als gesloten vraag was de aanwezigheid van omstanders. Zoals aangegeven, leek de aanwezigheid volgens onze analyse nauwelijks een rol te spelen voor het afblazen van overvallen. Gevraagd of er omstanders aanwezig waren bij een afgeblazen overval gaven de respondenten aan dat er geen omstanders waren of dat ze zich in ieder geval niet bewust waren van hun aanwezigheid. Gevraagd wat de belangrijkste reden was voor het afblazen, gaven ze toch vaak aan dat de aanwezigheid van omstanders een rol speelde. Het lijkt er dus op dat van de aanwezigheid van omstanders alleen een afschrikkende werking uitgaat wanneer de overvaller zich van die omstanders bewust is, maar omdat overvallers zich in de praktijk vaak nauwelijks bewust lijken te zijn van omstanders, lijkt hun aanwezigheid uiteindelijk niet vaak een reden te zijn voor het afblazen van een overval.

6.1.4 Overvallen met en zonder geweld

De tweede hoofdvraag van dit onderzoek was waarom daders bij sommige overvallen geweld gebruiken en bij andere overvallen niet. Geweld werd hier gedefinieerd als: dwang uitgeoefend doordat de dader fysiek contact met het slachtoffer maakt of het slachtoffer fysiek ietsel toebrengt. Wij hebben in totaal 155 overvalsituaties onderzocht, waaronder 52 zonder geweld en 103 met geweld. We bespreken eerst de uitkomsten van vergelijkingen op basis van kruistabellen, waarin kenmerken van gewelddadige en niet gewelddadige overvallen zijn vergeleken.

Uit de vergelijking van gewelddadige en niet-gewelddadige overvallen leek de locatie van een overval verschil te maken voor het gebruik van geweld. Van de in woningen gepleegde overvallen ging 77 procent gepaard met geweld, bij overvallen in de publieke ruimte gold dit voor 68 procent en bij overvallen op vestigingen van de detailhandel voor 57 procent. Door het regressiemodel werd het duidelijk dat woningovervallen vaker gewelddadig zijn dan overvallen op straat en in de detailhandel, omdat slachtoffers vaker weerstand bieden bij woningovervallen vergeleken met andere locaties. De reden dat woning-

overvallen, gewelddadig zijn, lijkt dus vooral te maken te hebben met het gedrag van het slachtoffer.

Door de *matched case-control*-opzet van het onderzoek bleek dat twee bevindingen die situationeel hadden kunnen zijn toch vooral verbonden waren met daderkenmerken:

- Overvallen met mededaders gingen vaker gepaard met geweld (70 procent) dan de alleen gepleegde overvallen (57 procent).
- Geweld komt iets meer voor bij overvallen waarbij omstanders weerstand bieden (71 procent) dan bij overvallen waarbij dit niet het geval is (63 procent).

Door overvalsituaties door dezelfde persoon te vergelijken werd het duidelijk dat mededaders en weerstand van omstanders geen bepalende factoren waren voor of een overval gewelddadig werd, maar het type dader wel. Aanwezigheid van mededaders maakte de kans dat een overval gewelddadig werd vier keer groter dan andere factoren, maar mededaders als factor voor geweld is toch een stuk minder significant dan weerstand van slachtoffers.

Er is een significante relatie tussen het bieden van verzet of weerstand door slachtoffers en het gebruik van geweld door daders. We spreken van weerstand als een of meer slachtoffers, in reactie op de door de dader(s) gestelde eisen of bedreigingen, een of meer van de volgende handelingen uitvoeren:

- Bieden van fysieke weerstand (tegenhouden van de daders).
- Bieden van verbale weerstand (praten of schreeuwen zonder meteen op eisen in te gaan).
- Inroepen van hulp (roepen, wenken, bellen, alarmknop indrukken).
- Proberen te vluchten.

Bij overvallen waarbij slachtoffers geen enkele weerstand boden, werd in 45 procent van de gevallen geweld gebruikt door de daders. Bij overvallen waarbij slachtoffers wel weerstand boden was dit 84 procent, dus bijna het dubbele.

De respondenten gaven aan dat zij van slachtoffers met criminele achtergronden weerstand verwachtten, en om die reden bij deze categorie slachtoffers ook een meer directe en gewelddadige werkwijze hanteerden. Dit kwam onder meer tot uitdrukking in onconditioneel gebruik van geweld, dus gebruik van geweld zonder af te wachten of het slachtoffer weerstand bood of juist bereid was aan de gestelde eisen te voldoen. Bij overvallen op slachtoffers die volgens de dader crimineel actief waren, werd ook vaker (75 procent) geweld gebruikt dan tegen andere slachtoffers (64 procent).

Om uiteenlopende redenen kon de *matched case-control*-opzet van het onderzoek slechts bij 26 respondenten gebruikt worden voor de beantwoording van de vraag naar de situationele oorzaken van geweld. Uit het geschatte multivariate *fixed effect logit*-regressiemodel bleek dat alleen weerstand door het slachtoffer significant gerelateerd was aan de kans op geweld.

Het causale mechanisme achter deze significante relatie tussen weerstand en geweld is op voorhand niet duidelijk. Gaan slachtoffers weerstand bieden als duidelijk wordt dat de overvallers geweld (gaan) gebruiken, of gaan daders geweld gebruiken als slachtoffers weerstand bieden?

Om het oorzakelijke verband tussen weerstand door het slachtoffer en gebruik van geweld door daders beter te begrijpen, hebben wij onderzocht op welk moment daders geweld gebruikten bij de 80 overvallen waar de slachtoffers weerstand boden. In 53 procent van die overvallen begonnen de overvallen niet met geweld, maar werden de daders pas gewelddadig nadat het slachtoffer op de een of andere manier weerstand bood. In 35 procent begon de overval onmiddellijk met gebruik van geweld door de dader, dus voordat het slachtoffer weerstand bod, en volgde de weerstand pas later. In die gevallen zou de reactie van het slachtoffer dus een gevolg kunnen zijn van het gewelddadige gedrag van de dader. In 11 procent van de gevallen was er noch aan het begin, noch nadat het slachtoffer weerstand bood, sprake van geweld. Deze bevindingen laten dus zien dat geweldgebruik vaker volgt op geboden weerstand dan dat weerstand volgt op het gebruik van geweld.

Hierboven werd aangegeven dat daders het gebruik van geweld vaak in relatie brengen met de (veronderstelde) criminele activiteiten van de slachtoffers zelf, van wie verwacht wordt dat ze weerbaarder zijn, of in ieder geval meer geneigd zijn weerstand te bieden. Het gebruik van geweld door daders was niet alleen verbonden met de (veronderstelde) criminele achtergrond van de slachtoffers, maar ook met de inschatting of zij 'streetwise' waren. Net als ten aanzien van 'criminele' slachtoffers werd van 'streetwise' slachtoffers verwacht dat ze bij slachtofferschap van misdrijven geen aangifte zouden doen bij de politie, omdat zij geen vertrouwen in de politie hadden.

Zowel bij 'criminele' als 'streetwise' slachtoffers werd bij weerstand meer geweld gebruikt. Vaak ook werden de daders tegenover deze slachtoffers meteen bij aanvang van de overval gewelddadig, en niet pas wanneer het slachtoffer weerstand bood. De respondenten legden dit uit door erop te wijzen dat dit bij 'streetwise' slachtoffers nodig was om voldoende overtuigend te zijn.

Of geweld werd gebruikt en op welk moment dat gebeurde, had ook te maken met het soort weerstand dat het slachtoffer bood. In slechts 2,2 procent

van de gevallen waarbij het slachtoffer fysiek weerstand bood zag de dader af van het gebruik van geweld. Wanneer het slachtoffer alleen verbaal weerstand bood zag de dader in 13 procent van de gevallen af van geweld. Ook het moment waarop door de dader geweld werd aangewend, had te maken met de aard van de geboden weerstand. Bij overvallen waarbij het slachtoffer alleen verbaal weerstand bood, gebruikten de daders in 50 procent van de gevallen onmiddellijk geweld en in de andere helft pas later (en dus mogelijk in reactie op de verbale weerstand). Bij overvallen met fysieke weerstand begon de overval in 30 procent van de gevallen met geweld. In de overige 70 procent volgde het geweld pas nadat het slachtoffer fysiek weerstand bood (en dus mogelijk als reactie daarop). Als het slachtoffer fysiek weerstand bood, was de kans dat de dader geweld gebruikte dus groter dan wanneer het slachtoffer uitsluitend verbaal weerstand bood.

Of de dader de beschikking had over wapens leek geen effect te hebben op de vraag of geweld werd gebruikt. Zo bleef geweld slechts iets vaker achterwege bij ongewapende overvallen dan bij gewapende overvallen, en was er ook geen groot verschil in gebruik van geweld tussen overvallen waarbij de wapens meteen werden getoond en overvallen waarbij dit pas later gebeurde. Het tonen van een wapen leek dus ook niet zoveel te maken te hebben met de reactie van het slachtoffer (dat wil zeggen: met de vraag of het slachtoffer weerstand bood).

Het geweld bij overvallen in woningen en in de publieke ruimte gebeurde relatief vaak meteen bij aanvang (58 respectievelijk 48 procent, tegen 20 procent in de detailhandel), terwijl de meeste overvallen in vestigingen van de detailhandel pas in tweede instantie gewelddadig werden. Naast het feit dat slachtoffers bij woningovervallen vaker weerstand bieden vanaf het begin, zou de hoge kans op geweld bij woningovervallen ook te maken kunnen hebben met het feit dat ongeveer de helft van de slachtoffers bij woningovervallen door de daders als ‘criminelen’ worden bestempeld. Bij overvallen op straat en in de detailhandel is dat minder gebruikelijk (22 procent).

De kans overvallen te voorkomen door weerstand te bieden was heel klein: in 4 van de 80 gevallen waar de slachtoffers weerstand boden, zijn ze erin geslaagd de dader te overtuigen te vertrekken zonder buit. In 3 van deze 4 gevallen was sprake van een escalatie van geweld, met zwaar letsel voor de slachtoffers als gevolg.

Het gebruik van geweld werd door de respondenten in het algemeen gezien als een heikel punt. Er werd veelal een onderscheid gemaakt tussen ‘noodzakelijk’ en ‘onnodig’ geweld: buitgericht geweld was noodzakelijk geweld. Als

geweld niet alleen werd gebruikt om de buit te verkrijgen, maar ook om een ‘statement’ te maken, werd het gezien als onnodig. Volgens de succescriteria van de respondenten leek een overval alleen geslaagd te zijn als ze onnodig geweld konden vermijden.

6.2 Conclusies

Wij waren in dit onderzoek op zoek naar antwoorden op twee hoofdvragen:

- 1 Waarom worden sommige voorgenomen overvallen afgeblazen en andere voorgenomen overvallen wel gepleegd?
- 2 Waarom gebruiken daders bij sommige overvallen geweld en bij andere overvallen niet?

Met ‘voorgenomen overvallen’ werd bedoeld op overvallen die de respondenten van plan waren te plegen – en waarbij zij reeds een specifiek doelwit op het oog hadden –, maar die zij toch niet hadden uitgevoerd. ‘Geweld’ werd gedefinieerd als dwang doordat de dader fysiek contact met het slachtoffer maakt of het slachtoffer fysiek letsel toebrengt. Het onderzoek was met nadruk gericht op het vinden van situationele verklaringen voor het onderscheid tussen gepleegde en afgeblazen overvallen en het onderscheid tussen overvallen met en zonder geweld.

Uit de analyse blijkt dat een lang voorbereide overval vaker afgeblazen wordt dan een overval met weinig planning. Wanneer het geselecteerde doelwit of slachtoffer op het geplande tijdstip om de een of andere reden bescherming geniet, dan heeft de voorbereide overvaller eigenlijk geen alternatief, omdat alles op één kaart is gezet. Een overvaller die goed voorbereid (geschikt gekleed en eventueel gewapend) op pad gaat, maar nog geen specifieke locatie en specifiek doelwit voor ogen heeft, beschikt wellicht over veel meer alternatieve doelwitten en heeft dus meer keuzemogelijkheden. Als de dader een duidelijk idee heeft over hoe de overval precies moet gebeuren, geeft hij zijn plan blijkbaar sneller op dan wanneer zijn idee over de uitvoering minder duidelijk is. Overvallers die ‘op jacht’ gaan, zoals de respondenten het noemden als ze een overval wilden plegen en op zoek gingen naar mogelijkheden, zijn dus minder geneigd de overval af te blazen dan overvallers met een dichtgetimmerd overvalplan. Met andere woorden: een flexibel script maakt de kans op plegen groter dan een inflexibel script.

Uit de literatuur is het wel bekend dat er veel variatie bestaat in de mate van

planning van overvallen (Jacobs, 2010). Omdat er geen eerder onderzoek is verricht naar afgeblazen overvallen, was niet bekend of de mate van planning verbonden is met de kans dat een voorgenomen overval ook daadwerkelijk gepleegd wordt. Hierbij dient overigens te worden opgemerkt dat de definitie van een 'voorgenomen overval' in dit onderzoek vereiste dat reeds een doelwit of slachtoffer geselecteerd was. Deze laatste voorwaarde was gekozen om de te bespreken voorgenomen overvallen te beperken tot voornemens die reeds voldoende concreet waren om iets over situationele factoren te kunnen zeggen. Maar deze definitie van een voorgenomen overval sluit dus situaties uit waarin een gemotiveerde overvaller nog actief op zoek is naar geschikte doelwitten en slachtoffers.

Dat goed geplande overvallen vaker worden afgeblazen, past goed in het beeld van een overvaller met een script. Een goed geplande overval heeft namelijk een minder flexibel script dan een overval die plaatsvindt tijdens een zoektocht naar een geschikt doelwit. Als het script niet flexibel is, wordt de overval dus vaker afgeblazen. Wij hebben ook gesuggereerd dat een star overvalscript vaker tot geweld leidt, omdat de dader moeite heeft met omschakelen wanneer het script niet helemaal gevolgd wordt. De dader kan dan geweld gebruiken om te proberen de uitgangsvoorwaarden van het script te herstellen.

Behalve het feit dat lang tevoren geplande overvallen vaker worden afgeblazen, laten de analyses ook zien dat overvallen tegen bekende slachtoffers en overvallen in woningen minder snel worden afgeblazen dan overvallen tegen onbekenden, en dan overvallen in de detailhandel en horeca, en in de publieke ruimte. Tussen deze beide kenmerken bestaat ook een verband, want overvallen op woningen richten zich vaak niet op anonieme slachtoffers maar op slachtoffers die op enige wijze bij de respondent of zijn mededaders bekend zijn (bijvoorbeeld als drugsdealers). Maar waarom overvallen in woningen minder vaak worden afgeblazen dan overvallen elders, is niet duidelijk.

De belangrijkste bevinding uit onze analyse is dat geweldgebruik door de dader is verbonden met weerstand of verzet door het slachtoffer. Uit de literatuur is al wel bekend dat overvallers veel energie besteden aan het onder controle houden van het slachtoffer (Brookman, 2000; Indermaur, 1986; Luckenbill, 1980). Verder is gesuggereerd dat geweldgebruik door daders samenhangt met het gedrag van slachtoffers (Block, 1981; Tark & Kleck, 2004), maar het is niet helemaal duidelijk hoe de oorzakelijke relatie is, dus of de dader gewelddadig wordt in reactie op weerstand door het slachtoffer, of dat het slachtoffer weerstand biedt in reactie op het door de dader gepleegde geweld. In recent onderzoek wordt betoogd dat geweld door overvallers vaak plaatsvindt in reac-

tie op de weerstand van de slachtoffers tijdens overvallen (McCluskey, 2013). Deze conclusie wordt door onze resultaten ondersteund, omdat de meeste overvallen met geweld pas gewelddadig worden op het moment dat er (volgens de dader) sprake is van weerstand door het slachtoffer, bijvoorbeeld omdat deze onvoldoende meewerkt. In onze steekproef zijn meer overvallen die pas in de loop van de overval gewelddadig worden dan overvallen die onmiddellijk beginnen met geweldgebruik door de dader. Deze bevinding is overigens in tegenspraak met de uitkomsten van ander onderzoek naar overvallen, waarin geconcludeerd werd dat slachtoffers pas weerstand gaan bieden of in verzet komen op het moment dat de dader geweld gebruikt (Kleck, 1988; Kleck & Delone, 1993; Kleck & Kates, 2001; Southwick, 2000; Ziegenhagen & Brosnan, 1985). Slachtoffers zouden dus pas in verzet komen wanneer ze het gevoel hebben dat ze toch niet kunnen vermijden dat de dader geweld gebruikt (Cook, 1980).

Het is onmogelijk te zeggen of de overvallen die in onze steekproef gewelddadig werden en waarin weerstand werd geboden, ook gewelddadig waren geworden zonder weerstand van het slachtoffer. Door veel overvalsituaties te vergelijken en de volgorde van weerstand en geweld te analyseren kunnen we hoogstens laten zien dat weerstand door het slachtoffer vaker voorafgaat aan geweld door de dader dan andersom.

Omdat mensen in het algemeen de neiging hebben hun eigen gedrag goed te praten (Sykes & Matza, 1957), zou men kunnen verwachten dat daders hun verantwoordelijkheid voor geweldgebruik bij het slachtoffer willen leggen. Als onze bevinding hier volledig gebaseerd zou zijn op een antwoord op de vraag 'waarom gebruikte je geweld?' zou dat een relevante en zwaarwegende beperking van onze bevinding zijn, maar dat is niet het geval. Onze analyse is gebaseerd op een analyse van de open beschrijvingen die de respondenten maakten als antwoord op het verzoek 'kan je uitleggen wat er gebeurde, alsof het een film is?' Wij kunnen niet uitsluiten dat ze het in die beschrijvingen willen doen voorkomen alsof ze alleen maar gewelddadig werden op het moment dat het slachtoffer weerstand bood. Toch lijkt de kans op 'goedpraten' geringer wanneer gevraagd wordt naar feitelijke beschrijvingen dan wanneer met de vraag 'waarom gebruikte je geweld?' feitelijk naar een legitimatie van het geweld gevraagd wordt. Respondenten die gewelddadig waren vanaf het begin hebben bovendien ook verklaringen gegeven van hun gedrag, en die verklaringen laten zien dat inschattingen van slachtoffergedrag belangrijk waren en ook dat het daadwerkelijke gedrag van de slachtoffers van minder belang is dan het verwachte gedrag.

Overvallen op woningen zijn vaker gewelddadig dan overvallen op straat en in de detailhandel. De relatief grote mate van geweld bij woningovervallen is eerder gesignaleerd (Mesu e.a., 2011). Ons onderzoek laat zien dat slachtoffers van woningovervallen zich vaker verzetten dan slachtoffers van overvallen op andere locaties en dat hun verzet de reden is dat woningovervallen vaker gewelddadig zijn dan overvallen op andere locaties. Het is niet duidelijk waarom slachtoffers van woningovervallen zich vaker verzetten dan slachtoffers op andere locaties. Het zou iets te maken kunnen hebben met de locatie zelf – bijvoorbeeld doordat de kans op ingrijpen door omstanders kleiner is en slachtoffers daardoor niet op hulp van buitenaf kunnen rekenen –, maar het zou ook te maken kunnen hebben met kenmerken van de slachtoffers van woningovervallen, zoals gesuggereerd wordt door sommige van de respondenten. Volgens de respondenten zijn slachtoffers van woningovervallen relatief vaak mensen die betrokken zijn bij criminele activiteiten en ook om die reden als slachtoffer geselecteerd zijn, terwijl slachtoffers op straat en in de detailhandel vaker vrij willekeurig geselecteerd zijn. Onderzoek in de Verenigde Staten (Jacobs & Wright, 2004) heeft laten zien dat onconditioneel gebruik van geweld typerend is voor misdrijven met criminelen als slachtoffers. De respondenten in dergelijk onderzoek geven aan dat geweld nodig is bij overvallen op andere criminelen (Jacobs & Wright, 1999). In het hier door ons beschreven onderzoek is die bevinding wat specifiek gemaakt doordat wij gebruik van geweld in specifieke overvalsituaties tegen specifieke (al dan niet criminele) slachtoffers hebben onderzocht.

Uit onze analyse blijkt dat daders niet alleen vaker gewelddadig zijn als zij de slachtoffers als ‘crimineel’ bestempelen; overvallen op criminele slachtoffers beginnen ook vaker gewelddadig dan overvallen op niet-criminelen. Volgens de respondenten is dit een vorm van indruk maken: bij criminelen moet een overvalder extra overtuigend ‘binnenkomen’, aldus sommige de respondenten.

Uit onderzoek in de Verenigde Staten blijkt dat daders vaker gewelddadig zijn vanaf het begin van een overval als ze geen wapen hebben (Luckenbill, 1980). Door wapengebruik kunnen ze een overtuigende entree maken en daardoor de buit verwerven zonder geweld te gebruiken. Daders maken dus een inschatting van de mate van benodigde dwangmiddelen, afhankelijk van de veronderstelde kans dat de slachtoffers meewerken of juist niet (Luckenbill, 1980). Het is niet eerder onderzocht welke categorieën daders gebruiken voor dit soort inschattingen. Ons onderzoek laat zien dat de categorie ‘crimineel’ belangrijk is voor de inschatting van hoe en wanneer geweld wordt gebruikt.

Een andere slachtoffercategorie kwam ook naar voren uit de analyse: ‘street-

wise'. Uit de beschrijvingen van de respondenten bleek dat overvallen niet alleen vaker gewelddadig waren maar ook vaker meteen gewelddadig begonnen als het slachtoffer door de respondenten werd gezien als streetwise. Deze streetwise jongens zijn vaak allochtoon. Hun belangrijkste zichtbare kenmerk is dat ze zich door kledingkeuze en in woord en gebaar van anderen onderscheiden. De respondenten verwachten dat 'streetwise' slachtoffers niet snel hun eigendommen zullen afgeven en dat zij hun best zullen doen de situatie zo moeilijk mogelijk te maken voor de overvaller door niet mee te werken en door terug te vechten.

Net als bij overvallen op andere criminelen, beginnen overvallen op streetwise slachtoffers vaker met geweldgebruik door de dader. Volgens de respondenten zorgen ze hiermee dat de slachtoffers geïntimideerd zijn en daardoor gaan meewerken. Uit ander onderzoek was niet eerder bekend dat overvallen op andere criminele en 'streetwise' slachtoffers vaker gewelddadig zijn vanaf het begin, in vergelijking tot overvallen op niet-criminele en niet-streetwise slachtoffers.

Een opmerkelijke bevinding, die overigens geen verband houdt met de al dan niet gewelddadige aard van de overval, is dat ongeveer een derde van de overvallen gebeurt met behulp van informatie van een tipgever. In de Verenigde Staten en Engeland lijken vooral inbrekers vaak gebruik te maken van informatie van tipgevers (Nee & Meenaghan, 2006). Kenmerkend voor delicten waar informatie van tipgevers wordt gebruikt is dat ze worden uitgevoerd door mensen die gespecialiseerd zijn in een bepaald delict (Gabor e.a., 2008). Overvallen worden in het algemeen beschouwd als delicten voor generalisten, omdat ze weinig fysieke kracht, intellectueel vermogen, technische kennis of straatkennis zouden vereisen (Morrison & O'Donnell, 1996). Het feit dat respondenten in ons onderzoek zo vaak gebruikmaken van tipgevers suggereert dat overvallen misschien meer specifieke kennis vereisen dan werd aangenomen in eerder onderzoek. Omdat veel onderzoek naar overvallen relatief gedateerd is, zou het ook kunnen betekenen dat de aard van het delict veranderd is en tegenwoordig meer specifieke kennis vereist dan vroeger.

6.3 Aanbevelingen

Veel onderzoek naar criminaliteit, waaronder ook overvalcriminaliteit, richt zich op achtergronden en motivaties van daders. Vanuit de gedachte dat deze factoren op korte termijn en in concrete situaties weinig handvaten voor ingrij-

pen bieden, werd in dit onderzoek gezocht naar situationele factoren die enerzijds van invloed zijn op het plegen of afblazen van overvallen (in de hoop factoren te identificeren die tot afblazen leiden) en anderzijds van invloed zijn op het gebruik van geweld in overvalsituaties (in de hoop factoren te identificeren die tot voorkoming of beperking van geweld leiden).

In de fase waarin een potentiële overvaller nog geen contact heeft met het slachtoffer kunnen onverwachte gebeurtenissen leiden tot het afblazen van een overval. Hoewel de uitkomsten van het onderzoek ons wel iets vertellen over factoren die tot afblazen leiden (lang vooruit geplande overvallen en woningovervallen), zijn het geen factoren waarop veel invloed uitgeoefend kan worden en lenen zij zich daarom ook niet direct voor het doen van aanbevelingen. Ze vestigen wel opnieuw de aandacht op de woning als een kwetsbare locatie voor overvalcriminaliteit. Voor woningovervallen is wel ruime aandacht (zie bijvoorbeeld Dubbeld, 2013), maar er lijken nog geen welomschreven specifieke preventiemethoden te bestaan voor dit misdrijf.

Kenmerkend voor woningovervallen is dat een eenmaal in gang gezette woningoverval zich al snel aan het oog van omstanders onttrekt, omdat hij plaatsvindt in een niet-publieke afgeschermd ruimte. Een eigen kluis is misschien handig als preventie tijdens inbraak, maar lijkt een huis aantrekkelijker te maken voor overvallers. Volgens de respondenten zijn de slachtoffers van woningovervallen vaak betrokken bij criminele activiteiten, al is niet duidelijk in hoeverre deze aanduiding als legitimatie gebruikt wordt. Een nadere analyse van de specifieke kenmerken van slachtoffers van woninginbraken zou daarom zinvol kunnen zijn.

Ten aanzien van het gebruik van geweld kan meer gezegd worden. Als het doel is de kans op gebruik van geweld tegen slachtoffers te minimaliseren, lijkt het in alle gevallen verstandig om potentiële slachtoffers op het hart te drukken zonder voorbehoud zo veel mogelijk aan de wensen van de overvallers te voldoen, en zelfs om hen aan te moedigen de snelle afhandeling van de overval te faciliteren. Overvallers blijken in de regel alleen geweld te gebruiken als zij denken dat het nodig is, en 'weerstand' of 'niet meewerken' van slachtoffers is voor overvallers vaak het eerste sein om tot geweld over te gaan. Vooral fysieke weerstand van slachtoffers zet daders aan tot het gebruik van geweld. Maar ook lichte vormen van weerstand (traag reageren, schelden, proberen te vluchten) worden als een vorm van tegenwerking gezien en kunnen om die reden als aanleiding gebruikt worden om met fysiek geweld te reageren. Ter vermijding van fysiek letsel dienen slachtoffers er dus voor te zorgen dat zij zich zo veel mogelijk gedragen volgens het 'successcript' van de overvallers. In de training

voor medewerkers in de detailhandel ‘Laat je niet overvallen’ (Hoofdbedrijf-schap Detailhandel) wordt gesuggereerd dat slachtoffers rustig en kalm spullen moeten afgeven.³ Als het doel is geweld te vermijden, laten onze bevindingen zien dat slachtoffers zelfs eerder actief faciliterend voor de overvaller moeten zijn dan passief blijven.

Verder blijkt ook uit onze analyses dat weerstand bijna nooit effectief is in het voorkomen van een overval, maar vaak juist tot letsel leidt dat waarschijnlijk zonder het bieden van weerstand achterwege zou zijn gebleven. Het idee om overvallers weg te jagen door verzet leidt volgens onze bevindingen alleen tot een grotere kans op geweld of escalatie van geweld, met ernstig letsel bij de slachtoffers tot gevolg, en moet daarom afgeraden worden.

In het onderhavige onderzoek hebben we niet kunnen vaststellen in hoeverre de rol van omstanders in dit opzicht belangrijk is. Enerzijds is dat een gevolg van het feit dat overvallers zich vaak nauwelijks bewust lijken van de aanwezigheid van omstanders en er daarom niet veel over kunnen melden. Anderzijds kan het ook zijn dat rollen soms diffuus zijn en dat een aanvankelijke omstander juist vanwege diens ingrijpen in de situatie (dus het bieden van weerstand) een slachtoffer wordt. In dergelijke situaties is het bieden van weerstand door omstanders dus ook af te raden vanwege het risico dat zij zelf slachtoffer worden. De campagne ‘Pak de overvaller. Pak je mobiel’ van de rijksoverheid suggereert dat omstanders overvallen moeten filmen of fotograferen. Volgens de resultaten van het hier gepresenteerde onderzoek zou filmen of fotograferen gezien kunnen worden als weerstand en kunnen leiden tot een hogere kans op een gewelddadige afloop van de overval. (Anderzijds is het gezien de bevindingen misschien ook niet heel waarschijnlijk dat overvallers zich bewust zullen zijn van fotograferende of filmende omstanders.)

6.4 Lessen voor onderzoekers

Het hier beschreven onderzoek naar situationele aspecten van overvallen is in een aantal opzichten vernieuwend, en het verloop van het onderzoek bevat enkele belangwekkende lessen voor toekomstig onderzoek op dit terrein.

3 Zie <http://www.hbd.nl>, zoek naar ‘laat je niet overvallen’.

6.4.1 Toegang tot daders

Hoewel er bij aanvang van het onderzoek lichte twijfel bestond over de haalbaarheid van het voeren van 100 vraaggesprekken met overvallers, is dit goed mogelijk gebleken. De gegevensverzameling via een sneeuwbalmethode in de vrije samenleving kwam aanvankelijk moeizaam op gang, maar leverde uiteindelijk binnen 2 maanden 28 respondenten op die aan de voorwaarden voldeden. De respons in gevangenissen was groot en het kostte relatief weinig moeite om respondenten te vinden en met hen een vraaggesprek te voeren. De financiële vergoeding die respondenten ontvingen voor hun deelname leek daarbij een belangrijke rol te spelen.

6.4.2 Mixed methods

In het hier beschreven onderzoek is gebruikgemaakt van een methodologie die in de Angelsaksische literatuur ‘mixed methods’ of ‘multiple methods’ genoemd wordt. Kenmerkend voor die methodologie is dat voor de beantwoording van de onderzoeksvragen meerdere en verschillende onderzoeksmethoden gecombineerd worden. In dit onderzoek ging het om de combinatie van een gestructureerde vragenlijst met eenvoudige gesloten vragen die aan alle respondenten over elke overval gesteld werden en een open vraaggesprek waarin de respondenten ten aanzien van elke overval gevraagd werd om zelf een beschrijving te geven van het incident. Door beide methoden te combineren worden situationele aspecten van overvallen in dit rapport zowel beschreven met behulp van kwantitatieve methoden (kruistabellen, regressieanalyse) als met behulp van citaten uit de vraaggesprekken.

Een gestructureerde vragenlijst leent zich goed voor kwantificering, maar ontbeert uitgebreide mogelijkheden voor duiding van de gevonden verbanden. Het open vraaggesprek biedt meer mogelijkheden tot duiding en maakt het mogelijk om op bepaalde aspecten langer en dieper in te gaan dan op andere (en daarom andere aspecten buiten beschouwing te laten), maar mist de systematiek van de gestructureerde vragenlijst, waardoor kwantificering moeilijker is. Kwantificering van de transcripties is overigens niet onmogelijk. Voor enkele deelonderwerpen (zoals de volgorde van geboden weerstand door de slachtoffers en gebruik van geweld door de daders) zijn de transcripties gecodeerd en zijn de geconstrueerde variabelen opgenomen in de kwantitatieve analyse. Dit is vrij ongebruikelijk in kwalitatief onderzoek, waar de aantallen respondenten

vaak zo klein zijn dat kwantificering geen zin heeft. De antwoorden op de open vragen zijn daarnaast ook gebruikt om subjectieve verklaringen van gedrag op het spoor te komen: waarom zeggen overvallers zelf dat zij bepaalde handelingen pleegden of nalieten?

6.4.3 *Matched case-control-benadering*

Het onderzoek was opgezet volgens een *matched case-control*-ontwerp. Dat hield in dat uitspraken over situationele aspecten van overvallen gemaakt zouden kunnen worden door verschillende overvallen (afgeblazen overvallen, overvallen met geweld en overvallen zonder geweld) onderling te vergelijken die alle drie gepleegd waren door dezelfde dader. Het voordeel van deze opzet is dat wanneer we twee overvallen vergelijken (bijvoorbeeld een met geweld en een zonder geweld) de verschillende uitkomsten van die overvallen niet toegeschreven kunnen worden aan kenmerken van de dader (want dat is een en dezelfde persoon) en dat het dus meer voor de hand ligt dat de verschillen aan kenmerken van de situatie toegeschreven moeten worden. De *matched case-control*-benadering is nog niet vaak toegepast in niet-experimenteel onderzoek in de criminologie (een uitzondering is het onderzoek van Phillips (2003)). Een nieuw aspect in het hier beschreven onderzoek was dat een van de drie door een persoon te beschrijven overvallen een afgeblazen overval was, dat wil zeggen: een overval die wel was voorgenomen en waarvoor al een doelwit was geselecteerd, maar die toch niet was gepleegd. Het bleek goed mogelijk om respondenten hierover te laten vertellen. De meeste respondenten konden wel situaties reproduceren waarin zij een voorgenomen overval hadden afgeblazen. De beide andere typen overvallen, overvallen met geweld en overvallen zonder geweld, bleken weerbarstiger. Vaak bleek namelijk pas bij de bespreking van een overval dat de overval uiteindelijk toch wel met geweld gepaard was gegaan, ook al had de respondent bij aanvang aangegeven dat dit niet het geval was geweest. Daarnaast is de tijdsfactor ook een belemmering gebleken. Het kan bijzonder tijdrovend zijn om drie overvallen in detail door te spreken. Bij de vraaggesprekken in de vrije samenleving moest daarom al snel besloten worden om het aantal te bespreken overvallen tot twee te beperken, waaronder bij voorkeur een afgeblazen overval. Een en ander heeft erin geresulteerd dat in de *fixed effects*-analyse, van overvallen met en zonder geweld, slechts 26 personen (en 52 overvallen) opgenomen konden worden, omdat van de andere 78 personen niet zowel een overval met als een overval zonder geweld beschikbaar was voor de analyse. Het verdient aan-

beveling hiermee goed rekening te houden bij toekomstig onderzoek met *matched case-controls*.

6.4.4 Details over locaties van overvallen

Bij aanvang van het onderzoek was het de bedoeling aan de respondenten ook details over de geografische locaties van de voorgenomen en gepleegde overvallen te vragen. Niet alleen de overvallers in de samenleving, van wie de meeste niet gearresteerd waren voor de door hen gepleegde overvallen, maar ook de respondenten in de gevangenissen waren vaak niet bereid of in staat om details te verschaffen over waar precies de beschreven incidenten hadden plaatsgevonden. Concreet gezegd, betekende dit dat zij wel konden en wilden aangeven in welke stad de overval had plaatsgevonden, en soms ook de wijk of buurt (bijvoorbeeld ‘Amsterdam-Oost’), maar niet de straat of bijvoorbeeld de naam van de winkel of horecagelegenheid. Hoewel niet kan worden uitgesloten dat de respondenten de naam van de locatie echt niet wisten, bestond bij de interviewers de indruk dat de respondenten onwillig waren concrete traceerbare feiten over de overvallen te delen. Mogelijk vielen zij stil omdat het vraaggesprek hen op die momenten deed denken aan een politieverhoor, een ervaring die de meesten wel kenden. Naar namen van andere betrokkenen is in de vraaggesprekken niet gevraagd, maar die zouden de respondenten ongetwijfeld ook niet genoemd hebben. De conclusie is dat daders onder condities van vertrouwelijkheid bereid zijn hun ervaringen met wetenschappelijk onderzoekers te delen, dat zij daarbij duidelijke grenzen hanteren, en dat details over delictlocaties blijkbaar voor vele voorbij die grens liggen.

6.5 Nieuwe vragen en uitdagingen

De uitkomsten van het gepresenteerde onderzoek roepen een aantal nieuwe vragen op. De naar onze mening meest interessante en prangende vragen beschrijven we hieronder beknopt.

Uit de analyse van de transcripties van de interviews bleek er geen eenvoudige en lineaire relatie te bestaan tussen de weerstand die slachtoffers bieden (fysiek, verbaal of anderszins, bijvoorbeeld door te proberen uit de confrontatie weg te vluchten) en het geweld dat overvallers gebruiken. Er werd op basis van de transcripties een onderscheid gemaakt tussen enerzijds overvallen waarbij

geweld aan weerstand voorafging en anderzijds overvallen waarbij het geweld op de weerstand volgde. Maar ook deze verfijning doet nog geen volledig recht aan de dynamiek die zich tijdens overvallen voltrekt tussen daders en slachtoffers. Hoe daders en slachtoffers tijdens overvallen op elkaar reageren en welke aspecten van dat gedrag precies de aanleiding vormen tot geweld is nog allesbehalve duidelijk. Om die interactie beter te meten en interpreteren volstaan vraaggesprekken waarschijnlijk ook niet, en moet mogelijk gezocht worden naar alternatieve onderzoeksmethoden, zoals nauwkeurige bestudering van video-opnames van overvallen, of simulaties van overvallen met behulp van virtualrealitytechnieken.

Ook de dynamiek tussen daders onderling is een onderwerp dat nog meer studie behoeft. In de vraaggesprekken werden de (voorgenomen) overvallen uiteraard steeds benaderd vanuit het perspectief van de respondent, en werden zijn gedrag en ervaringen centraal gesteld. Hoewel er enige informatie over eventuele mededaders werd ingewonnen, blijft de interactie tussen daders – en in het bijzonder de vraag in hoeverre die interactie bijdraagt aan de escalatie van geweld – een onderwerp dat meer onderzoek vergt.

Hoewel slachtoffers van overvallen in dit rapport een belangrijke rol spelen, komen hun ervaringen zelf niet aan de orde. Daardoor levert het onderzoek weliswaar veel informatie over geweld bij overvallen vanuit daderperspectief, maar niet over geweld bij overvallen vanuit slachtofferperspectief. Dat zou echter wel wenselijk zijn, niet zozeer omdat er behoefte is aan meer kennis over de psychische en lichamelijke schade die slachtoffers door overvallen oplopen (daarover bestaat al vrij veel literatuur, zie Lamet & Wittebrood, 2009), maar omdat het perspectief van slachtoffers het beeld dat daders schetsen van de overval kan aanvullen of corrigeren. Dergelijk onderzoek zou wellicht ook kunnen verduidelijken waarom sommige slachtoffers weerstand bieden en andere niet. Ons is geen onderzoek bekend waarin situationele aspecten van overvallen onderzocht worden op basis van vraaggesprekken met slachtoffers.

Literatuur

- Anderson, E. (1999). *Code of the Street: Decency, violence, and the moral life of the inner city*. New York: W.W. Norton.
- Bijleveld, C.C., V.R. van der Geest, S. Ruiter & S.G. van de Weijer (in druk). *Analysetechnieken voor niet-experimentele gegevens*. Den Haag: Boom Juridische Uitgevers.
- Block, R. (1981). 'Victim-offender dynamics in violent crime'. In: *Journal of Criminal Law and Criminology* 72, 743-762.
- Blok, A. (1991). 'Zinvol en zinloos geweld'. In: *Amsterdams Sociologisch Tijdschrift* 18 (3), 189-207.
- Brookman, F. (2000). *Dying for control: Men, Murder and sub-lethal violence in England and Wales*. PhD thesis, Cardiff University.
- Bunt, H. G. van de, W. Beijers & Y. Eijssing (1993). *Overvallers in Amsterdam Zuidoost: analyse van een dadergroep*. Amsterdam: Vrije Universiteit.
- Collins, R. (2008). *Violence: A micro-sociological theory*. Princeton: Princeton University Press.
- Cook, P.J. (1980). 'Reducing injury and death rates in robbery'. In: *Policy Analysis* 6 (1), 21-45.
- Copes, H. & A. Hochstetler (2010). 'Pitfalls and promises of interviewing incarcerated inmates'. In: W. Bernasco (red.), *Offenders on Offending: Learning About Crime From Criminals*, 49-69. Collumpton: Willan.
- Dubbeld, L. (2013). "Een overval kan ook in kleine gemeenten plaatsvinden": Lokale aanpak van woningovervallen'. In: *Secondant* 27 (1), 42-45.
- Dugan, L. (2010). 'Estimating effects over time for single and multiple units'. In: A.R. Piquero & D. Weisburd (red.), *Handbook of Quantitative Criminology*, 741-763. New York: Springer.
- Feeney, F. (1986). 'Robbers as decision makers'. In: D.B. Cornish & R.V. Clarke (red.), *The Reasoning Criminal: Rational Choice Perspectives on Offending*, 53-71. New York: Springer.

- Ferwerda, H.B. & A. Hakkert (2003). 'Easy money – maar tegen welke prijs? straatroof: daad, slachtoffers en daders'. In: K. Schuyt & G. van de Brink (red.), *Publiek geweld*, 53-59. Amsterdam: Amsterdam University Press.
- Gabor, T., M. Baril, M. Cusson, D. Elie, M. LeBlanc & A. Normandeau (2008). *Armed robbery: Cops, robbers and victims*. Springfield: Charles C. Thomas.
- Gruter, P. & Kruize, P. (1980). 'Tussen geldgebrek en tijdverdrijf: Jonge overvallers in de haaglanden'. In: *Tijdschrift voor Criminologie* 37 (3), 257-272.
- Haan, W. de & J. Vos (1980). 'A crying shame: The over-rationalized conception of man in the rational choice perspective'. In: *Theoretical Criminology* 7 (1), 29-54.
- Halaby, C.N. (2004). 'Panel models in sociological research: Theory into practice'. In: *Annual Review of Sociology* 30 (1), 507-544.
- Indermaur, D. (1986). 'Reducing the opportunities for violence in robbery and property crime: The perspectives of offenders and victims'. In D.B. Cornish & R.V. Clarke (red.), *Proceedings of the Centre for Crime Policy and Public Safety Crime Prevention Conference*, 133-157. Brisbane: Griffith University.
- Jacobs, B.A. (2010). 'Serendipity in robber target selection'. In: *British Journal of Criminology* 50 (3), 514-529.
- Jacobs, B.A. & R. Wright (1999). 'Stick-up, street culture, and offender motivation'. In: *Criminology* 37 (1), 149-173.
- Jacobs, B.A. & R. Wright (2004). *Street Justice: Retaliation in the Criminal Underworld*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Katz, J. (1988). *Seduction of crime: Moral and sensual attraction in doing evil*. New York: Basic Books.
- Kleck, G. (1988). 'Crime control through the private use of armed force'. In: *Social Problems* 35, 1-21.
- Kleck, G. & M. Delone (1993). 'Victim resistance and offender weapon effects in robbery'. In: *Journal of Quantitative Criminology* 9, 55-81.
- Kleck, G. & D. Kates (2001). *Armed*. Amherst: Prometheus Books.
- Kroeze, G.J. & R.H. Staring (1993). *Professie en wanhoop. Een onderzoek onder gedetineerde overvallers*. Den Haag: Gouda Quint.
- Kruize, P. (2002). 'Een typologie van overvallers? De balans op basis van drie daderonderzoeken naar overvallers'. In: *Tijdschrift voor Criminologie* 44 (1), 46-60.

- Lamet, W. & K. Wittebrood (2009). *Nooit meer dezelfde: Gevolgen van misdrijven voor slachtoffers*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Luckenbill, D.F. (1980). 'Patterns of force in robbery'. In: *Deviant Behavior* 1 (3-4), 361-378.
- McCluskey, J.D. (2013). 'A comparison of robbers' use of physical coercion in commercial and street robberies'. In: *Crime & Delinquency* 59 (3), 419-442.
- Mesu, S., D. Bulten, D. van Nobelen & J. van Beek (2011). *Woningovervallen ontmaskerd*. Zoetermeer: KLPD.
- Morrison, S. & I. O'Donnell (1996). 'An analysis of the decision-making practices of armed robbers'. In: R. Homel (red.), *The politics and practice of situational crime prevention*, 159-188. Monsey: Criminal Justice Press.
- Nee, C. & A. Meenaghan (2006). 'Expert decision-making in burglars'. In: *British Journal of Criminology* 46 (5), 935-949.
- Philips, S. (2003). 'The social structure of vengeance: A test of black's model'. In: *Criminology* 41 (3), 673-708.
- Rovers, B., M. Bruinsma, M. Jacobs, M. Jans, H. Moors, M. Siesling, & C. Fijnaut (2010). *Overvallen in Nederland; Een fenomeenanalyse en evaluatie van de aanpak*. Den Haag: Boom Juridische Uitgevers.
- Southwick, L. (2000). 'Self-defense with guns: the consequences'. In: *Journal of Criminal Justice* 28, 351-370.
- Sykes, G. & D. Matza (1957). 'Techniques of neutralization: A theory of delinquency'. In: *American Sociological Review* 22, 664-670.
- Tark, J. & G. Kleck (2004). 'Resisting crime: The effects of victim action on the outcomes of crime'. In: *Criminology* 42, 861-909.
- Wijk, A. van, A. Nieuwhuis, N. Arts, & S. Mehlbau (2009). *Inpakken niet nodig: Een profiel van straatroven en straatrovers in Almere*. Arnhem: Beke Reeks.
- Wilsem, J. van (2010). 'Het verband tussen "hoe" en "waar": De invloed van locatie op pleegwijze bij straatroof'. In: *Mens en Maatschappij* 85 (1), 27-46.
- Wright, R., F. Brookman & T. Bennett (2006). 'The foreground dynamics of street robbery in Britain'. In: *British Journal of Criminology* 46 (1), 1-15.
- Wright, R. & S.H. Decker (1997). *Armed robbers in action: Stickups and street culture*. Boston: Northeastern University Press.

Ziegenhagen, E. & D. Brosnan (1985). 'Victim responses to robbery and crime control policy'. In: *Criminology* 23, 675-695.

Bijlagen

1 Alle overvallen in het kort

Een overval bestaat uit een reeks van opeenvolgende, onderling samenhangende handelingen van daders, slachtoffers, omstanders en eventueel andere betrokkenen. De analyse van grote aantallen overvallen brengt met zich mee dat telkens bepaalde onderdelen of aspecten belicht worden, waardoor het zicht op de samenhang tussen die onderdelen dreigt te verdwijnen. Om de lezer een beeld te geven van elk van de in dit rapport geanalyseerde overvallen, volgt hierna een korte samenvattende beschrijving in ongeveer 75 woorden van alle besproken overvallen, inclusief de niet gepleegde overvallen, waarvan een audio-opname beschikbaar is. Nogmaals dient benadrukt te worden dat deze samenvattingen de overvallen beschrijven vanuit het perspectief en volgens de herinnering van de betrokken respondenten.

Respondent liep op vrijdagmiddag op straat en had geld nodig. Hij zag een man lopen die hij kende als een drugsgebruiker met veel geld en besloot hem te beroven. Hij pakte de man beet, gooide hem op de grond en dwong hem zijn spullen af te geven. Het slachtoffer gaf zijn ketting en geld, maar begon de politie te roepen. De politie kwam ter plaatse en de dader werd gearresteerd. Het slachtoffer raakte niet gewond.

Respondent was op een donderdagmiddag in een bar en raakte in gesprek met vijf toeristen die een kilo marihuana wilden kopen. Hij besloot de mannen te beroven. Hij liet ze 2300 euro betalen en beloofde dat hij de marihuana zou regelen. Vervolgens zei hij dat ze de drugs niet kregen en liet hij zijn stroomstootwapen zien. De slachtoffers riepen de politie en een omstander belde het politiebureau. De politie kwam, maar respondent werd niet gearresteerd.

Respondent was op straat en zag een Amerikaanse man met veel geld in zijn portemonnee. Hij had net een kind gekregen en had geld nodig, dus hij dacht eraan de man te beroven. Het was echter behoorlijk druk op straat en de man was met zijn vrouw en kinderen, dus daarom besloot hij het toch maar niet te doen.

Respondent liep op zaterdagavond in het park en kwam een rijk uitziende vrouw tegen. Hij besloot haar te beroven. Ze kwam op hem aflopen en hij begon haar te duwen en dwong haar haar tas af te geven. De vrouw begon te schreeuwen en kreeg een klap in haar rug. De dader maakte 50 euro buit en werd niet gearresteerd.

Respondent was op zaterdagavond op het station toen hij een vrouwelijke toerist zag die hij wilde beroven. Hij volgde haar een tijdje, maar ze liep in de richting van het Leidseplein. Op het Leidseplein waren veel te veel mensen, dus hij besloot om het toch maar niet te doen.

Respondent liep op zondagnacht op straat en zag een dronken jongen al geld tellend een bar uit komen. Hij begon hem te volgen en wilde hem op het juiste moment beroven. Na een tijdje ging de jongen liggen, maar hij stond weer op toen respondent op hem afging. Hij duwde hem en haalde het geld uit zijn zakken. Respondent nam 60 euro mee en werd niet gearresteerd.

Een dealer had een tijdje geleden slechte drugs verkocht aan respondent en hij wilde hem terugpakken. Hij zocht hem op vrijdagnacht op met de bedoeling hem te beroven. Hij volgde hem een tijdje, maar er kwam geen goed moment voor de roof. Uiteindelijk was hij het zat en besloot hij het maar te laten zitten.

Respondent stond 's middags op straat voor een supermarkt om drugs te verkopen. Hij zag dat een jongen in een winkel bij de kassa stond met veel geld. Toen de jongen de winkel uitkwam, volgde hij hem een stukje en dwong hem zijn geld af te geven. Hij pakte een mes en sloeg en bedreigde het slachtoffer. De jongen gaf 200 euro en rende weg. Respondent werd niet gearresteerd.

Respondent was onderweg naar een vriend en liep 's avonds door de buurt toen hij een man zag met een dikke gouden ketting. Graag had hij de man van de ketting willen beroven, maar hij bedacht dat mensen met zo'n ketting vaak een pistool hadden om zich te verdedigen. Om de man te kunnen beroven had hij daarom ook een pistool nodig en dat had hij niet, dus hij besloot om het niet te doen.

Respondent liep op zondagmiddag op straat en zag een man pinnen bij een pinautomaat. Hij nam veel geld op dus hij was een goed doelwit om te beroven. Respondent liep op hem af en bedreigde hem met een mes. De man gaf

hem 600 euro en respondent liep verder. Het slachtoffer raakte niet gewond en de dader werd niet voor deze straatroof gepakt.

Respondent liep op zaterdagavond op de markt en zag een man geld pinnen bij een pinautomaat. Hij had geld nodig, maar twijfelde of hij iemand wilde beroven, want eigenlijk wilde hij de dingen anders gaan doen. Hij bleef een tijdje staan twijfelen, maar bedacht dat het bij twijfel beter is om het niet te doen. Hij beroofde de man dus niet.

Een man had geld geleend van respondent en wilde hem niet terugbetalen. Steeds als hij de man zag, had hij een nieuwe zonnebril en dure kleding. Hij besloot daarom op een vrijdagmiddag zijn zonnebril te stelen. Hij liep op de man af, greep hem vast en pakte de zonnebril van zijn hoofd. Het slachtoffer raakte lichtgewond. Omstanders probeerden de zaak te sussen en respondent vluchtte weg met de zonnebril, hij werd niet gearresteerd.

Respondent was van plan met vier mededaders een man te beroven met wie hij zaken deed op het gebied van vervalst geld. Het plan was de man te beroven van het echte geld dat hij wilde geven voor het vervalste geld en niks te leveren. Respondent dacht echter dat het slachtoffer zou weten dat hij degene was die hem had beroofd en wilde hem niet kwijt als zakenpartner. Ze besloten het niet te doen.

Respondent zat op een maandagnacht met zijn neefje in het park een beetje te drinken en wiet te roken. Op dat moment kwam een toerist bij ze zitten en ze zagen dat hij veel geld had. Respondent pakte daarom een schroevendraaier uit zijn zak en dwong de man zijn spullen af te geven. Het slachtoffer gaf de jongens 500 euro en zijn telefoon en vertrok. Hij raakte niet gewond en de daders werden niet gearresteerd.

Respondent liep maandagnacht op straat en zag een man lopen van wie hij dacht dat het een toerist was met veel geld. Hij liep op hem af en dwong hem onder bedreiging van een mes zijn geld af te staan. De man bleek geen toerist te zijn en zei dat hij alleen 200 euro had en dat dit eigenlijk bestemd was voor zijn pasgeboren baby. Respondent besloot toen de man het geld te laten houden.

Respondent hing met twee vrienden op nieuwjaarsnacht voor de ingang van een park en keek of er misschien iemand was om te beroven, zodat ze naar een

feest konden gaan. Een jongen kwam voorbij op een fiets. Hij werd door de jongens van zijn fiets afgetrapt en kreeg vervolgens nog enkele klappen en schoppen. Het slachtoffer raakte bewusteloos en de daders namen 150 euro en zijn fiets mee. De jongens werden niet gepakt.

Respondent was met twee vrienden op vrijdag- of zaterdagavond op straat aan het rondhangen toen ze besloten wat geld te gaan regelen. Ze zagen iemand aankomen op de fiets, maar toen ze dichterbij kwam, zagen ze dat het een vrouw was. De vrienden van respondent wilden haar aanvallen en beroven, maar respondent wilde geen vrouw beroven. Het lukte hem zijn vrienden van het idee af te brengen.

Op een feestje was respondent een jongen tegengekomen die hem een tijdje geleden had beroofd. Hij wilde hem terugpakken en zocht hem 's avonds rond sluitingstijd op in de buurt van de winkel waar hij werkte. Hij volgde hem een stukje en liep toen met een mes op hem af en sloeg hem een aantal keer. Hij pakte 40 euro en een horloge van hem af. Het slachtoffer raakte lichtgewond en respondent werd niet gearresteerd.

Respondent was 's avonds op een feestje en zag daar een jongen die hem een tijdje geleden had beroofd. Hij wilde hem terugpakken door hem ook te beroven. Hij dacht eraan het meteen te doen, maar omdat er op het feestje te veel mensen waren, vond hij het toch niet het goede moment. Hij deed het op dat moment dus niet, maar hij zocht de jongen later op in de buurt van zijn werk.

Een jongen uit de buurt van respondent had een paar kilo wiet te verkopen en respondent maakte een afspraak met hem. Samen met een vriend reed hij op dinsdagnacht naar de plaats in de woonwijk waar ze hadden afgesproken. Daar trokken ze hun pistool en namen ze de wiet mee zonder te betalen. De wiet had een waarde van ongeveer 15.000 euro. Het slachtoffer raakte niet gewond en de daders werden niet gearresteerd.

Respondent had samen met een vriend gepland een winkel te beroven op het moment dat de medewerkers het geld naar de bank brachten aan het eind van de week. Ze reden op zaterdagmiddag naar de winkel toe en volgden de medewerker naar de bank. Bij de bank bleek het erg druk te zijn en ze moesten daarom van de overval afzien.

Respondent liep op vrijdagavond op straat toen hij twee jongens zag met een laptop. Hij liep op ze af en vroeg of hij iets mocht bekijken. Uiteindelijk lukte het hem de laptop in handen te krijgen. Vervolgens zei hij dat hij hem niet terug zou geven. Het slachtoffer probeerde hem terug te pakken, maar kreeg een klap in zijn gezicht en raakte lichtgewond. Respondent liep weg met de laptop en werd niet gearresteerd.

Respondent was door een vriend van zijn broer gevraagd of hij voor 1000 euro de huurder van zijn appartement wilde overvallen. De vriend hoopte dat de huurder dan bang zou worden en uit het huis zou gaan. Respondent ging op dinsdagavond naar het appartement toe, maar toen hij naar binnen wilde gaan, werd hij gezien door een oude vrouw. Hij was bang dat zij hem zou aangeven, dus hij besloot de overval niet te doen.

Respondent had samen met een vriend besloten 's nachts iemand te gaan beroven in de buurt van het station. Ze stonden te wachten tot een jongen op een fiets langsreed. Ze liepen op hem af en duwden hem van zijn fiets. De jongen probeerde weg te rennen, maar de daders hielden hem vast en pakten zijn tas, portemonnee, zonnebril en fiets. De jongens gingen er vervolgens vandoor en werden niet gearresteerd.

Respondent liep 's avonds op straat met een vriend toen ze een oude man zagen met veel dure sieraden. Ze wilden hem beroven, maar uiteindelijk voelde het toch niet goed. Respondent dacht te voelen dat de man door zwarte magie werd beschermd. Ze besloten de straatroof niet te plegen.

Respondent ging met een vriend vrijdagnacht naar het park om iemand te beroven. Ze zagen een man lopen die net van zijn werk kwam en ze dachten dat hij veel geld bij zich zou hebben omdat het betaaldag was. Ze grepen de man beet, gooiden hem op de grond en schopten hem. Vervolgens pakten de jongens zijn portemonnee met daarin 50 euro en zijn telefoon. Ze renden weg met de buit en werden niet gearresteerd.

Respondent liep op donderdagavond met zijn vriend op straat en ze zagen een man lopen. Respondent wilde de man graag beroven, omdat hij de man eerder had gezien met een grote dure auto en dus dacht hij dat hij veel geld zou hebben. Zijn vriend vond de man echter te groot en gespieerd om te beroven, dus besloten ze om het niet te doen.

Respondent stormde midden in de nacht met twee mededaders gewapend de woning van een drugsdealer binnen. Een derde mededader bleef in de auto wachten tot ze terugkwamen. Ze sloegen het slachtoffer met een pistool, schopten hem en bonden hem vast. Ze vonden een kilo cocaïne ter waarde van 35.000 euro en 3000 euro cash in de woning. Vervolgens lieten ze het slachtoffer vastgebonden in de woning achter en vluchtten weg. Ze werden niet gearresteerd.

Respondent liep 's nachts op straat met de bedoeling iemand te beroven. In het gebied waar hij dat altijd deed, liepen op dit moment echter erg veel politieagenten. Hij besloot daarom het niet te doen.

Respondent was samen met een vriend 's nacht op pad gegaan om een dealer bij het station te gaan beroven. Zijn vriend bleef op de uitkijk staan en respondent ging op de dealer af met een vuurwapen. Hij dwong de dealer zijn cash en drugs af te staan. Het slachtoffer raakte hierbij niet gewond. De jongens maakten 250 euro en 20 gram cocaïne buit. Ze vluchtten weg op de fiets en werden niet gearresteerd.

Respondent wilde samen met een vriend 's nachts een dealer bij het station overvallen. Ze gingen naar hem op zoek, maar konden hem niet vinden. Na een tijdje gaven ze het op en gingen ze weer naar huis.

Respondent liep op straat en had geen geld om eten te kopen. Hij was in een rustige omgeving en op dat moment zag hij iemand lopen die hij besloot te beroven. Hij liep op de man af en dwong hem zijn geld af te geven. De man gaf hem 80 euro en raakte niet gewond. Respondent vluchtte weg en werd niet gearresteerd.

Respondent was lopend onderweg naar een vriend toen hij een aantal mannen coke in een auto zag laden. De mannen vertrokken en respondent dacht eraan de coke uit de auto te stelen. Hij deed het echter toch niet, omdat hij bang was dat ze terug zouden komen en hem zouden neerschieten.

Respondent liep 's avonds met een vriend op straat en ze zagen dat een man veel geld pinde bij een pinautomaat. Ze besloten hem een tijdje te volgen, zodat ze hem in een rustige omgeving konden beroven. Op het juiste moment renden ze op hem af en graaiden zijn tas uit zijn handen. Vervolgens renden ze verder. In

de tas zat 750 euro en een mobiele telefoon. Twee weken later werden ze gearresteerd.

Respondent was 's avonds in een metrostation en zag een oude man zijn ov-chipkaart uit zijn portemonnee halen. In de portemonnee bleek veel geld te zitten. Hij stond achter de man op de roltrap en dacht eraan hem te beroven. Hij was echter bang dat er camera's op het station waren, dus hij deed het toch maar niet.

Respondent besloot een man te beroven van wie hij wist dat hij veel geld had. Hij zocht de man 's avonds op en volgde hem een tijdje. Op een rustige plaats tackelde hij het slachtoffer en sloeg hij hem een aantal keer in zijn gezicht. De man raakte zwaargewond. Uiteindelijk bleek de man maar 100 euro bij zich te hebben. Respondent vluchtte weg en werd niet gearresteerd.

Respondent wilde een man beroven waar hij eerder wat drugszaken mee had gedaan. Hij ging op een avond met een paar vrienden naar hem op zoek. Ze vonden hem, maar hij liep met een stel grote mannen om zich heen die bekend stonden als gevaarlijk. Ze besloten de man niet te beroven uit angst zelf het loodje te leggen.

Respondent fietste op een woensdag aan het eind van de middag naar een tabakszaak. Hij ging rond sluitingstijd naar binnen en bedreigde de eigenaar en een medewerker met een wapen. Zij werkten mee, gaven hem direct wat hij wilde en raakten niet gewond. Hij kwam weg met sigaretten, Lotto-kaartjes en contant geld en werd niet gearresteerd.

Respondent liep op een middag op straat op weg naar een vriend toen hij een jongen zag van wie hij wist dat hij in horloges handelde. Hij had een pistool op zak en wilde de jongen beroven. Hij besloot het uiteindelijk toch niet te doen omdat het slachtoffer een bekende was van zijn broer. Hij wilde zijn familie geen drama bezorgen.

Respondent liep op een vrijdagnacht over straat op zoek naar een manier om geld te verdienen toen hij een man zag lopen in dure kleren. Hij volgde hem een tijdje en ging eropaf, maar de man werkte niet mee. Hij sloeg het slachtoffer en het slachtoffer sloeg hem terug. Hij sloeg harder en wist weg te komen met zijn mobiele telefoon en 40 euro. Hij werd niet gearresteerd.

Respondent was op een woensdagmiddag samen met een vriend op straat aan het hangen toen hij een kennis zag die stond op te scheppen over zijn spullen. Hij wilde de jongen beroven, maar zijn vriend hield hem vast en zei dat het stom zou zijn om voor zoiets straks weer de gevangenis in te moeten. Hij besloot het niet te doen.

Respondent zag op een middag op een station een man die net geld gepind had. Hij volgde de man toen hij naar een taxi-standplaats liep. Daar zette hij een mes op zijn keel en eiste geld. De man werkte niet mee en duwde hem weg, waarop hij door respondent gestoken werd. De man begon te schreeuwen en liet het geld vallen. Hij rende weg richting zijn scooter met 900 euro en werd niet gearresteerd.

Respondent wilde op een vrijdag rond middernacht een man in zijn huis beroven. Deze man stond erom bekend wiet te dealen vanuit zijn huis. Het zou makkelijk zijn omdat hij voor iedereen de deur opendeed. Hij twijfelde erg omdat het slachtoffer een oudere invalide man was in een rolstoel. Uiteindelijk besloot hij het niet te doen, omdat hij het niet eerlijk vond geld af te pakken van iemand die zichzelf niet kan verdedigen.

Respondent reed op een vrijdagavond laat met twee vrienden naar een andere buurt om een drugsdealer op straat te beroven. Eerst spraken ze met hem, hij wilde niet meewerken. Toen hield een van hen hem vast terwijl de ander zijn zakken leeghaalde en de derde op de uitkijk stond. Het slachtoffer raakte niet gewond. Ze kwamen weg met 1500 euro aan drugs en cash en werden niet gearresteerd.

Respondent wilde op een avond met drie vrienden een drugsdealer overvallen op straat. Ze wilden hem zijn geld, drugs en sieraden afnemen. Toen hij op de plek was waar hij het wilde doen, zag hij twee politieauto's die daar bleven rondrijden. Hij vermoedde dat iemand ze getipt had en besloot de straatroof niet te plegen.

Respondent liep 's nachts met twee vrienden over straat toen hij twee jongens hun auto zag parkeren bij een metrostation. Een van de jongens was respondent geld verschuldigd. Hij liep eropaf en sloeg de jongen. De vriend van het slachtoffer greep niet in. Het slachtoffer probeerde terug te vechten en rende uiteindelijk weg. Ze stalen voor 2500 euro aan cash en spullen. De politie was door de slachtoffers gebeld en respondent werd niet veel later gearresteerd.

Respondent liep op een zondagnacht met vier vrienden over straat toen zij een oudere vrouw zagen lopen. Zijn vrienden stelden voor haar te beroven, maar hij wilde er niks van weten en ging naar huis. Oude mensen beroven, vond hij zielig. Zijn vrienden hebben haar uiteindelijk wel beroofd.

Respondent fietste op een vroege zondagavond naar een huis van een advocaat waar zich veel geld zou bevinden. Hij klopte op de deur, een man deed open en hij ging naar binnen. Hij sloeg de man vrijwel direct neer en eiste geld, de man werkte mee. Hij kwam weg met 2000 euro en werd twee weken later gearresteerd.

Respondent liep op een maandagochtend over straat toen hij een man zag lopen met een koffer. Hij wilde hem beroven omdat hij er rijk uitzag. Hij volgde hem vijf minuten lang, maar op het moment dat hij het wilde doen, kwamen er twee politieagenten op de fiets langs. Bovendien liep er een oudere man met een hond in de buurt. Hij besloot de straatroof niet te plegen.

Respondent liep op een dinsdagmiddag naar een huis van een drugsdealer. Hij belde aan, de man deed open, hij schopte hem neer en bedreigde hem met een vuurwapen. Hij dacht erover na de man dood te schieten, maar de man gaf zich over en werkte mee, dus hij schoot niet. Een aanwezige verslaafde vrouw ging liggen en greep niet in. Hij kwam weg met 13.000 euro en 200 gram cocaïne. Hij werd niet gearresteerd.

Respondent wilde op een vrijdagmiddag een juwelier/goudsmid overvallen. Hij hoopte twee kilo goud te kunnen stelen. Hij stond klaar om naar binnen te gaan, hij wachtte nog even tot de straat rustig werd. Toen zag hij dat in de winkel twee bejaarden werkten. Hij besloot de overval niet te plegen uit angst voor het krijgen van een hoge straf en vanwege de angst die hij de bejaarden zou aanjagen.

Respondent reed aan het eind van de middag op zijn scooter naar een kennis die net klaar was met werken. Hij nam hem mee, ze rookten een jointje en hij begon een verhaal over rekeningen die hij moest betalen. Hij zei tegen hem dat hij een wapen had en dat hij hem geld moest geven. De man werkte mee, ging geld voor hem pinnen en raakte niet gewond. Hij werd niet gearresteerd.

Respondent wilde op een maandagmiddag een reisbureau overvallen rond de tijd dat ze de dagopbrengst naar de bank zouden brengen. Ze zouden rustig

naar binnen lopen. Zijn vriend zou het wapen hebben en het geld zoeken. Respondent zou de medewerkers gijzelen en boven vastbinden. Toen zijn vriend gearresteerd werd voor een andere overval besloot hij de overval niet te plegen.

Respondent fietste op een maandagochtend op straat op zoek naar een manier om geld te verdienen. Toen zag hij een man met een hoop geld. Hij volgde hem tien minuten lang, wachtend op een moment waarop ze alleen zouden zijn. Hij bedreigde hem in een steegje met een nepwapen, de man werkte mee en raakte niet gewond. Hij stal 4500 euro en werd niet gearresteerd.

Respondent wilde op een doordeweekse dag met een vriend een kledingwinkel beroven. De winkel had een kluis zonder tijdslot. Ze zouden met een vuurwapen naar binnen gaan en het personeel vastbinden. Tijdens de planning besloten ze het niet te doen omdat de politie erg actief was rond die tijd in zijn wijk, wat te veel risico met zich meebracht. Bovendien zou het niet erg veel geld opleveren.

Respondent reed op een donderdagmiddag samen met twee vrienden per scooter naar een slager die erom bekendstond veel omzet te draaien. Zij bedreigden de daar aanwezige slachtoffers met vuurwapens en stalen 15.000 euro. De slachtoffers werkten mee, werden niet mishandeld en raakten niet gewond. Geen van de daders werd gearresteerd.

Respondent stormde op een dinsdagavond met twee vrienden een drugspand binnen, waar ze vier slachtoffers vastbonden en met vuurwapens en een mes bedreigden. Deze verzetten zich verbaal en fysiek, waarop ze worden geslagen, geschopt en gestoken. Eén slachtoffer krijgt een plastic zak over zijn hoofd. Ze raakten zwaargewond. De daders kwamen weg met 35.000 euro en 1,5 kilo cocaïne. De (criminele) slachtoffers deden toch aangifte en de daders werden gearresteerd en veroordeeld.

Respondent was bezig met de planning van een overval op een bekend 24/7-restaurant. Het restaurant bevond zich echter in een drukke straat in het centrum van een grote stad. Toen respondent en zijn vrienden de plek bekeken, zagen zij dat er daar veel camera's op straat hingen en zagen zij af van de overval vanwege het relatief grote risico gepakt te worden.

Respondent beroofde de werkgever van een vriend die net zijn winkel had verkocht. Hij reed zaterdagavond met vier vrienden naar diens huis en belde aan. De man was niet thuis, maar zijn vrouw deed open en werd bedreigd met een mes. Het geld was niet aanwezig. Toen het vijfjarige zoontje van de vrouw aanwezig bleek te zijn, verlieten de daders het huis met een buitgemaakte telefoon, ketting en computer. Drie maanden later werden ze gearresteerd.

Respondent reed op een woensdagochtend met drie vrienden naar een beauty-salon. Ze gingen naar binnen, alle vier met een vuurwapen. Hij greep de baas en ging met hem naar de kluis terwijl zijn vrienden de klanten onder controle hielden. Ze stalen 8000 euro, sieraden en mobiele telefoons. De slachtoffers werkten mee en raakten niet gewond. De politie was gebeld, maar het lukte ze weg te komen voordat zij arriveerden. Ze zijn niet gearresteerd.

Respondent helpt zijn vrienden een irritante jongen beroven die zij kenden van school. Met z'n vijven rijden ze op een donderdagmiddag naar zijn huis, drie van hen bedreigen de jongen en zijn moeder met een pistool. Ze verzetten zich, worden geslagen met het pistool, en raken lichtgewond. De daders gaan weg met geld en sieraden. Later die avond wordt respondent gearresteerd voor drugs dealen op straat, met de buit van de overval nog in zijn zakken.

Respondent en een vriend spraken met twee kennissen af die een overval wilden plannen op een bordeel. Ze bespraken het, maar de twee kennissen werden bang, twijfelden en wilden het eigenlijk niet meer doen. Er wordt besloten dat het plan niet doorgaat en respondent en zijn vriend gaan weg.

Respondent was dronken en zag 's middags in zijn buurt een 'player' lopen met een meisje uit zijn buurt. Een jochie uit de buurt kwam naar hem toe en zei dat de 'player' hem had geslagen. Respondent besloot de 'player' te beroven om hem een lesje te leren. Hij trapte hem in elkaar met twee van zijn vrienden en stal zijn geld, mobiele telefoon en kleren. Twee dagen later werden ze gearresteerd.

Respondent werd op een doordeweekse middag gebeld door een vriend die ruzie had bij een school. Hij ging met twee vrienden daarheen en bemoeide zich met de ruzie. De ruzie kwam op zijn eind, maar respondent greep de portemonnee van een van de andere jongens, haalde er 30 euro uit en gaf hem terug. Ze gingen weg, maar later noemde een van zijn vrienden zijn naam bij de politie en werd hij gearresteerd.

Respondent was 's avonds aan het rondhangen bij een skatepark met vrienden. Daar zag hij een jongen die ooit iemand verraden had bij de politie. Hij ging in de zak van de jongen en pakte zijn iPhone. De jongen had het door, respondent sprong bij een vriend achterop de fiets en hij was weg voordat de ingelichte politie ter plaatse was. Later werd hij hiervoor gearresteerd.

Respondent was op een zaterdagavond met een vriend op weg naar de supermarkt toen zij door drie jongens in een portiek uitgescholden werden. Zij pikten dit niet en bedreigden de jongens in de portiek met een mes en maakten hun hun geld, mobiele telefoons en wiet afhandig. De slachtoffers werkten mee en raakten niet gewond. Ze vervolgden hun weg naar de supermarkt en werden niet gearresteerd.

Respondent reed op een vrijdagavond met twee vrienden naar een drugspand, twee gingen naar binnen en bedreigden de twee slachtoffers met een pistool en een neppistool, maar ze wilden niks geven. De derde dader kwam uit de auto om te helpen. Ze sloegen de slachtoffers met een pistool totdat zij vertelden waar het geld en de drugs lagen. Ze kwamen weg met geld en een halve kilo cocaïne en werden niet gearresteerd.

Respondent wilde op een doordeweekse avond met een vriend voor het eerst een straatroof plegen. Ze dronken zichzelf wat moed in en gingen met een keukenmes naar het park. Ze zaten daar een tijdje, maar er kwam maar geen geschikt slachtoffer langs. Toen zag respondent dat ze al die tijd recht onder een beveiligingscamera zaten. Ze besloten geen straatroof te plegen en gingen weer naar huis.

Respondent moest zijn drugsdealbaas een schuld betalen en liep op een dinsdagavond naar een avondwinkel. Een vriend van hem bleef op de uitkijk staan terwijl hij de aanwezige vrouw bedreigde met een mes. De vrouw gaf hem direct het geld uit de kassa en raakte niet gewond. Hij wist weg te komen met 300 euro. Twee maanden later meldde hij zich bij het politiebureau met zijn vader die hem had herkend bij *Opsporing Verzocht*.

Respondent en zijn vrienden namen op een doordeweekse avond de tram naar een huis van rijke mensen. Ze bedreigden met z'n vieren de twee bewoners met ongeladen vuurwapens en bonden ze vast, waarna ze het huis doorzochten. Daarna haalden ze de duck tape van de monden van het stel zodat ze hun elf-

jarige zoontje die boven lag te slapen konden roepen. Ze kwamen weg met geld, sieraden en een laptop en werden niet gearresteerd.

Respondent wilde met vier vrienden een woningoverval plegen. Er zou daar een kluis met geld en sieraden aanwezig zijn. Toen ze het huis gingen observeren, kwamen ze erachter dat het door een bejaard stel bewoond werd. Bejaarde mensen beroven werd als zwak gezien en ze besloten de overval daarom niet te plegen.

Respondent ging in het weekend met een goede vriend uit in de stad. Impulsief en dronken gingen ze een juwelier binnen, sloegen de werknemer met een pistool en pakten geld en juwelen. Ze boeiden hem en bleven hem slaan tot hij zei waar de kluis was. Het slachtoffer verzette zich verbaal en raakte zwaargewond. Ze kwamen weg met 70.000 euro en juwelen en zijn niet gearresteerd.

Respondent ging met een vuurwapen een restaurant binnen, daar ontdekte hij dat zijn drie mededaders buiten waren blijven staan. Hij zette alle klanten in een hoek terwijl hij de eigenaar vroeg naar de kluis. Deze zei dat er geen was, een medewerker vertelde de waarheid en respondent stak de eigenaar in zijn arm om hem te straffen voor zijn leugen. Nadat de kluis was geopend, sloot hij iedereen op in de koelcel en vertrok met 6000 euro en mobiele telefoons. Een week later werd hij gearresteerd nadat hij werd verraden door zijn mededaders.

Respondent zag op een zondagmiddag, op weg naar de bioscoop, een jongen die achter zijn rug om slecht over hem had gepraat. Hij liep eropaf, duwde, sloeg en schopte hem en pakte zijn spullen af. Toen kwam de vader van het slachtoffer aanrennen en probeerde respondent te pakken, maar tevergeefs. Hij wist weg te komen met 300 euro en een mobiele telefoon, maar werd enkele minuten later gearresteerd.

Respondent ging met een vriend op een donderdagavond naar een pinautomaat. Daar wachtten ze om de hoek op een geschikt slachtoffer. Toen er een man kwam pinnen, bedreigde hij hem met een mes terwijl zijn vriend het geld pakte. Het slachtoffer werkte mee en raakte niet gewond. Ze kwamen weg met 350 euro, maar werden een paar weken later gearresteerd.

Respondent zat op een vrijdagavond op straat te drinken met een vriend. Ze wilden uitgaan, hadden geen geld en liepen daarom naar een pinautomaat om

iemand te beroven. Ze bedreigden een man met een mes, hij wilde zijn geld niet geven en werd geslagen. Hij wilde terugslaan, maar werd in zijn wang gestoken. Een man die zijn hond uitliet, zag alles, maar deed niets. Ze kwamen weg met 300 euro, een mobiele telefoon en iPod, maar werden een week later gearresteerd.

Respondent wilde met twee vrienden op een donderdagavond een slijterij overvallen. Toen ze per scooter op de plek aankwamen om de overval te plegen, bleek het daar erg druk. Toen er ook nog eens een politieauto aankwam om een winkeldief te arresteren, besloten ze dat het te riskant was de overval te plegen en gingen ze terug naar huis.

Respondent ging op een woensdagochtend vroeg samen met een vriend een supermarkt binnen. Ze bedreigden het personeel met een mes en neppistool en bonden hen vast. Toen een man en vrouw arriveerden met de sleutel van de kluis, sleurden ze hen naar binnen en dwongen ze hen de kluis open te maken. Ze namen 10.000 euro eruit. Ondertussen had een voorbijganger de politie gebeld die hen buiten opwachtte. Ze probeerden te vluchten, maar werden gearresteerd.

Respondent liep op een avond naar een tankstation en ging daar met een geladen pistool naar binnen. Hij bedreigde de man achter de balie, die hem direct het geld gaf en niet gewond raakte. Hij rende weg en zag later nog politie in de buurt zoeken, maar hij werd pas maanden later gearresteerd nadat de politie hem lange tijd geobserveerd had.

Respondent reed op een avond samen met een goede vriend naar een particulier tankstation. Ze bedreigden de medewerkster met een pistool. Zij gaf direct het geld en raakte niet gewond. Ze vertrokken op een scooter met een buit van ongeveer 10.000 euro. Maanden later werd hij gearresteerd nadat de politie hem lange tijd geobserveerd had.

Respondent en vier van zijn vrienden besloten op een middag in het weekend iemand op straat te beroven. Ze bedreigden door te schreeuwen en schelden de eerste de beste voorbijganger, zonder gebruik te maken van wapens, en stalen zijn portemonnee met 100 euro. De man werkte mee en raakte niet gewond. Twee maanden later werd respondent gearresteerd.

Respondent en drie vrienden reden op een zondagnacht vanuit een hotelkamer in twee gehuurde busjes naar een hennepkwekerij. Daar bedreigde een van hen de van hun bed gelichte bewoners met een geladen pistool terwijl de andere twee de hennepplanten afsneden en inlaadden. De slachtoffers werkten mee en raakten niet gewond. Ze kwamen weg met wiet ter waarde van 36.000 euro en zijn niet gearresteerd.

Respondent ging met twee vrienden per trein naar een andere stad om een supermarkt te overvallen. Vanuit een hotelkamer daar gingen ze op een vroege vrijdagochtend per scooter naar de supermarkt. Zij gingen naar binnen via de achteringang, bedreigden het personeel en wachtten op de bedrijfsleider die de kluis opende, waarna zij vluchtten per scooter. Toen rende een medewerker achter hen aan, respondent sloeg hem bewusteloos en ze vervolgden hun vlucht. Ze zijn niet gearresteerd.

Respondent ging op een vrijdagmiddag vanuit een hotelkamer per scooter met een vriend en een kennis naar een groot winkelfiliaal. Ze zouden de winkel via de achterkant binnengaan en daar een medewerker, die in het complot zat, zogenaamd bedreigen waarop hij de kluis open zou maken. Toen ze bij het filiaal aankwamen, stond er echter een politieauto voor de deur. Het was duidelijk dat iemand gepraat had en ze besloten het niet te doen.

Respondent en vier vrienden reden op een vrijdagavond naar een kledingwinkel. Toen de laatste medewerker de winkel afsloot, gingen ze met z'n drieën naar binnen en bonden hem vast. Na het afvuren van een waarschuwingsschot gaf hij ze de code voor de kluis, hij raakte niet gewond. Ze kwamen weg met 12.000 euro en wat cocaïne uit de zak van het slachtoffer. Hij deed vermoedelijk geen aangifte en ze zijn niet gearresteerd.

Respondent en twee vrienden zagen op een woensdagavond tijdens het winkelen drie mannen met plastic tasjes van dure kledingmerken en besloten hen met de auto te volgen. Toen de vermoedelijk criminele slachtoffers hun auto parkeerden, bedreigden ze hen met vuurwapens waarop de slachtoffers na enige verbale weerstand hun spullen overhandigden. Ze schoten de banden van hun auto kapot en reden weg met 10.000 euro aan kleding, 2000 euro cash en sieraden. Ze zijn niet gearresteerd.

Respondent zou met negen vrienden een sishalounge (café) overvallen waar tevens in drugs werd gehandeld. Ze reden er op een maandagavond heen en stonden op het punt naar binnen te gaan toen ze merkten dat er drie agenten achter hen stonden. Deze vroegen de groep om legitimatie, die zij allen bij zich droegen. De agenten gingen met de groep mee naar binnen, waarop ze besloten de overval af te blazen.

Respondent liep op een doordeweekse avond met drie vrienden naar een nachtwinkel waar vermoedelijk ook drugsgeld aanwezig was. Hij liep naar binnen en hield de medewerker tegen de grond terwijl één vriend op de uitkijk stond en twee vrienden twee kluizen pakten. Een vijfde vriend haalde ze op met de auto. Ze reden weg met 40.000 euro, de politie volgde ze, maar ze verstopten zich met auto en al in de bosjes en zijn niet gearresteerd.

Respondent reed 's nachts met vier vrienden naar een avondwinkel. Daar sloeg hij de aanwezige medewerkster bewusteloos toen zij niet wilde gaan liggen. Een man kwam binnen en vroeg wat ze aan het doen waren, waarop respondent hem in zijn been schoot. Ze liepen naar buiten met de kluis, er reed toevallig een politieauto langs. Ze begonnen te rennen en respondent sloeg enkele omstanders neer die hem probeerden tegen te houden. Ze zijn niet gearresteerd.

Respondent liep op een middag met vier vrienden over straat toen ze een vrouw zagen. Een van zijn vrienden stelde voor haar te overvallen. Respondent zag dat het een oudere vrouw was die met krukken liep en reageerde boos op het voorstel. Hij besloot de straatroof niet te plegen en liep weg. Zijn vrienden volgden hem.

Respondent zat op een vrijdagmiddag in de auto met wat vrienden toen hij besloot een minisupermarkt waar hij wel eens winkelde te overvallen. Hij bedreigde de eigenaar met een mes waarop deze, na wat verbale weerstand, de kassa opende. Hij greep het papiergeld en rende weg. De eigenaar raakte niet gewond en kwam achter hem aan. Respondent sprong weer bij zijn vrienden in de auto en ze reden weg met 350 euro. Hij is niet gearresteerd.

Respondent reed op een avond samen met twee vrienden naar een belhuis. Ze bedreigden het aanwezige personeel, zij wilden niet meewerken en werden herhaaldelijk met een pistool geslagen. Zijn mededaders waren weg met de buit

van ongeveer 1500 euro en toen hij nog alleen in de winkel was, probeerden medewerkers hem te overmeesteren waarop hij ze wederom sloeg. Toen hij sirenes hoorde, rende hij weg. Ze zijn niet gearresteerd.

Respondent was op een vrijdagmiddag aan het klussen in zijn nieuwe huis met hulp van de oma van zijn vriendin. De oma maakte nare opmerkingen waardoor er iets bij hem knapte. Hij sloeg haar vervolgens tijdens een 'black-out' dood met een stuk hout. Hij stal haar pinpas, pinde 900 euro en ging naar zijn vriendin met wie hij toentertijd in het huis van de oma woonde. De volgende ochtend vluchtte hij naar Brussel waar hij zichzelf later bij de politie aangaf.

Respondent, toen woonachtig op Curaçao, wilde een vriend helpen iemand te overvallen met wie hij ruzie had gehad. Het slachtoffer was vermoedelijk een drugsdealer en ze wilden hem thuis overvallen. Zijn vriend had hem gevraagd chauffeur te zijn, aangezien respondent over een auto beschikte. Ze gingen de plek observeren en kwamen erachter dat het er erg druk was, waarop respondent besloot niet aan de overval mee te doen.

Respondent wilde samen met een vriend een geldwagen bij een bank overvallen. Zij merkten tijdens de observaties dat de geldkoffers 's nachts gewoon buiten de kluis stonden en besloten daarop bij de bank in te breken. Op de ochtend van de inbraak was wel personeel aanwezig, maar zij hadden daar geen contact mee. Ze reden met een auto de bank binnen, laadden 700.000 gulden in en verdwenen weer. Ze werden niet gearresteerd.

Respondent overviel op een donderdagmiddag samen met een vriend een geldloper op straat. De geldloper had na bedreiging met een pistool het geld al afgegeven, maar de vriend stak hem toch met een groot mes in zijn been en verwondde hem hevig. Veel omstanders begonnen te schreeuwen en renden weg. Met een buit van 100.000 euro wisten ze weg te komen. Na een maand van adres naar adres te vluchten werden ze uiteindelijk gearresteerd.

Respondent wilde na lange planning met vier partners op een doordeweekse middag een bank van ongeveer 4,5 miljoen gulden beroven. Zij zouden volledig uitgerust naar binnen gaan en het personeel dwingen de kluis open te maken. Toen zij een van hun auto's naar de garage brachten voor een kleine reparatie, werd onder de auto een peilzender gevonden. Ze vermoedden dat zij door de politie getraceerd werden en bliezen de hele boel af.

Respondent en zijn vrienden hielpen andere vrienden die waren opgelicht door drugsdealers. Ze gingen er op een avond naartoe, sloegen de drie drugsdealers, bedreigden hen met geladen vuurwapens, bonden hen vast en stalen de drugs, het geld en sieraden. Ze kwamen weg met klaargezette gestolen auto's. Doordat een van de drugdealers een ambulance nodig had, kwam de politie erbij en werd respondent uiteindelijk gearresteerd op basis van DNA uit bloed dat hij tijdens de overval verloren had.

Respondent liep op een doordeweekse avond met twee vrienden naar het huis van een drugsdealer. Een van hen belde aan, gekleed in een gestolen politie-uniform, de man deed open. Ze gingen alle drie naar binnen en bedreigden hem met vuurwapens, de man werkte mee en raakte niet gewond. Ze renden weg met voor 37.000 euro aan drugs en cash. Ze werden niet gearresteerd.

Respondent overviel op een donderdagmiddag samen met een vriend een (vermoedelijke) crimineel in zijn huis. Eerst stuurden zij twee meisjes naar binnen die de man kenden, om te kijken of het geld aanwezig was. Toen de meisjes het sein gaven, kwamen zij naar binnen en bedreigden de man met een vuurwapen. Hij werkte niet mee en werd neergeschoten, waarop hij uiteindelijk vertelde waar het geld lag. Ze reden weg met 45.000 euro en werden niet gearresteerd.

Respondent wilde met twee vrienden op een doordeweekse avond een coffeeshop overvallen. Ze reden er naartoe, het plan was dat ze het personeel zouden bedreigen met vuurwapens. Op het moment dat ze naar binnen wilden gaan, reed er toevallig een politieauto langs en besloten ze dat het te risicovol was voor een relatief kleine buit en gingen naar huis.

Respondent hielp op een doordeweekse avond twee vrienden een drugsdealer overvallen die hun slechte drugs had verkocht. Ze bedreigden hem met een vuurwapen en beroofden hem o.a. van zijn drugs en geld, hij raakte niet gewond. Ze bonden het slachtoffer vast en reden weg met een buit van zo'n 100.000 euro. Zijn twee vrienden werden enkele dagen later gearresteerd en hebben de naam van respondent genoemd, wat leidde tot zijn arrestatie twee maanden later.

Respondent overviel op een vrijdagavond de baas van het restaurant waar hij werkte, nadat deze hem ontslagen had en weigerde zijn laatste loon uit te beta-

len. Hij ging met twee vrienden naar binnen en bedreigde hem met een vuurwapen terwijl zijn vrienden de klanten passief hielden en op de uitkijk stonden. Toen de man niet meewerkte, sloeg hij hem met een vuurwapen. Ze liepen de zaak uit met 1000 euro en werden een paar weken later gearresteerd.

Respondent reed met een vriend op een zaterdagavond naar een asielzoekerscentrum. Ze bedreigden de beveiliging met een alarmpistool, hij werkte mee en raakte niet gewond. Ze bonden de man vast en vertrokken met 12.000 euro. De beveiliging wist de politie te waarschuwen, die hen achtervolgde. Respondent sprong uit de auto en wist weg te komen. Zijn vriend werd gearresteerd en heeft de naam van respondent genoemd, wat leidde tot zijn arrestatie drie weken later.

Respondent wilde met een vriend op een donderdagavond een slijterij overvallen. Ze fietsen erheen met een nepwapen op zak en wachtten bij de achteringang tot de medewerkers naar buiten kwamen. Ze zouden hen dan bedreigen en mee terug naar binnen nemen. Tijdens het wachten werden ze betrapt door iemand die de vuilnis kwam wegbrengen. Ze besloten weg te rennen en van de overval af te zien.

Respondent hielp op een doordeweekse middag drie kennissen wat dozen van een huis naar de auto te dragen. Hij wist niet dat het om een overval ging, hij dacht dat het misschien een inbraak was. De drie slachtoffers, man, vrouw en kind werden vastgebonden en ze stalen voor ongeveer 100.000 euro aan spullen en cash. Respondent kreeg slechts 1000 euro. Ze wisten weg te komen, maar drie dagen later werd hij gearresteerd.

Respondent reed op een middag in het weekend met een vriend en collega naar een sealbag-automaat van een bank. Daar bedreigde een van zijn mededaders een stel dat de opbrengst van hun autobedrijf kwam storten met een nepvuurwapen. Zij gaven zonder weerstand het geld en raakten niet gewond. Ze renden terug naar de auto en reden weg met 16.500 euro. Twee maanden later werden ze gearresteerd.

Respondent beroofde op een zaterdagavond samen met een vage kennis een man bij een sealbag-automaat van een bank. Respondent had een stok en de kennis een steeksleutel. Toen het slachtoffer het geld niet wilde geven, sloeg de kennis hem flink met de steeksleutel op zijn hoofd, hij bleek later 21 hechtingen

gen nodig te hebben. Ze renden weg met 7000 euro en werden zes maanden later gearresteerd.

Respondent zou met twee mededaders op een doordeweekse avond iemand bij een sealbag-automaat van een bank overvallen. Toen ze wachtten op een slachtoffer had hij geen zin meer. Hij sms'te zijn zus met de vraag hem een sms te sturen waarin stond dat hij meteen naar huis moest komen. Hij veranderde in zijn telefoon de naam van zijn zus in 'mam' en liet het aan zijn mededaders zien. Ze pleegden geen overval en gingen allemaal naar huis.

Respondent reed op een dinsdagavond met twee kennissen naar een huis. Een van hen belde aan in een TNT-uniform, toen het stel opendeed, toonden zij een vuurwapen en duwden ze hen naar binnen. De slachtoffers werkten mee en vertelden waar het geld lag, ze raakten niet gewond. Toen ze het geld hadden, hebben ze de slachtoffers vastgebonden en zijn weggereden met 25.000 euro. Ze zijn niet gearresteerd.

Respondent beroofde 's middags samen met een vriend een man op straat van een grote tas waar vermoedelijk drugs in zaten. Zijn vriend leidde de man af terwijl hij de tas uit zijn handen trok. Een omstander met een hond gaat achter respondent aan. Hij slaat de man en hond met het pistool in een poging weg te komen. Na een waarschuwingsschot geeft de man het op, de hond niet. Hij slaat de hond nogmaals met een steen waarop deze afdruipt. Hij werd niet gearresteerd.

Respondent wilde een plek overvallen waar een (vermoedelijke) crimineel veel geld bewaarde. Hij observeerde de plek, maar zag geen mogelijkheid weg te komen zonder gepakt te worden. Misschien kon het met een motor, maar de motorrijder die hij kende, zat op dat moment vast. Hij besloot daarom de overval niet te plegen.

Respondent beroofde 's avonds een vrouw van haar tas. Zij wilde niet meewerken en hij duwde en sloeg haar tot ze de tas losliet. De vrouw raakte lichtgewond. Hij rende weg met de tas, met daarin 25 euro, een telefoon, en wat andere spulletjes. Enkele maanden later werd hij gearresteerd op basis van signalement, toen hij op het politiebureau was om zijn (eerder kwijtgeraakte) ID-kaart als vermist op te geven.

Respondent reed op een vrijdagavond met een vriend naar een snackbar nadat ze door een medewerker zijn getipt over een kluis. Zijn vriend bleef op de uitkijk terwijl hij naar binnen ging en de desbetreffende medewerker en de eigenaar bedreigde met een vuurwapen. Zij gaven het geld en raakten niet gewond. Hij bond de slachtoffers vast en ze reden weg. Ze zijn niet gearresteerd.

Respondent ontvoerde met twee vrienden een van de twee eigenaren van een juwelierszaak om achter informatie te komen. De volgende ochtend gingen ze naar de zaak waar zij wachtten op de andere eigenaar. Ze bonden hem vast. Toen kwamen twee medewerkers binnen, een van hen verweerde zich en werd bewusteloos geslagen met een pistool, de ander werd vastgebonden. Ze reden weg met een buit ter waarde van 225.000 euro en werden niet gearresteerd.

Respondent wilde met twee vrienden op een middag een juwelier overvallen waar tijdelijk een hele dure diamant aanwezig zou zijn. Op het moment dat ze naar binnen wilden lopen, zag hij een vrouw met een kindswagen binnen staan, waarop hij besloot de overval niet te plegen. Een overval plegen waar kinderen aanwezig zijn, was volgens hem uit den boze.

Respondent reed op een doordeweekse avond met een kennis naar een restaurant. De kennis ging naar binnen terwijl hij in de auto wachtte. Zijn taak was slechts de auto te besturen. De kennis kwam naar buiten met 1500 euro en ze reden weg. Hij was nerveus en tijdens de vlucht reed hij de auto tegen een boom. Ze raakten beiden gewond, maar wisten per voet en per bus weg te komen. Ze zijn niet gearresteerd.

Respondent reed op een woensdagavond met een kennis naar een snackbar. Hij wachtte buiten in de auto terwijl de kennis naar binnen ging met een nepwapen. Het duurde vrij lang dus hij ging naar binnen om de kennis helpen. De eigenaar van de snackbar had het geld al gegeven, maar hij had het nepwapen van de kennis afgepakt. Ze duwden beiden de eigenaar en wisten weg te komen met 700 euro. Ze zijn niet gearresteerd.

Respondent was op een zondagmiddag met een vriend op straat toen hun scooter kapot ging. Ze besloten een scooter van twee voorbijgangers te stelen. Ze lieten hun een mes zien en gingen er met de scooter vandoor. De slachtoffers lieten het alarm afgaan, waarop omstanders op hen af kwamen rennen. Ze stopten, verwijderden de alarmbox en reden verder. Respondent werd een jaar later gearresteerd, maar na drie maanden vrijgelaten vanwege gebrek aan bewijs.

Respondent beroofde op een vrijdagavond met een vriend een avondwinkel. De vriend wist dat de eigenaar een gouden ketting droeg. Ze bedreigden hem en zijn aanwezige vriend met vuurwapens. De eigenaar verzette zich en greep naar het wapen van respondent, waarop hij door respondent door het hoofd werd geschoten. Zijn mededader rende weg. Hij rukte vervolgens de ketting af en vertrok ook. Hij vluchte naar Sint Maarten waar hij drie maanden later werd gearresteerd. De eigenaar overleed.

Respondent liep met twee vrienden op een doordeweekse ochtend naar een tankstation om dit te overvallen. Ze zouden met z'n tweeën naar binnen gaan en de medewerkster met een vuurwapen bedreigen. Daar aangekomen, werd een van de daders erg nerveus, waardoor er te veel getwijfeld werd en het allemaal te lang duurde. Het werd opvallend dat ze daar zo lang stonden en ze besloten de overval niet te plegen.

Respondent beroofde op een avond samen met een vriend een stel op straat. Ze deden zich voor als illegale taxi, maar hadden helemaal geen auto. Toen de man zijn portemonnee trok om vooraf te betalen, greep respondent hem terwijl zijn vriend 1800 euro van hem pakte. Ze renden weg, hoorden sirenes en verstoppen zich in een container. Daarna vervolgden ze hun weg. Ze werden niet gearresteerd.

Respondent liep op een donderdagmiddag naar een slijterij die hij al eens eerder had overvallen. Hij bedreigde de drie medewerk(st)ers met een mes. Zij verzetten zich door flessen te gooien en hem te duwen. Hij gooide twee slachtoffers tegen de grond. De derde medewerkster rende naar buiten en schreeuwde om hulp. Respondent besloot weg te rennen zonder buit. Niet veel later werd hij thuis gearresteerd nadat een omstander had gezien in welke richting hij rende.

Respondent liep op een donderdagmiddag met een mes een casino binnen om dit te overvallen. Eenmaal binnen zag hij dat het erg druk was. Hij vond het te risicovol en dacht aan de lange straf die hij zou krijgen als ze hem zouden pakken. Hij besloot de overval niet te plegen, maar pleegde snel daarna wel een andere overval.

Respondent ging op een doordeweekse middag op de fiets naar een drogist. Daar wachtte hij tot alle klanten weg waren, liep naar de balie en eiste geld,

terwijl hij zijn hand in zijn zak hield alsof hij een wapen had. De vrouw werkte mee en gaf hem een geldkistje. Toen hij de winkel uitrende, stonden er veel mensen, niemand deed iets. In het kistje zat een waardebon van 10 euro. Hij werd twee jaar later gearresteerd.

Respondent fietste op een woensdagmiddag naar een bloemenwinkel en bedreigde de eigenares met een mes. Ze begon te schreeuwen en duwde hem. Hij duwde haar terug zonder het mes te gebruiken en ze raakte niet gewond. Hij wilde weer weglopen, maar de eigenares opende de kassa. Hij pakte de 300 euro die erin zat en ging weg. Een paar dagen later werd hij gearresteerd.

Respondent fietste op een woensdagmiddag naar een drogist en ging gewapend met een mes naar binnen om deze te overvallen. Het was te druk binnen en hij voelde zich te nuchter om het te doen, normaal gesproken was hij zwaar onder de invloed van drugs. Hij besloot niet door te zetten en verliet de zaak weer. Niet veel later, na wat meer drugsgebruik, overviel hij een andere winkel.

Respondent overviel samen met vier mededaders op een doordeweekse dag rond negen uur 's ochtends een geldtransport bij een winkel in de buurt van een station. De daders reden de deur van de geldtransportwagen klem met hun eigen bus en klommen gewapend de wagen in. De twee slachtoffers vluchtten op dat moment weg via een andere deur en raakten niet gewond. De daders maakten 260.000 euro buit en werden negen maanden later gearresteerd.

Respondent reed op een doordeweekse avond rond negen uur met vier mededaders naar een grote supermarkt. Vier van de vijf daders, waaronder respondent, gingen naar binnen en bedreigden het personeel en de klanten met vuurwapens. Een van de medewerkers raakte lichtgewond doordat hij per ongeluk een kassa op zijn voet kreeg. De daders gingen ervandoor met cash geld uit de kassa en de kluis. Negen maanden later werden ze gearresteerd.

Respondent had samen met vier vrienden een overval gepland op een geldtransportauto. De bedoeling was dat dit op een vrijdagochtend ging gebeuren. Respondent werd echter de dag van de geplande overval gearresteerd voor een aantal andere overvallen en kon daarom niet meedoen. Zijn vrienden hebben de overval uiteindelijk wel gepleegd en werden een dag later opgepakt.

Respondent reed op een donderdagochtend met een vriend en kennis naar een autoverhuurbedrijf waar ze weleens een auto huurden. Hij ging samen met zijn vriend naar binnen en bedreigde de medewerkers met een vuurwapen. Zij werkten mee en gaven het geld. Toen ze naar buiten richting auto renden, volgde de eigenaar ze een stukje. Een omstander zag dit en ging met de auto achter ze aan, waardoor ze niet veel later gearresteerd werden.

Respondent ging met vier vrienden op een zaterdagnacht door een keukenraam een drugspand binnen. Ze trokken de twee aanwezigen uit hun bed en bedreigden hen met een vuurwapen en koevoet. Ze doorzochten het huis, maar in de tussentijd hadden burens na het horen van lawaai de politie gebeld. Toen respondent dat doorhad en ze zonder buit vluchtten, was de politie al gearriveerd en werd hij samen met drie andere daders gearresteerd.

Respondent reed op een avond met drie vrienden door de stad op zoek naar een avondwinkel om te overvallen. Ze hadden zowel echte als nepvuurwapens bij zich. Ze stonden voor diverse deuren, klaar om naar binnen te gaan, maar een van hen krabbelde steeds terug, waarop ze uiteindelijk besloten maar geen overval te plegen die avond.

Respondent was samen met een vriend 's nachts met de auto op pad om in te breken. Ze kozen een woning en de vriend van de respondent ging naar binnen. Hij was echter bang en kwam terug, waarna respondent zelf naar binnen ging. Eenmaal in de slaapkamer trof hij een vrouw, zij werd wakker en begon te gillen. Respondent pakte snel haar tas en portemonnee en vluchtte de woning uit. Het slachtoffer raakte niet gewond.

Respondent was rond elf uur op de fiets naar de markt gegaan en zag daar een flat met een openstaande deur. Hij besloot naar binnen te gaan en koos een woning uit om in te breken. Daar vond hij 40.000 euro aan contant geld. Hij nam dit mee, maar kwam in de gang de bewoonster tegen. Zij begon te schreeuwen, waarop de dader haar aan de kant duwde en wegvluchtte. Het slachtoffer raakte niet gewond.

Respondent liep op een doordeweekse avond langs de Burger King toen een daar aanwezige dakloze kennis hem een mp3-speler te koop aanbood. De mp3-speler bleek die van respondent te zijn, die eerder bij de dag-inloop uit zijn tas was gestolen. Hij begon op de man in te slaan en te schoppen en probeerde de

mp3-speler van de kennis af te pakken. De manager belde ondertussen de politie die snel arriveerde en hem ter plaatse arresteerde.

Respondent was door een vriend gevraagd om mee te gaan inbreken in een klein hotel. Samen met drie andere mededaders gingen ze op zondagnacht op pad met een busje. In het hotel troffen ze twee medewerkers aan. Zij werden bedreigd met een mes en een van hen raakte lichtgewond. De daders gingen ervandoor met het geld uit de kassa en twee kluizen (een paar duizend gulden). Respondent werd tien jaar later pas gearresteerd.

Respondent was door een vriend gevraagd om mee te gaan inbreken in een klein hotel, maar besloot in eerste instantie om niet mee te doen omdat hij nooit criminele dingen deed. Er kwam iemand anders in zijn plaats, maar op de dag dat de overval zou plaatsvinden, bleek er een trouwerij te zijn en de overval werd afgeblazen. Uiteindelijk werd respondent toen weer gevraagd voor een nieuwe poging en heeft hij toch meegedaan.

Respondent reed op een doordeweekse nacht met drie jongens die voor hem werkten in de drugshandel naar een huis waar goud aanwezig was. Ze traptten de deur in en bedreigden het aanwezige stel met een vuurwapen. Zij werkten mee en raakten niet gewond. Toen respondent ontdekte dat de slachtoffers al 112 hadden gebeld, vluchtten ze. Ze wisten weg te komen met ongeveer anderhalve kilo goud en wat geld, maar werden enkele weken later gearresteerd.

Respondent wilde met een paar vrienden een drugspand overvallen waarvan hij gehoord had dat er 15 kilo cocaïne lag opgeslagen. Tijdens de planning kwam hij erachter dat de mensen van het drugspand automatische wapens hadden en kogelvrije vesten droegen. Hij vond het te risicovol en besloot de overval niet te plegen.

Respondent was rond een uur of zeven 's avonds op weg naar een vriend toen hij op straat iemand tegenkwam die hij wilde overvallen. Hij liep op de man af, pakte hem beet en zette een mes op zijn keel. Het slachtoffer gaf vervolgens zijn portemonnee en telefoon af, waarop de dader hem losliet en hij kon wegrennen zonder gewond te raken. Respondent werd niet voor deze straatroof gearresteerd.

Respondent had met een vriend afgesproken op donderdagmiddag een overval te plegen op een Intratuin-vestiging. Zijn vriend besloot echter op het laatste moment niet meer mee te doen. Respondent was boos en ging alleen. Hij stormde naar binnen en schoot een keer in de lucht. Iedereen ging liggen, behalve één man, die raakte zwaargewond door een schotwond in zijn knie. Respondent maakte 20.000 euro buit en werd twee maanden later gearresteerd.

Respondent had met twee vrienden een overval voorbereid op een juwelier. Ze gingen op zondagavond rond zes uur met de scooter op pad. In een steeg wachtten ze op het goede moment, vervolgens liepen ze richting de juwelier en deden hun bivakmutsen op. Op dat moment zagen ze een ouder echtpaar de winkel ingaan en besloten ze het niet te doen. Respondent is met de zaak in verband gebracht door camerabeelden, maar niet veroordeeld.

Respondent beroofde op een avond tijdens verkoop van drugs drie dealers van 1,5 kilo cocaïne. Hij bedreigde de drie dealers met een vuurwapen, fouilleerde ze en bond ze vast. Een dealer greep naar het wapen, waarop respondent een waarschuwingsschot loste. Nadat er twee waren vastgebonden, probeerde de derde hem aan te vallen, waarop respondent gericht op hem schoot. De dealer trok zich terug en raakte niet gewond. Respondent kwam weg met de buit en werd niet gearresteerd.

Respondent wilde een drugspand overvallen. Hij maakte een afspraak met de dealer. Toen hij daar kwam, waren er veel mensen aanwezig in het pand waarop hij besloot ze niet te overvallen.

Een vriend van respondent vertelde dat hij voor veel geld drugs had gebruikt met kennissen en dat ze hem vervolgens 's nachts op straat hadden gezet. Hij wilde wraak nemen en het geld voor de drugs terughalen, dus planden ze een woningoverval. Ze gingen 's middags rond twaalf uur de woning binnen en bedreigden de drie aanwezigen met een mes. Uiteindelijk kregen ze 250 euro mee en raakte niemand gewond. De overval werd niet aangegeven.

Respondent was met een vriend en vriendin uit geweest op zaterdagavond en ze reden in de auto rond in de stad. De vriendin van respondent zag toen een aangeschoten jongen uit een club komen en vond hem een mooi doelwit. Ze bood hem een lift aan en hij stapte in. De jongen werd op gewelddadige manier beroofd van zijn portemonnee en zwaargewond weer uit de auto gezet. De daders werden nog dezelfde dag gearresteerd.

Respondent had gehoord dat een kennis van hem een goede drugsdeal had gemaakt en veel geld thuis had liggen. Hij had zelf geldproblemen en besloot daarom de kennis op een vrijdagmiddag in zijn woning te overvallen. Eenmaal in de woning besloot hij om de overval niet door te zetten omdat hij het zielig vond, aangezien de man het geld nodig had om zijn gezin te onderhouden. Ze dronken samen wat en respondent vertrok weer.

Respondent reed op een zaterdagavond in opdracht van kennissen naar een café om bij de drugs dealende eigenaar een schuld te incasseren. Hij bedreigde de man met woorden, de man werkte mee en raakte niet gewond. De schuld bedroeg 50.000 waarvan respondent 60 procent kreeg. Daarnaast nam hij nog 10.000 voor zichzelf mee. Hij werd niet gearresteerd.

Respondent reed op een donderdagavond naar een autohandelaar die tevens in softdrugs handelde en net een grote partij verkocht had. Hij bedreigde de man met een vuurwapen. De man wilde niet zeggen waar het geld lag, waarop respondent hem sloeg met het wapen. De man maakte toen de kluis open en respondent reed weg met 80.000 euro. Hij werd niet gearresteerd.

Respondent wilde op een doordeweekse avond net na sluitingstijd met twee kennissen van de gevangenis en een ander persoon een bank overvallen. Alles was geregeld, afgezien van een apparaatje waarmee ze het alarm konden uitschakelen. Dit zou worden opgehaald uit Duitsland, maar diegene die dat moest doen, werd aangehouden en het apparaatje werd nooit geleverd. Het grote geld had inmiddels de bank verlaten en ze besloten de overval niet te plegen.

Respondent en zijn compagnon pleegden op een donderdagavond met een andere jongen een overval op een supermarkt. De jongen bedreigde de medewerker met een nepvuurwapen en volgens het dossier mishandelde hij hem ook. Daarna sprong hij bij respondent achter op de scooter en reden ze naar een busje waar de compagnon mee klaarstond. Ze gooiden de scooter in het busje en reden weg. Hij verdiende ongeveer 5000 euro. Enkele maanden later werd hij gearresteerd.

Respondent en zijn compagnon hadden een bedrijf. Zij werden door een werknemer belazerd en verloren veel geld. Hij dacht erover na deze persoon terug te pakken door hem samen met twee vrienden op een avond te ontvoeren en vast te houden totdat hij het geld terugbetaalde. Uiteindelijk kwam iemand naar

hem toe met een goed idee om op legale wijze het geld terug te krijgen en besloot hij de man niet te ontvoeren of overvallen.

Respondent overviel op een avond met drie mededaders een woning waar veel drugsgeld te vinden zou zijn. In de woning waren twee drugsdealers aanwezig, zij werden onder schot gehouden en op hardhandige wijze vastgebonden, ze raakten hierbij lichtgewond. De daders gingen ervandoor met het drugsgeld dat ze vonden in een kluis onder het bed en werden niet gearresteerd.

Respondent werd door drie vrienden gevraagd of hij met hen meeding om een straatroof te plegen. Hij twijfelde even, maar besloot het niet te doen, omdat hij wist dat er erg veel politie aanwezig was in het gebied waar ze dat altijd deden en hij vlak daarvoor al was opgepakt met een luchtbuik.

Respondent ging met een vriend 's nachts op pad om slapende mensen te bestelen in hotelkamers. Hij stond op het balkon voor de open deur van een kamer, zijn vriend stond op de uitkijk. Er lagen twee mensen te slapen, maar zij werden wakker en begonnen te roepen. Respondent vluchtte weg zonder iets te kunnen pakken. De volgende dag werd hij gearresteerd voor een andere diefstal, maar voor deze zaak werd hij niet gepakt.

Respondent kwam vanuit zijn eigen land regelmatig naar Nederland om kledingwinkels en warenhuizen te bestelen. In dit geval ging hij op vrijdagmiddag samen met een vriend naar verschillende winkels en stal voor 14.000 euro aan spullen. In een van de winkels werd hij betrapt en vastgehouden door de winkelmedewerkers, maar hij wist zich los te trekken. De winkelmedewerkers raakten niet gewond. Tien minuten later werd hij gepakt door bodyguards die hem naar het politiebureau brachten.

Respondent had samen met twee vrienden besloten 's nachts slapende mensen te gaan beroven in hun hotelkamer. De twee vrienden van de respondent zouden de wacht houden en respondent zou een kamer binnengaan. Eenmaal bij het hotel durfde hij echter niet meer en zijn ze weer naar huis gegaan.

Respondent zag op een zaterdagochtend tijdens een wandeling een man een supermarkt openen. Hij glipte mee naar binnen en bedreigde hem met een nepwapen. Toen er nog een medewerkster binnenkwam, nam hij beiden mee naar de kluis. Ze werkten mee en raakten niet gewond. Terwijl hij wachtte tot de tijdkluis openging, zag hij dat de supermarkt omsingeld was. Een omstander

had hem gezien en de politie gebeld. Hij stal ongeveer 5000 euro, maar werd ter plaatse gearresteerd.

Respondent liep op een middag op straat toen hij een man zag met een gouden ketting van zo'n 300 gram. Hij volgde hem een tijdje en wilde hem beroven. Hij wachtte op een geschikt moment, maar zag toen een politieauto langsrijden. Hij zag dit als een teken en besloot de man niet te beroven.

Respondent wilde met drie vrienden uitgaan en ze besloten om eerst 's avonds op straat een aantal mensen te beroven om wat geld te verdienen. Ze zagen een man in zijn eentje lopen en gingen op hem af. Respondent pakte hem vast en de anderen gingen in zijn zakken en vonden daar drie euro en een strippenkaart. De man raakte niet gewond. De daders liepen verder en werden 20 minuten later opgepakt.

Tijdens een treinreis besloot respondent ergens uit te stappen en te gaan inbreken. Hij zag bij een huis een schuifpui openstaan en ging naar binnen. In de woning waren twee mensen aanwezig, zij werden bedreigd en hardhandig beetgepakt. De dader vertrok met een portemonnee en telefoon. Later op de avond brak hij in bij een tankstation. De politie kwam ter plaatse en hij werd opgepakt met de buit van de overval nog in zijn zakken.

Respondent kwam regelmatig langs een postzegelwinkel en zag dat daar gouden munten aanwezig waren. Hij besloot de winkel te overvallen met een nepvuurwapen. Toen hij echter op een ochtend bij de winkel aankwam, bleek die dicht te zijn en is hij weer naar huis gegaan.

Respondent liep op een dinsdagmiddag over straat toen hij een waardebonnenwinkel zag. Hij ging naar binnen en bedreigde de medewerkster met een alarmpistool. Zij gaf hem gelijk de inhoud van de kassa en raakte niet gewond. Hij kwam weg met 670 euro, maar werd niet veel later op straat door een motoragent gearresteerd op basis van een uitgegeven signalement.

Respondent liep op een dinsdagmiddag naar een supermarkt en bedreigde daar een medewerkster met een alarmpistool. Zij werkte niet mee, gaf hem geen geld en probeerde de beveiliging te bellen. Na een korte worsteling om de telefoon gaf hij het op en verliet de supermarkt. De medewerkster raakte niet gewond. Hij kwam weg zonder buit en werd enige uren later, na het plegen van een andere overval, gearresteerd.

Respondent liep op een middag over straat en wilde een vrouw van haar tas beroven. Hij volgde haar een tijdje, maar had toch niet genoeg lef en besloot het niet te doen. De 'klik' die hij moest voelen bij een bepaald persoon om diegene te kunnen beroven had hij niet bij dit slachtoffer.

Een nichtje van respondent vertelde hem dat ze nog geld kreeg van een wietkweekster. Respondent ging bij de wietkweekster langs, maar ze wilde het geld niet geven. Hij besloot met twee vrienden op maandagochtend op pad te gaan om de vrouw in haar woning te overvallen. Ze vielen, vermomd als arrestatieteam, de woning binnen en bonden de vrouw vast. Ze haalden 30.000 euro uit de kluis en vertrokken. Een halfjaar later werden ze gearresteerd.

Respondent liep op een donderdagmiddag met twee vrienden een dure kledingwinkel binnen. Hij bedreigde de twee medewerkers met een vuurwapen en bracht ze naar achteren, waar zijn vrienden hen zwaar mishandelden terwijl hij naar geld zocht. Toen hij het geld gevonden had, wilden zijn vrienden de slachtoffers doodmaken. Hij was het hier niet mee eens en liep weg met 33.000 gulden, waarna zijn vrienden volgden. De slachtoffers raakten zwaargewond. Hij werd acht maanden later gearresteerd.

Respondent reed op een middag met twee vrienden naar een bank. Hij ging met een van hen naar binnen en schoot eenmaal in de lucht. De medewerker dook weg achter het kogelvrij glas. Hij zette zijn pistool op het hoofd van een aanwezige vrouw, de medewerker werkte nog steeds niet mee, dus pakte hij nu het zoontje van de vrouw. De medewerker gaf nu het geld en ze kwamen weg met 90.000 gulden. Hij werd acht maanden later gearresteerd.

Respondent ging met vier mededaders met de auto naar een woning waar veel geld zou liggen. Rond één uur 's nachts viel hij met drie van de vier mededaders de woning binnen. De mannelijke bewoner kwam naar beneden en respondent sloeg hem een aantal keer met een hamer in zijn gezicht. Het geld werd niet gevonden en de daders vertrokken met een doos waar alleen een lamp in bleek te zitten. Ze werden niet gearresteerd.

Respondent liep met een vriend op straat na het uitgaan toen twee jongens op scooters voorbijkwamen. Ze besloten de jongens aan te houden en geld te eisen. Ze werden met kracht van de scooters afgeduwd en zouden de scooters pas terug krijgen als ze geld zouden geven. Vervolgens liepen daders en slacht-

offers gezamenlijk naar een pinautomaat. Een van de slachtoffers wist onderweg een voorbijrijdende politieagent te waarschuwen en de daders werden direct gearresteerd.

Respondent liep 's avonds op straat met vier vrienden en zag dat een man een heleboel briefjes van 50 euro liet vallen. De man raapte zijn geld weer op, maar het was duidelijk geworden dat hij een goed doelwit was om te beroven. De jongens volgden hem een tijdje, maar de vrienden van respondent durfden uiteindelijk niks te doen omdat het te druk was op straat.

Respondent en vijf van zijn vrienden reden 's avonds laat op scooters rond toen zij een man geld zagen pinnen. Ze gingen eropaf. De man merkte de mannen op en begon te rennen, maar ze lieten hem niet gaan. Ze bedreigden hem met messen en een van hen sloeg hem. Het slachtoffer liep blauwe plekken op. Nadat ze het geld hadden, reden ze weer weg. Ze werden niet gearresteerd.

Respondent reed op een doordeweekse ochtend met zijn mededader op een motor naar een huis. Nadat de bewoonster met haar kinderen wegreed en de man hen uitzwaaide, bedreigden ze hem met een vuurwapen. De man vocht terug en werd geslagen. Uiteindelijk gaf hij de sleutel van de kluis, ze reden weg en zetten de motor later bij een mededader in een busje waarmee ze verder reden. Respondents deel was 30.000 euro, hij werd enkele maanden later gearresteerd.

Respondent wilde op een ochtend met drie mededaders een geldtransport overvallen dat de pinautomaten van een bank kwam bijvullen. Alles was gepland en op de dag dat het moest gebeuren, stonden ze klaar bij de bank. Terwijl ze wachtten op het geldtransport zagen ze verschillende undercover-politieagenten rondlopen. Ze waarschuwden elkaar, besloten de overval niet te plegen en gingen naar huis.

Respondent had samen met een vriend het plan opgevat een pizzakoerier te beroven. Ze deden rond etenstijd een valse bestelling en reden op de scooter naar een park waar de koerier doorheen zou rijden. Ze bedreigden de koerier door te zeggen dat zijn baas hun nog geld schuldig was. De koerier gaf de daders 200 euro en ze vertrokken, het slachtoffer raakte niet gewond. Een maand later werden ze opgepakt.

Respondent reed op een avond met drie vrienden naar een parkeergarage waar ze een jongen overvielen die hun criminele baas geld verschuldigd was. De jongen verzette zich verbaal, waarop een de mededaders hem in zijn been schoot. Respondent gaf hem nog een paar klappen en pakte zijn autosleutels af. Daarna namen ze hem mee naar zijn huis om geld te halen. Ze brachten zo'n 8000 euro naar de baas, kregen zelf ook wat en werden niet gearresteerd.

Respondent reed op een maandagavond met zijn zwager en zijn twee vrienden naar de woning van iemand die kleding verkocht. Ze belden aan, hij greep de jongen en gaf hem aan een ander, die hem met een taser onder controle hield. Ondertussen hadden de burens de jongen horen schreeuwen en de politie gebeld. Hij en zijn zwager werden ter plaatse gearresteerd. De andere twee kwamen zonder buit weg, maar werden later verraden door de zwager en gearresteerd.

Respondent reed op een donderdagochtend met een vriend naar een sigarenboer. Ze zouden weggkomen op twee klaargezette scooters. Terwijl ze wachtten tot de sigarenboer openging, zagen ze een vrouw in een auto langsrijden. Ze waren ervan overtuigd dat de vrouw hen had gezien, het verdacht had gevonden en de politie zou bellen. Hij volgde haar een stukje en zag dat ze inderdaad aan de telefoon was. Ze besloten de overval niet te plegen.

Respondent reed rond in zijn auto en zag toevallig iemand lopen die hij een goed doelwit vond om te beroven. Hij parkeerde zijn auto een stukje verderop en liep gewapend op de man af. Hij pakte hem vast en bedreigde hem met zijn pistool. De man gaf zijn geld en telefoon af en raakte niet gewond. De dader vertrok en werd niet gearresteerd.

Respondent had gehoord dat een clubeigenaar altijd thuiskwam met een tas vol geld. Samen met een vriend ging hij op zondagmorgen naar zijn huis om hem te beroven. Ze liepen op hem af op het moment dat hij zijn auto uit wilde stappen. De man werd geduwd en bedreigd met een vuurwapen, maar hij raakte niet gewond. De daders maakten 35.000 euro buit en zijn met de zaak in verband gebracht, maar nog niet gearresteerd.

Respondent had besloten een postkantoor te overvallen en was 's middags gewapend naar het postkantoor bij hem om de hoek gelopen. Er waren echter heel veel omstanders en er kwam zelfs een politieauto langsrijden, dus hij besloot het niet te doen en weer naar huis te gaan.

Respondent reed op oudejaarsavond met drie vrienden naar een tankstation. Eén bleef in de auto, terwijl hij met de andere twee naar binnen ging. Ze bedreigden de medewerker met vuurwapens, de man werkte mee, opende de kluis voor hen en raakte niet gewond. Ze pakten de kluis, zetten deze in de auto en reden weg. Ze stalen ongeveer 12.000 euro en werden twee weken later gearresteerd omdat een kennis hen had verraden.

Respondent reed op een zaterdagmiddag met zeven vrienden naar een drugs-pand. Twee bleven bij de auto en respondent ging met de andere vijf naar binnen. Ze bedreigden de twee aanwezige mannen met vuurwapens. Een van de slachtoffers werd bewusteloos geslagen toen hij naar de slaapkamer rende om een pistool te pakken. Ze bonden de slachtoffers vast en gingen op zoek naar geld en drugs. Ze kwamen weg met 800.000 euro en werden niet gearresteerd.

Respondent wilde met enkele vrienden een juwelier overvallen. De juwelier zat aan de rand van de stad, dus het zou makkelijk zijn na de overval weg te komen. Zijn vrienden deden voornamelijk de planning. Het was al besloten dat het de volgende maand moest gebeuren, maar respondent werd opgepakt en kon niet meedoen aan de overval omdat hij vastzat.

Respondent had het plan opgevat een juwelier te overvallen. Hij reed op een doordeweekse ochtend met zijn scooter naar het winkelcentrum en stormde gewapend de juwelier binnen. De drie aanwezige slachtoffers werden bedreigd met een pistool, maar raakten niet gewond. Respondent vertrok met geld en sieraden met een totale waarde van 17.000 euro. Een paar weken later werd hij gearresteerd.

Respondent wilde samen met een vriend een pizzeria overvallen. Ze hadden wapens geregeld en gingen 's avonds iets voor sluitingstijd te voet naar de betreffende pizzeria. Toen ze eenmaal in de buurt waren, zagen ze vier politie-auto's langsrijden en daarom besloten ze het toch maar niet te doen. Ze vertrokken weer richting hun eigen buurt.

Respondent liep met een vriend op een doordeweekse avond naar een pinautomaat. Toen er een slachtoffer kwam dat veel pinde, gaf zijn vriend hem een seintje en renden ze achter hem aan. Ze grepen hem vast, bedreigden hem met een neppistool en pakten zijn geld af. Er waren enkele omstanders die het misschien gezien hebben, maar niemand greep in. Ze kwamen weg met 500 euro. Hij werd later voor een andere straatroof gearresteerd.

Respondent liep met twee vrienden op een vrijdagavond naar een avondwinkel. Ze bedreigden de medewerkster met een mes en knuppel. Ze sribbelde tegen en werd geschopt en neergestoken, waarna ze de kassa opende. Haar tienerdochter begon te schreeuwen, maar greep niet in. Ze renden weg met het geld. De knuppel viel op de grond en de vrouw raapte hem op, rende achter hen aan en sloeg een van de daders. Enkele uren later werden ze gearresteerd.

Respondent wilde op een dinsdag aan het eind van de middag met een vriend een babywinkel overvallen. Ze fietsten er naartoe en bleven voor de deur wachten op het juiste moment. Er kwamen steeds mensen langs en het begon op te vallen dat ze daar zo lang stonden te treuzelen. Ze besloten daarom de overval niet te plegen en gingen naar huis.

Respondent reed op een vrijdagochtend samen met een vriend richting een winkelcentrum om een belwinkel te overvallen. Respondent ging naar binnen en zijn vriend bleef in de auto. Binnen bedreigde hij de zes aanwezige slachtoffers met een pistool. Zij werkten mee en raakten niet gewond. Respondent nam 1000 euro uit de kassa's mee, stapte weer bij zijn vriend in de auto en vertrok. De daders werden niet gearresteerd.

Samen met zes mededaders reed respondent op een zaterdagavond naar een casino om dit te overvallen. De beveiliging werd naar binnen geschopt en op de grond gedrukt. De twintig aanwezige slachtoffers werden met een pistool bedreigd en ook op de grond gedrukt. Eén man kreeg daarbij een klap. Het cash geld bleek niet bereikbaar en de daders gingen ervandoor met de spullen van de slachtoffers ter waarde van 2100 euro. Ze werden niet gearresteerd.

De vrienden van respondent gingen uit en hij wilde graag mee. Hij had echter geen geld meer en daarom bedacht hij een snelle straatroof te plegen, zodat hij alsnog mee kon. Later besloot hij het toch niet te doen, aangezien er veel politie aanwezig was en hij geen tijd had te wachten tot ze weg waren, omdat het feest dan al afgelopen zou zijn.

Respondent liep op een zondagavond met twee vrienden naar een snackbar. Ze renden naar binnen en bedreigden twee medewerkers met vuurwapens. Eén medewerker vocht terug en viel hen aan met een bonnenprikker. Ze gaven hem een trap en renden zonder buit weg. De andere medewerkster had ondertussen de politie gebeld. Respondent had zich verstopt in een bos, maar werd door een getuige gezien en een uur later gearresteerd.

Respondent had gehoord dat een kennis ruzie had met een jongen met rijke ouders. Hij besloot de jongen te beroven. Hij zocht hem 's middags op in het park en nam hem apart. Toen zorgde hij ervoor dat de jongen zijn telefoon gaf en zei tegen hem dat hij hem terug kon kopen. Het slachtoffer werd alleen bedreigd en raakte niet gewond. Uiteindelijk maakte respondent op deze manier 500 euro buit. Hij werd niet gearresteerd.

Respondent zat samen met een vriend bij twee kennissen thuis die veel geld hadden doordat ze drugs verkochten. Ze besloten de jongens te overvallen. Op een onbewaakt moment pakte de vriend van respondent een slagersmes uit de keuken. De twee slachtoffers werden bedreigd met het mes en geslagen, ze raakten lichtgewond. De daders gingen ervandoor met het drugsgeld en werden vijf minuten later gearresteerd.

Respondent was erachter gekomen dat een vriend van hem een klant had die altijd voor veel geld drugs kocht en dus veel cash in huis had. Hij besloot deze man samen met een andere vriend te overvallen. Toen ze 's avonds bij het huis aankwamen en aanbelden, hoorden ze echter een vrouwenstem die de intercom beantwoordde. Respondent wilde geen vrouw overvallen, dus zijn ze weer naar huis gegaan.

Respondent reed op een middag met twee vrienden naar een snackbar. Ze gingen naar binnen en bedreigden de medewerkster met een luchtbuks door deze op de toonbank te leggen. Ze eisten het geld en de medewerkster werkte mee en raakte niet gewond. Ze kwamen weg met 400 euro. Ze werden niet gearresteerd.

Respondent fietste op een avond met vier vrienden op straat toen een van hen ruzie kreeg met een groep van negen jongens. Er onstond een vechtpartij die door respondent en zijn vrienden gewonnen werd. Zij besloten de andere jongens te beroven en namen geld, drugs, sieraden en mobieltjes van hen mee. Enkele omstanders die het zagen gebeuren, grepen niet in. Een halfjaar later werd hij gearresteerd.

Respondent was op een middag in een bank geld aan het storten toen hij een man met een grote envelop geld de bank zag verlaten. Hij wilde hem beroven en stuurde een berichtje naar een vriend met de vraag of hij wilde komen helpen. De vriend vond het geen goed plan omdat respondent door al in de bank

aanwezig te zijn geweest, op de camerabeelden te zien zou zijn. Hij besloot daarom de straatroof niet te plegen.

Respondent wilde een scooter stelen en besloot een jongen van zijn scooter te trappen en dan de scooter mee te nemen. Hij ging 's middags lopend op pad en zag een geschikt doelwit aankomen. Hij trapte tegen de scooter en de jongen viel eraf en raakte lichtgewond. Respondent pakte snel de scooter en reed weg. De politie was al snel op de hoogte en tien minuten later werd hij gearresteerd.

Respondent was met drie vrienden op vrijdagavond op weg naar een discotheek. Op straat kregen ze ruzie met vier andere jongens die bier gooiden. Ze gingen eropaf en begonnen te vechten. Respondent pakte een jongen en gaf hem een knietje, waardoor zijn neus werd verbrijzeld. Ze dwongen de jongens hun spullen af te geven. Ze maakten wat geld en een paar telefoons buit en vertrokken. Niet veel later werden ze in de tram gearresteerd.

Een vriend van respondent had ruzie met een jongen uit de buurt en wilde hem een lesje leren. Toen ze samen met nog een andere vriend 's middags in de stad waren, zagen ze de jongen lopen. Hij had dure sieraden om en ze wilden hem daarvan beroven. Ze achtervolgden de jongen, maar hij bleef in het drukke gedeelte van de stad. Door de vele omstanders besloten ze het toch maar niet te doen.

Respondent liep op een vrijdagavond met een vriend naar een huis waar veel geld zou liggen. Ze klopten aan, een vrouw deed open. Ze bedreigden haar en een andere aanwezige vrouw met een vuurwapen, zij raakten niet gewond. Ze gingen zoeken en vonden onder andere een horloge. Ze pakten alles wat waardevol was en renden weg. Later werden ze gearresteerd omdat de tipgever ze had verraden bij de politie.

Respondent wilde met een vriend en een kennis een woning overvallen waar een kluis aanwezig zou zijn. Ze zouden daar minimaal 5000 euro kunnen stelen. Ze waren nog bezig met de planning toen respondent werd gearresteerd. Ze konden de overval dus niet meer plegen.

Respondent reed met twee mededaders op een vrijdagavond richting een tankstation. Een van de jongens bleef in de auto en respondent en zijn vriend stormden naar binnen met een pistool. De twee aanwezige klanten gingen op

de grond liggen en de medewerkster moest de kluis halen. Zij sloot zich echter op in de ruimte waar de kluis stond en ze konden alleen 1500 euro uit de kassa meenemen. Een paar uur later werden ze gearresteerd.

Respondent reed op dinsdagmiddag met een vriend op de scooter naar het winkelcentrum om een juwelier te overvallen. Ze stormden naar binnen met een hamer en een slagersmes. Er waren drie slachtoffers, een van hen raakte lichtgewond door een klap met de hamer. De daders vluchtten weg met 15.000 euro aan sieraden. Ze werden achterna gezeten door een omstander, maar toen respondent zijn hamer gooide, stopte hij. Een paar maanden later werd respondent gearresteerd.

Respondent wilde samen met een vriend een geldtransport bij een supermarkt overvallen, maar ze kwamen tot de conclusie dat ze nog niet genoeg geld hadden om daar de juiste wapens voor te kopen. In plaats van een overval op een geldtransport hebben ze daarom een andere overval gepleegd.

Respondent hing op een avond met een groepje vrienden op straat toen hij een groep van vijf jongens zag lopen van wie er één ruzie had met een vriend van hem. Hij bedreigde ze en liet ze hun zakken legen. Daarna nam hij ze mee naar een pinautomaat en liet ze geld pinnen. De slachtoffers werkten mee en raakten niet gewond. Hij stal voor 700 euro aan cash, sieraden en telefoons en werd niet gearresteerd.

Respondent reed op een doordeweekse ochtend met twee vrienden naar een juwelier. Ze stormden met geweld naar binnen. Respondent gooide de medewerkster tegen de grond en zette een vuurwapen op haar hoofd, terwijl de mededader begon te vullen. De vrouw gilte en vocht terug, hij sloeg haar buiten bewustzijn, ze raakte zwaargewond. Ze renden weg, meerdere omstanders renden achter hen aan en filmde hen. Voordat ze bij de derde mededader in de auto konden stappen, werden ze door de politie gearresteerd.

Respondent wilde op een ochtend met drie vrienden een juwelierszaak van twee bejaarde mensen overvallen. Ze reden erheen, maar toen ze daar aankwamen, zagen ze twee undercoveragenten in een auto. Ze besloten de overval niet te plegen en keerden om. Op de snelweg kregen ze een stopteken en moesten ze ID's laten zien. Respondent en één vriend hadden hun ID bij zich. De andere twee niet, zij werden gefouilleerd en meegenomen.

Respondent had gehoord dat er bij hem in de buurt een loods was waar veel koper lag. Samen met twee vrienden besloot hij op zondagnacht bij deze loods in te breken en de rollen koper te stelen. Tijdens de inbraak kwam de buurman echter naar buiten. Hij werd door een van de jongens met een ijzeren pijp bewusteloos geslagen. De jongens vluchtten zonder koper met hun busje weg. Een paar weken later werden ze gearresteerd.

Een jongen was een neef van respondent geld schuldig en ze wilden hem terugpakken door hem te overvallen. Ze hadden gezegd dat ze twee motors aan hem wilden verkopen en dat hij 's avonds naar een pleintje moest komen om het geld te geven. Ze zouden de jongen dan van het geld beroven zonder dat hij de motors zou krijgen. De jongen kwam wel, maar had geen geld meegenomen. Het plan ging niet door.

Respondent was op een middag met twee vrienden op straat toen zij een jongen zagen lopen. Ze bedreigden hem, zonder wapens, en haalden zijn zakken leeg. Hij werd later gearresteerd voor meerdere straatroven.

Respondent hing op een middag met twee vrienden rond in het park toen een jongen langsfietste. Ze traptten hem van zijn fiets, sloegen en schopten hem en eisten dat hij alles afgaf. Hij werkte mee en gaf zijn geld en telefoon. Toen namen ze hem mee naar een pinautomaat en naar zijn huis om meer geld te halen. De jongen werkte mee, en raakte niet echt gewond. Respondent werd een week later gearresteerd.

Respondent wilde op een avond met drie vrienden een café overvallen waar illegaal gepokerd werd. Ze zouden met z'n drieën met vuurwapens naar binnen gaan en de vierde zou de vluchtauto besturen. Ze hadden zich verzameld op de dag dat het moest gebeuren. De bestuurder werd echter bang en wilde het niet meer doen. Zonder hem konden ze het niet voortzetten, dus ze bliezen de overval af.

Respondent ging samen met zijn neef en een vriend op donderdagmiddag naar een draaihuis waar veel geld en drugs lagen. Het plan was in te breken, maar tijdens de inbraak kwamen de twee drugsdealers de woning binnen. De ene werd op zijn hoofd geslagen met een pistool en raakte bewusteloos. De ander kreeg ook een aantal klappen en vervolgens werden ze beiden vastgebonden. De daders maakten 60.000 euro buit en werden niet gearresteerd.

Respondent ging met twee vrienden 's avonds naar een draaihuis om in te breken. Ze belden aan en niemand deed open, dus ze dachten dat er niemand thuis was. Ze liepen naar de achterkant, maar zagen vervolgens vier zwaarbewapende mannen hun kant op komen. Ze besloten naar de auto te rennen en weg te vluchten. Ze gingen nooit meer terug, aangezien de mannen nu wisten dat de jongens het op hun geld gemunt hadden.

Respondent was op zaterdagmiddag in de stad toen hij besloot om een straatroof te plegen. Hij zag een jongen die net had gepind en achtervolgde hem een steegje in. Hij trok zijn mes, dwong de jongen zijn geld af te geven en haalde zijn mobiele telefoon uit zijn zak. Het slachtoffer raakte hierbij niet gewond. Omstanders belden de politie en vijf minuten later werd respondent gearresteerd.

Respondent liep op zondag rond middernacht met zijn neefje op straat toen ze drie dronken toeristen zagen. Ze gingen op de mannen af om hen te beroven. Het neefje stond op de uitkijk en respondent dwong de mannen onder bedreiging van een mes hun geld, laptops en telefoons af te staan. Hij pakte een van de mannen vast, maar de slachtoffers raakten niet gewond. Vier maanden later werden de jongens gearresteerd.

Respondent was net vrijgekomen uit de gevangenis en was lopend onderweg naar een vriend toen hij een oude man bij een pinautomaat veel geld zag pinnen. Zelf was hij blut en hij zag de man als een goed doelwit om te beroven. Hij liep zijn richting op, maar toen bedacht hij zich. Hij was net vrij en had geen zin om alweer opgepakt te worden. Hij liep door naar zijn vriend zonder iets te doen.

Respondent ging met twee vrienden op zaterdagavond met de auto op pad om een woning te overvallen waar een kluis zou staan met veel geld erin. Ze vielen de woning binnen en de drie aanwezige slachtoffers werden bedreigd met een vuurwapen. Ze raakten hierbij niet gewond. De daders gingen ervandoor met 45.000 euro uit de kluis en een aantal sieraden. Ze werden niet gearresteerd.

Respondent was op zaterdagavond met twee vrienden in de stad op zoek naar een goed doelwit om te beroven. Ze zagen een man met een dikke ketting en liepen gewapend op hem af. Ze pakten de ketting, maar respondent zag dat het slachtoffer zijn shirt omhoog trok om iets te pakken en schoot hem snel in zijn been. De daders gingen ervandoor met de ketting ter waarde van 12.000 euro. Ze werden niet gearresteerd.

Respondent was op een zaterdagavond na een bezoek aan een vriend aan het wachten op de tram toen hij trek kreeg in een sigaret. Hij vroeg een mevrouw bij de tramhalte of hij een sigaretje van haar mocht, maar zij wilde hem niks geven. Respondent pakte vervolgens haar tas af en rende weg. Het slachtoffer raakte niet gewond. In de tas bleken twee pakjes sigaretten en een beetje geld te zitten. Respondent werd niet gearresteerd.

Respondent was op vrijdagmiddag met een vriend op weg om naar het casino te gaan. Op straat zagen ze twee bekakte jongens lopen die een goed doelwit leken om te beroven. Ze liepen op de jongens af en dwongen hen om hun spullen af te geven. De slachtoffers werden vastgegrepen, maar raakten niet gewond. De daders namen twee telefoons en 50 euro mee en vertrokken, ze werden niet voor deze straatroof gearresteerd.

Respondent was samen met een vriend van plan op zoek te gaan naar iemand met een dikke, dure ketting om te beroven. Ze besloten op een zaterdagavond met de tram naar een buurt te gaan waar veel Hindoestaanse Surinamers woonden, aangezien die erom bekendstonden dit soort kettingen vaak te dragen. Eenmaal in de buurt hadden ze na drie kwartier zoeken echter nog niemand gevonden en daarom gingen ze maar weer naar huis.

Respondent viel op een dinsdagochtend met twee mededaders de woning binnen van een jongen die veel zwart geld thuis had liggen. Een derde mededader bleef op de uitkijk staan. In de woning bleken vier slachtoffers aanwezig te zijn. Respondent stak een van hen met een mes tussen haar ribben en vervolgens werden ze allemaal vastgebonden. De daders maakten 25.000 euro en wat sieraden buit. Ze werden niet gearresteerd.

Samen met een vriend stond respondent op straat te wachten tot er een fietser langskwam die ze van zijn fiets konden trappen en vervolgens konden beroven. Steeds als er een fietser aankwam, kwam er echter ook een auto langs. Eén keer was het zelfs een politieauto die langsreed. Ze besloten maar weer naar huis te gaan en de volgende dag terug te komen.

2 Aanvullende tabellen

Tabel B1: Leeftijd en herkomst naar locatie interview.

Bron: SAR2012

	Locatie interview					
	Vrije samenleving		Gevangenis		Totaal	
	#	%	#	%	#	%
Leeftijdscategorie						
15-18	3	10,7	28	36,8	31	29,8
19-22	9	32,1	21	27,6	30	28,8
23-26	9	32,1	9	11,8	18	17,3
27-49	7	25,0	18	23,7	25	24,0
<i>Totaal</i>	28	100,0	76	100,0	104	100,0
Woont in Nederland sinds						
Geboren in Nederland	17	60,7	47	61,8	64	61,5
Immigrant voor 12e jaar	6	21,4	22	28,9	28	26,9
Immigrant vanaf 12e jaar	5	17,9	6	7,9	11	10,6
Onbekend	0	0	1	1,3	1,0	1,0
<i>Totaal</i>	28	100,0	76	100,0	104	100,0
Herkomst ouders						
Beiden buitenland	28	100,0	53	69,7	81	77,9
Gemengd NL/buitenland	0	0	8	10,5	8	7,7
Beiden Nederland	0	0	15	19,7	15	14,4
<i>Totaal</i>	28	100,0	76	100,0	104	100,0

Tabel B2: School-, werk-, en woonsituatie naar locatie interview.

Bron: SAR2012

	Locatie interview					
	Vrije samenleving		Gevangenis		Totaal	
	#	%	#	%	#	%
School en/of werk						
School noch werk	17	60,7	26	34,2	43	41,3
Alleen school	2	7,1	17	22,4	19	18,3
School en werk	2	7,1	12	15,8	14	13,5
Alleen werk	7	25,0	21	27,6	28	26,9
<i>Totaal</i>	28	100,0	76	100,0	104	100,0
Hoogste opleidingsniveau						
Geen	11	39,3	2	2,6	13	12,5
Primair	10	35,7	43	56,6	53	51,0
Secundair	7	25,0	30	39,5	37	35,6
Tertiair	0	0	1	1,3	1	1
<i>Totaal</i>	28	100,0	76	100,0	104	100,0
Woonsituatie						
Met ouder(s)	6	21,4	40	52,6	46	44,2
Alleen	7	25,0	10	13,2	17	16,3
Met partner (en kind(eren))	3	10,7	17	22,4	20	19,2
Met anderen	12	42,9	9	11,8	21	20,2
<i>Totaal</i>	28	100,0	76	100,0	104	100,0

Tabel B3: Gebruik verdovende middelen naar locatie interview.

Bron: SAR2012

	Locatie interview					
	Vrije samenleving		Gevangenis		Totaal	
	#	%	#	%	#	%
Alcohol						
Meer dan 10 glazen per dag	5	17,9	0	0,0	5	4,8
Meer dan 3 glazen per dag	8	28,6	8	10,5	16	15,4
Minder dan 3 glazen per dag	0	0,0	4	5,3	4	3,8
Wekelijks	12	42,9	32	42,1	44	42,3
Zelden	1	3,6	22	28,9	23	22,1
Nooit	2	7,1	10	13,2	12	11,5
<i>Totaal</i>	28	100,0	76	100,0	104	100,0
Cannabis						
Meer dan 10 joints per dag	6	21,4	3	3,9	9	8,7
Meer dan 3 joints per dag	15	53,6	27	35,5	42	40,4
Minder dan 3 joints per dag	3	10,7	7	9,2	10	9,6
Wekelijks	1	3,6	13	17,1	14	13,5
Zelden	1	3,6	10	13,2	11	10,6
Nooit	2	7,1	16	21,1	18	17,3
<i>Totaal</i>	28	100,0	76	100,0	104	100,0
Andere middelen						
Meerdere malen per dag	0	0,0	4	5,3	4	3,8
Eén keer per dag	1	3,6	2	2,6	3	2,9
Wekelijks	0	0,0	5	6,6	5	4,8
Zelden	0	0,0	6	7,9	6	5,8
Nooit	27	96,4	59	77,6	86	82,7
<i>Totaal</i>	28	100,0	76	100,0	104	100,0

Tabel B4: Gepleegde overvallen, arrestaties en vrijheidsstraffen naar locatie interview.

Bron: SAR2012

	Locatie interview					
	Vrije samenleving		Gevangenis		Totaal	
	#	%	#	%	#	%
Gepleegde overvallen						
1-2	4	14,3	24	31,6	28	26,9
3-5	8	28,6	10	13,2	18	17,3
6+	16	57,1	40	52,6	56	53,8
Onbekend	0	0	2	2,6	2	1,9
<i>Totaal</i>	28	100,0	76	100,0	104	100,0
Arrestaties						
0	11	39,3	4	5,3	15	14,4
1-2	12	42,9	46	60,5	58	55,8
3-5	3	10,7	11	14,5	14	13,5
6+	2	7,1	11	14,5	13	12,5
Onbekend	0	0	4	5,3	4	3,8
<i>Totaal</i>	28	100,0	76	100,0	104	100,0
Vrijheidsstraffen						
0	19	67,9	10	13,2	29	27,9
1-2	6	21,4	46	60,5	52	50,0
3-5	3	10,7	9	11,8	12	11,5
6+	0	0	6	7,9	6	5,8
Onbekend	0	0	5	6,6	5	4,8
<i>Totaal</i>	28	100,0	76	100,0	104	100,0

Tabel B5: Slachtofferschap van overvallen naar locatie interview.

Bron: SAR2012

	Locatie interview					
	Vrije samenleving		Gevangenis		Totaal	
	#	%	#	%	#	%
Slachtoffer overval						
Nooit	15	53,6	47	61,8	62	59,6
Een keer	5	17,9	9	11,8	14	13,5
Twee keer	4	14,3	14	18,4	18	17,3
Drie of meer keren	3	10,7	4	5,3	7	6,7
Onbekend	1	3,6	2	2,6	3	2,9
<i>Totaal</i>	28	100,0	76	100,0	104	100,0
Slachtoffer overval, geen geweld						
Nooit	20	71,4	51	67,1	71	68,3
Een keer	4	14,3	19	25,0	23	22,1
Twee keer	2	7,1	1	1,3	3	2,9
Drie of meer keren	1	3,6	4	5,3	5	4,8
Onbekend	1	3,6	1	1,3	2	1,9
<i>Totaal</i>	28	100,0	76	100,0	104	100,0
Slachtoffer overval, geweld						
Nooit	17	60,7	54	71,1	71	68,3
Een keer	7	25,0	16	21,1	23	22,1
Twee keer	2	7,1	0	0	2	1,9
Drie of meer keren	1	3,6	5	6,6	6	5,8
Onbekend	1	3,6	1	1,3	2	1,9
<i>Totaal</i>	28	100,0	76	100,0	104	100,0

Tabel B6: Laagste en hoogste opbrengt overval naar locatie interview.
Bron: SAR2012

	Locatie interview					
	Vrije samenleving		Gevangenis		Totaal	
	#	%	#	%	#	%
Laagste opbrengst						
0 euro	3	10,7	7	9,2	10	9,6
1-10 euro	7	25,0	11	14,5	18	17,3
10-100 euro	8	28,6	16	21,1	24	23,1
100-1000 euro	5	17,9	16	21,1	21	20,2
1000-10.000 euro	1	3,6	14	18,4	15	14,4
10.000-100.000 euro	1	3,6	7	9,2	8	7,7
Onbekend	3	10,7	5	6,6	8	7,7
<i>Totaal</i>	28	100,0	76	100,0	104	100,0
Hoogste opbrengst						
0 euro	0	0	2	2,6	2	1,9
10-100 euro	1	3,6	1	1,3	2	1,9
100-1000 euro	9	32,1	13	17,1	22	21,2
1000-10.000 euro	12	42,9	15	19,7	27	26,0
10.000-100.000 euro	5	17,9	38	50,0	43	41,3
100.000+ euro	1	3,6	5	6,6	6	5,8
Onbekend	0	0	2	2,6	2	1,9
<i>Totaal</i>	28	100,0	76	100,0	104	100,0

Leden Redactieraad Programma Politie & Wetenschap

Voorzitter prof. dr. H.G. van de Bunt
Hoogleraar Criminologie
Erasmus Universiteit Rotterdam

Leden mr. drs. C. Bangma
Districtschef Flevoland-Noord, Politie Eenheid
Midden-Nederland
Lid Commissie Politie & Wetenschap

drs. P. Holla
Hoofd Operatiën/plv. Politiechef Eenheid Noord-Holland

mr. W.M. de Jongste
Projectbegeleider Wetenschappelijk Onderzoek en
Documentatiecentrum
Ministerie van Veiligheid en Justitie

prof. dr. P. van Reenen
Van Reenen-Russel Consultancy b.v.
Studie- en Informatiecentrum Mensenrechten (SIM)
Universiteit Utrecht

Secretariaat Programmabureau Politie & Wetenschap
Politieacademie
Arnhemseweg 348
7334 AC Apeldoorn

Postbus 834
7301 BB Apeldoorn
www.politieenwetenschap.nl

Uitgaven in de reeks Politiewetenschap

1. **Kerntaken van de politie. Een inventarisatie van heersende opvattingen**
C.D. van der Vijver, A.J. Meershoek & D.F. Slobbe, IPIT Instituut voor maatschappelijke veiligheidsvraagstukken, Universiteit Twente, 2001
2. **Bevoegdheden overd(r)acht. Een onderzoek naar delegatie en mandaat van beheersbevoegdheden in de politiepraktijk**
H.B. Winter & N. Struiksma, Pro Facto B.V., Universiteit Groningen, 2002
3. **Sturing van politie en politiewerk. Een verkennend onderzoek tegen de achtergrond van een veranderende sturingscontext en sturingsstijl**
J. Terpstra, IPIT Instituut voor maatschappelijke veiligheidsvraagstukken, Universiteit Twente, 2002
4. **Woninginbrekers en zware jongens. Daders vanuit het voormalig Joegoslavië aan het woord**
M. van San, E. Snel & R. Boers, Risbo, Erasmus Universiteit Rotterdam, 2002
5. **Zeg me wie je vrienden zijn. Allochtone jongeren en criminaliteit**
F.M.H.M. Driessen, B.G.M. Völker, H.M. Op den Kamp, A.M.C. Roest & R.J.M. Molenaar, Bureau Driessen, Utrecht, 2002
6. **Op deugdelijke grondslag. Een explorerende studie naar private forensische accountancy**
J. van Wijk, W. Huisman, T. Feuth & H.G. van de Bunt, Vrije Universiteit, Amsterdam, 2002
7. **Voorbij de dogmatiek. Publiek-private samenwerking in de veiligheidszorg**
A.B. Hoogenboom & E.R. Muller, COT, Den Haag, 2003
8. **Hennepteelt in Nederland. Het probleem van de criminaliteit en haar bestrijding**
F. Bovenkerk, W.I.M. Hogewind, D. Korf & N. Milani, Willem Pompe Instituut, Universiteit Utrecht, 2003
9. **Politiekennis in ontwikkeling. Een onderzoek naar het verzamelen en veredelen van informatie voor het Politie Kennis Net**
I. Bakker & C.D. van der Vijver, IPIT Instituut voor maatschappelijke veiligheidsvraagstukken, Universiteit Twente, 2003
- 10a. **Politie en geweld. Een verkenning van politiereacties op geweldsincidenten in vier Nederlandse regiokorpsen**
C.J.E. In 't Velt, W.Ph. Stol, P.P.H.M. Klerks, H.K.B. Fobler, R.J. van Treeck & M. de Vries, NPA-Politie Onderwijs- en Kenniscentrum, LSOP, Apeldoorn, 2003
- 10b. **Geweldige informatie? Onderzoek naar de informatiehuishouding van geweldsmeldingen bij de politie**
R. van Overbeeke, O. Nauta, A. Beerepoot, S. Flight & M. Rietveld, DSP-groep, Amsterdam, 2003

11. **Blauwe Bazen. Het leiderschap van korpschefs**
R.A. Boin, P. 't Hart & E.J. van der Torre, Departement Bestuurskunde, Universiteit Leiden/COT Instituut voor Veiligheids- en Crisismanagement, Den Haag, 2003
12. **Over de grens. Een verkenning van projecten voor probleemjeugd in Duitsland, Engeland en Zweden**
I. van Leiden, G. Verhagen & H.B. Ferwerda, Advies- en Onderzoeksgroep Beke, Arnhem, 2003
13. **Integriteit in het dagelijkse politiewerk. Meningen en ervaringen van politiemensen**
J. Naeyé, L.W.J.C. Huberts, C. van Zweden, V. Busato & B. Berger, Centrum voor Politiewetenschappen, VU Amsterdam, 2004
14. **Politiestraatwerk in Nederland. Noodhulp en gebiedswerk: inhoud, samenhang, verandering en sturing**
W.Ph. Stol, A.Ph. van Wijk, G. Vogel, B. Foederer & L. van Heel, Nederlandse Politieacademie, Onderzoeksgroep, LSOP, Apeldoorn, 2004
15. **De kern van de taak. Kerncompetenties van de politie als criterium voor de afbakening van kerntaken in de praktijk**
A. Mein, A. Schutte & A. van Sluis, ES&E, Den Haag, 2004
16. **Professionele dienstverlening en georganiseerde criminaliteit. Hedendaagse integriteitsdilemma's van advocaten en notarissen**
F. Lankhorst & J.M. Nelen, Vrije Universiteit Amsterdam, Faculteit der Rechtsgeleerdheid, Sectie Criminologie, Amsterdam, 2004
17. **Paradoxaal Politiebestel. Burgemeesters, Openbaar Ministerie en Politiechefs over de sturing van de politie**
L.W.J.C. Huberts, S. Verberk, K. Lasthuizen & J.H.J. van den Heuvel, Vrije Universiteit Amsterdam/B&A Groep, 's-Gravenhage, 2004
18. **Illegale vuurwapens in Nederland: smokkel en handel**
A.C. Spapens & M.Y. Bruinsma, IVA, Tilburg, 2004
19. **Samenwerking en netwerken in de lokale veiligheidszorg**
J. Terpstra & R. Kouwenhoven, IPIT Instituut voor maatschappelijke veiligheidsvraagstukken, Universiteit Twente, 2004
20. **Uit balans: politie en bestel in de knel. State-of-the-art: bundeling van kennis en inzicht**
H.G. van de Bunt, A.B. Hoogenboom, L.W.J.C. Huberts, E.R. Muller, J. Terpstra, C.D. van der Vijver & C. Wiebrens, 2004
Redactie: G.C.K. Vlek, C. Bangma, C. Loef & E.R. Muller
21. **Politie en media. Feiten, fictie en imagopolitiek**
H. Beunders & E.R. Muller, Erasmus Universiteit Rotterdam/COT, Instituut voor Veiligheids- en Crisismanagement, Leiden, 2005 (2e druk 2009)

22. **Integriteit van de politie. State-of-the-art: wat we weten op basis van Nederlands onderzoek**
L.W.J.C. Huberts & J. Naeyé, Centrum voor Politie- en Veiligheidswetenschappen/Vrije Universiteit, Amsterdam, 2005
23. **De sociale organisatie van mensensmokkel**
R. Staring, G. Engbersen, H. Moerland, N. de Lange, D. Verburg, E. Vermeulen & A. Weltevrede; m.m.v. E. Heyl, N. Hoek, L. Jacobs, M. Kanis & W. van Vliet, Erasmus Universiteit Rotterdam: Criminologie – Sociologie – Risbo, 2005
24. **In elkaars verlengde? Publieke en private speurders in Nederland en België**
U. Rosenthal, L. Schaap J.C. van Riessen, P. Ponsaers & A.H.S. Verhage, COT Instituut voor Veiligheids- en Crisismanagement, Den Haag/Universiteit Gent, 2005
25. **De strafrechtelijke rechtshulpverlening van Nederland aan de lidstaten van de Europese Unie. De politieke discussie, het juridische kader, de landelijke organisatie en de feitelijke werking**
C.J.C.F. Fijnaut, A.C. Spapens & D. van Daele, Universiteit van Tilburg, Vakgroep Strafrechtwetenschappen, 2005
26. **Niet zonder slag of stoot. De geweldsbevoegdheid en doorzettingskracht van de Nederlandse politie**
J. Naeyé, Faculteit der Rechtsgeleerdheid, Vrije Universiteit Amsterdam, 2005
27. **Preventief fouilleren. Een analyse van het proces en de externe effecten in tien gemeenten**
E.J. van der Torre & H.B. Ferwerda, COT Instituut voor Veiligheids- en Crisismanagement, Den Haag/Advies- en Onderzoeksgroep Beke, Arnhem, 2005
28. **Zedenmisdrijven in Nederland. Aangiften- en verdachtenanalyses op basis van HKS-gegevens**
A.Ph. van Wijk, S.R.F. Mali, R.A.R. Bullens, L. Prins & P.P.H.M. Klerks, Politieacademie Onderzoeksgroep, Apeldoorn, Vrije Universiteit Amsterdam. KLPD, 2005
29. **Groepszedenmisdrijven onder minderjarigen. Een analyse van een Rotterdamse casus**
I. van Leiden & J. Jakobs, Advies- en Onderzoeksgroep Beke, Arnhem, 2005
30. **Omgaan met conflictsituaties: op zoek naar goede werkwijzen bij de politie**
O. Adang, N. Kop, H.B. Ferwerda, J. Heijnemans, W. Olde Nordkamp, P. de Paauw & K. van Woerkom, Onderzoeksgroep Politieacademie, Apeldoorn/Advies en Onderzoeksgroep Beke, Arnhem, 2006
31. **De strategische analyse van harddrugsscenes. Hoofdpijnen voor politie en beleid**
E.J. van der Torre, COT Instituut voor Veiligheids- en Crisismanagement, Den Haag, 2006
- 32a. **Cijfers en stakeholders. Prestatiesturing en de gevolgen voor de maatschappelijke en politiek-bestuurlijke relaties van de politie**
A. van Sluis, L. Cachet, L. de Jong, C. Nieuwenhuyzen & A. Ringeling, Centre for Local Democracy, Erasmus Universiteit Rotterdam, 2006

- 32b. **Operationele betrokkenheid. Prestatiesturing en bedrijfsvoering Nederlandse politie**
A.B. Hoogenboom, Nivra-Nyenrode, Breukelen, 2006
- 32c. **Op prestaties gericht. Over de gevolgen van prestatiesturing en prestatieconvenanten voor sturing en uitvoering van het politiewerk**
M.P.C.M. Jochoms, F. van der Laan, W. Landman, P.S. Nijmeijer & A. Sey, Politie-academie, Apeldoorn/Twynstra Gudde, Amersfoort/Universiteit van Amsterdam, 2006
33. **Het nieuwe bedrijfsmatig denken bij de politie. Analyse van een culturele formatie in ontwikkeling**
J. Terpstra & W. Trommel, IPIT Instituut voor Maatschappelijke Veiligheidsvraagstukken, Universiteit Twente 2006
34. **De legitimiteit van de politie onder druk? Beschouwingen over grondslagen en ontwikkelingen van legitimiteit en legitimiteitstoekenning**
Bundel onder redactie van C.D. van der Vijver & G.C.K. Vlek, IPIT Instituut voor Maatschappelijke Veiligheidsvraagstukken, Universiteit Twente/Politie & Wetenschap, 2006
35. **Naar beginselen van behoorlijke politiezorg**
M.J. Dubelaar, E.R. Muller & C.P.M. Cleiren, Faculteit der Rechtsgeleerdheid, Universteit Leiden, 2006
- 36a. **Asielmigratie en criminaliteit**
J. de Boom, G. Engbersen & A. Leerkes, Risbo Contractresearch BV/Erasmus Universiteit, Rotterdam, 2006
- 36b. **Criminaliteitspatronen en criminele carrières van asielzoekers**
M. Althoff & W.J.M. de Haan, m.m.v. S. Miedema, Vakgroep Strafrecht en Criminologie, Faculteit der Rechtsgeleerdheid, Rijksuniversiteit Groningen, 2006
- 36c. **'Ik probeer alleen maar mijn leven te leven'. Uitgeprocedeerde asielzoekers en criminaliteit**
A. Leerkes, Risbo Contractresearch BV/Erasmus Universiteit, Rotterdam; Amsterdamse School voor Sociaal Wetenschappelijk Onderzoek/Universiteit van Amsterdam, Amsterdam, 2006
37. **Positie en expertise van de allochtone politiemedewerker**
J. Broekhuizen, J. Raven & F.M.H.M. Driessen, Bureau Driessen, Utrecht, 2007
38. **Lokale politiechefs. Het middenkader van de basispolietezorg**
E. J. van der Torre, COT Instituut voor Veiligheids- en Crisismanagement, Den Haag, 2007
39. **Nog niet verschenen**
40. **Conflict op straat: strijden of mijden? Marokkaanse en Antilliaanse jongeren in interactie met de politie**
N. Kop, Martin Euwema, m.m.v. H.B. Ferwerda, E. Giebels, W. Olde Nordkamp & P. de Pauw, Politieacademie, Apeldoorn, Universiteit Utrecht, 2007

41. **Opsporing onder druk**
C. Liedenbaum & M. Kruijsen, IPIT Instituut voor maatschappelijke veiligheidsvraagstukken, Universiteit Twente, 2008
42. **Symbolen van orde en wanorde. Broken windows policing en de bestrijding van overlast en buurtverval**
B. van Stokkom, Centrum voor Ethiek, Radboud Universiteit Nijmegen, 2008
43. **Verkeershandhaving: prestaties leveren, problemen aanpakken**
G. Meershoek & M. Krommendijk, IPIT, Instituut voor maatschappelijke veiligheidsvraagstukken, Universiteit Twente, 2008
44. **De frontlinie van opsporing en handhaving. Stelselmatige bedreigingen door burgers als contrastrategie**
M.J.G. Jacobs, M.Y. Bruinsma & J.W.M.J. van Poppel, IVA Tilburg, 2008
- 45a. **‘Kracht van meer dan geringe betekenis’. Deel A: Politiegeweld in de basispolitiezorg**
R. Bleijendaal, J. Naeyé, P. Chattellon & G. Drenth, Vrije Universiteit, Amsterdam, 2008
- 45b. **‘Kracht van meer dan geringe betekenis’. Deel B: Sturing en toetsing van de politieke geweldsbevoegdheid**
G. Drenth, J. Naeyé & R. Bleijendaal, Vrije Universiteit, Amsterdam, 2008
- 45c. **Agressie en geweld tegen politiemensen. Beledigen, bedreigen, tegenwerken en vechten**
J. Naeyé & R. Bleijendaal, Vrije Universiteit, Amsterdam, 2008
- 45d. **Belediging en bedreiging van politiemensen**
J. Naeyé, m.m.v. M. Bakker & C. Grijsen, Vrije Universiteit Amsterdam, 2009
- 45e. **Uitgangspunten voor politieoptreden in agressie- en geweldssituaties**
J. Naeyé, Vrije Universiteit Amsterdam, 2010
46. **Wijkagenten en hun dagelijks werk. Een onderzoek naar de uitvoering van gebiedsgebonden politiewerk**
J. Terpstra, 2008
47. **Bijzonder zijn ze allemaal! Vergelijkend onderzoek naar reguliere en bijzondere opsporing**
W. Faber, A.A.A. van Nunen & C. la Roi, Faber Organisatievernieuwing, Oss, 2009
48. **Gouden bergen. Een verkennend onderzoek naar Nigeriaanse 419-fraude: achtergronden, dadenkenmerken en aanpak**
Y.M.M. Schoenmakers, E. de Vries Robbé & A.Ph. van Wijk, Politieacademie, Apeldoorn/Bureau Beke, Arnhem, 2009
49. **Het betwiste politiebestedel. Een vergelijkend onderzoek naar de ontwikkeling van het politiebestedel in Nederland, België, Denemarken, Duitsland, Engeland & Wales**
A. Cachet, A. van Sluis, Th. Jochoms, A. Sey & A. Ringeling, Erasmus Universiteit Rotterdam/Politieacademie, Apeldoorn/Korps landelijke politiediensten, Driebergen, 2009

50. **Leven met bedreiging. Achtergronden bij aangiften van bedreiging van burgers**
B. Bieleman, W.J.M. de Haan, J.A. Nijboer & N. Tromp, IntraVal & Rijksuniversiteit Groningen, 2010
- 51a. **Het publieke belang bij private preventie. Een economische analyse van inbraakpreventiebeleid**
B.A. Vollaard, TILEC/Universiteit van Tilburg, 2009
- 51b. **Het effect van langdurige opsluiting van veelplegers op de maatschappelijke veiligheid**
B.A. Vollaard, TILEC/Universiteit van Tilburg, 2010
52. **Lokale politiek over politie**
T.B.W.M. van der Torre-Eilert, H. Bergsma & M.J. van Duin, met medewerking van R. Eilert, LokaleZaken, Rotterdam, 2010
53. **Trainen onder stress. Effecten op de schietvaardigheid van politieambtenaren**
R.R.D. Oudejans, A. Nieuwenhuys & G.P.T. Willemsen, Vrije Universiteit Amsterdam, 2010
54. **Politie en publiek. Een onderzoek naar de communicatievormen tussen burgers en blauw**
H.J.G. Beunders, M.D. Abraham, A.G. van Dijk & A.J.E. van Hoek, DSP-groep, Amsterdam/Erasmus Universiteit, Rotterdam, 2011
55. **Managing collective violence around public events: an international comparison**
O.M.J. Adang with cooperation from: S.E. Bierman, E.B. Brown, J. Dietermann, C. Putz, M. Schreiber, R. van der Wal, J. Zeitner, Police Science & Research Programme, Apeldoorn, 2011
56. **Stads- en regioScan in de grootste Brabantse gemeenten. De achtergronden van onveilige GVI-scores**
B.M.W.A. Beke, E.J. van der Torre, M.J. van Duin, COT, Den Haag; LokaleZaken, Rotterdam & Beke Advies, Arnhem, 2011
57. **De mythe ontrafeld? Wat we weten over een goed politieleiderschap**
W. Landman, M. Brussen & F. van der Laan, Twynstra Gudde, Amersfoort, 2011
58. **Proactief handhaven en gelijk behandelen**
J. Svensson, H. Sollie & S. Saharso, Vakgroep Maatschappelijke Risico's en Veiligheid, Institute of Governance Studies, Universiteit Twente, Enschede, 2011
- 59a. **De sterkte van de arm: feiten en mythes**
J.H. Haagsma, T.M. Rümke, I. Smits, E. van der Veer & C.J. Wiebrens, Andersson Elffers Felix, Utrecht, 2012
- 59b. **Blauw, hier en daar. Onderzoek naar de sterkte van de politie in Nederland, België, Denemarken, Engeland & Wales en Nordrhein-Westfalen**
J.H. Haagsma, I. Smits, H. Waarsing & C.J. Wiebrens, Andersson Elffers Felix, Utrecht, 2012
60. **De nachtdienst 'verlicht'**
M.C.M. Gordijn, Rijksuniversiteit Groningen, 2012

61. **Opsporing Verzocht. Een quasi-experimentele studie naar de bijdrage van het programma Opsporing Verzocht aan de oplossing van delicten**
J.G. van Erp, F. van Gastel & H.D. Webbink, Erasmus Universiteit, Rotterdam, 2012
62. **Jeugdige zedendelinquenten en recidive. Een onderzoek bij jeugdige zedendelinquenten naar de voorspellende waarde van psychiatrische stoornissen en psychosociale problemen voor (zedes)recidive**
C. Boonmann, L.M.C. Nauta-Jansen, L.A. 't Hart-Kerkhoffs, Th.A.H. Doreleijers & R.R.J.M. Vermeiren, VUmc De Bascule, Duivendrecht, 2012
63. **Hoe een angstaas een jokkebrok herkent**
J. Jolij, Rijksuniversiteit Groningen, 2012
64. **Politie en sociale media. Van hype naar onderbouwde keuzen**
A. Meijer, S. Grimmelikhuijsen, D. Fictorie, M. Thaens, P. Siep, Universiteit Utrecht, Center for Public Innovation, Rotterdam, 2013
65. **Wapengebruik. Van inzicht in modus operandi naar een effectieve aanpak**
M.S. de Vries, Universiteit Twente, Enschede, 2013
66. **Politieverhalen. Een etnografie van een belangrijk aspect van politieculturen**
M.J. van Hulst, Tilburg University, Tilburg, 2013
67. **Recherchebazen. Een empirisch onderzoek naar justitieel politieleiderschap**
E.J. van der Torre, M.J. van Duin & E. Bervoets, LokaleZaken, Rotterdam, 2013
68. **Driehoeken: overleg en verhoudingen. Van lokaal tot nationaal**
E.J. van der Torre & T.B.W.M. van der Torre-Eilert, met medewerking van: E. Bervoets & D. Keijzer, LokaleZaken, Rotterdam, 2013

